

ZHÛTSAZHÛ KÛRÛTHEWA
LUOVEKHAPHRÛLEKÛMÛ
NEW TESTAMENT CONVERSION

By
J.C. Choate

Published by
World Literature Publications
New Delhi

©Copy right 2002 World Literature Publications
First printing 1000 Copies
Nagaland 2007

Translation : **Renousi Pojar**
Lotsechü Varam

Cover Design : **K.K. Varam**

Copies can be had from:
Mrs. Lotsechü
96, L.I.C. Colony, Sujatha Nagar (Post),
Pendurthi, Visakhapatnam-531173
Andhra Pradesh – India.

Introduction

In thinking about the kind of lessons that should be taught here, the question always arises, "What type of lessons are needed most?" I finally decided that I would deal with the subject of conversion and what the Bible has to say on this all – important theme. It is my contention that unless one knows what to do to be saved, regardless of the many other things that might be said, he can be helped very little. Putting first things first, one needs to know the truth on Salvation so that he may hopefully act on that and then proceed to other matters.

I have purposely gone over this material again and again to familiarize the reader with these truths. Surely after reading these lessons, and along with one's own personal Bible study, an individual cannot help but know God's will on what he should do to be saved. Of course that is the whole point of these lessons. I would therefore, encourage those of you to follow upon this knowledge by becoming a Christian and a member of the Lord's church.

My prayer will continue to be that these lessons may be the means of helping many precious souls to learn God's will and to encourage them to obey it.

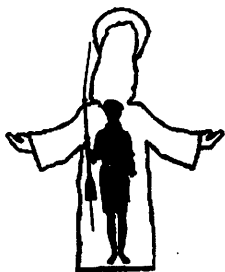
I am grateful to bro. Renuosi Pojar and Sister Lotsechü for helping to prepare these sermons for printing in Pochury Naga.

J.C. Choate
New Delhi.

Alovü Kütüri

Shalah

1.	Luovekhaphrülelekümü nü mowa lo?	1
2.	Luovekhaphrülelekümü thi wuo kürüthe	7
3.	Luovekhaphrülelekümü thi Khrista zühwa	13
4.	Luovekhaphrülelekümü thi Saküüwuowa noküümüze.	20
5.	Luovekhaphrülelekümü Aküria Kūsosie - 1	28
6.	Luovekhaphrülelekümü Aküria Kūsosie - 2	33
7.	Kümütse Sietseri kuru Rילו vü Luovekhaphrülelekümü	40
8.	Solomon-a atela vünüh Luovekhaphrülelekümü	47
9.	Samariari Luovekhaphrülelekümü	54
10.	Simon kütümawa Luovekhaphrülelekümü	59
11.	Ethiopiari Küjiwa Luovekhaphrülelekümü	66
12.	Saul Tarsasri Luovekhaphrülelekümü	73
13.	Kornelius thi ma tharuori Luovekhaphrülelekümü	80
14.	Lidia thi ma tharuori Luovekhaphrülelekümü	87
15.	Küsizheküwhuo küjiwa thi ma tharuori Luovekhaphrülelekümü	93
16.	Korinthiari Luovekhaphrülelekümü	100
17.	Efesari Luovekhaphrülelekümü	108
18.	Zhütsazhü Kürüthewa vü Luove – Mükükhaphrüleri	115
19.	Luovekhaphrülelekümü thi kümühuwa	124
20.	Luovekhaphrülelekümü thi jümari kütsiari	131

1.

Luovekhaphrükümü

nü mowa lo?

Zhütsazhü Kürüthewa Kүүrori
lasi vü luovekhaphrükümü ta küsa
türaluokeri zhüke save. Hiri jüken
Kүүrori lasi thuöjji

luovekhaphrükümüri ta nga jive. Hiri kūsüsü nüñ noküwa
sana, jüla nüñ ma zhünyori thsüra nave. Khinyi küüna hama
müsheno nyinü: Luovekhaphrükümü nü mowa lo? Hiri jüma
zhünyo müjje ghaluo küwa tüvü, jüma nü mowa nüñ küthsü
khu kümpha!

“Luovekhaphrükümü zhünyo luovekükhaphrü,
zanyo kūsü vünüh khaphrü taji küpa vü teküwa, aleh küpa
vü tse shuteküwa, luovekhaphrükümü, anyi kürüthe sa rhole
teküru”. Jükümüjje nyi kūsü nüñ Khrista vü khaphrüle teruji,
ma kükhiemuo vü be lawienga, azhih kütsozo vü rho lawienga
ma müküleñ noja rathuo, nyutü kütsotüri nyi kūsü nüñ anale
kürüwiwa vünüh anale küpawa vü tsoü tekürule küzave.
Khrista zhühku küthsü ra vü, ma povü sataji, Ma thuöjji
Saküüwuowa Tsa, thi ma tü nyiri müküleñ nojangüshe taji,
azhih kükhiemuo, ma nale apowa ja münü Khrista senyi nave
ta ma mpa küürathuora. Ma mpa küürathuo taji Khrista vü
nüñ nyi kürüthe sara. Hamatü kükhaphrüle zhühtsowa
wiethuo.

Nyi kūsü nüñ Khrista zhülekümühiewa zhükünamü
thuöjji ma tü rho khaphrülemüthuo. Zhülekümühiewa tü
Zhüthekümühiewa Jisu Khrista kūsü, küchowu thi
rholeteküsüra, jüma nüñ nyiri külöle thi Küsokürho küluozhe
kübera sarathuo. (Korinthiasi Powa 15:1-4). Hamatü

azhütsa, nyi küsü nükhrista senyi nta thuoüji ma tü ma mütsotü thuoüji mümühie. Jisu nükhrista phrakümütsesheke tsü, *“Nori thuoüji nori kükhiemu vünüh sü nati hi nükhrista nori vü küzamüthuo, küpakenünyunü hi tü ma ta küsa mütsotü thuoüji nori kükhiemuori kenüh süwie nave.”* (Johan 8:24). Thitü kütsotü küsü mpa nükhrista vü luovekhaphrümüthuo ta küsa müju. Hama thuoüji küsate pe küsü mpawie. Jüla sate taji luovekhaphrükümü rülehari kürozhuwa nave. Noh nükhrista küsükeri kütsotü sate ra thuoüji awuhle tsü küsari ave müzhe küwa sana noh nükhrista külöle nave ta khaphrü doke müthuoüji. Zhülekümühiewa mowa lo jümpa thsüdora taji kütsotü müsaji mükümühie mpa nyunü noh zhülekümühie zhüwa mükünaji mümühie. Khrista nükhrista povüküsari vü küüza, *“Nori azhih ave vü wa nü zhülekümühiewa nyiri ave vü sosieluo. Nyi küsükü – sünga tsotümütaji nü baptaiz sathuoüji küölölewa nguranave; thitü nyi küsükü sünga mükü – tsotüwa thuoüji müshemusü – münave”* (Mark 16:15,16). Müsheluo, Zhülekümühie thuoüji azhie küsükü sü vünga anyiri ave vü sosie kütsüwa saluo. Thi Vüwa nükhrista küüza üta thari nükhrista tsotü taji baptaiz sathuo ünüh jümari nükhrista külöle nave, thi thari nükhrista mütsotü nükhrista sanave nükhrista jümari nükhrista nokümü sü vü be müthuo nyutü kümiemüthuo. Mosa nükhrista mari no kü müsü sa mülo? Zhütsazhü zhülekümühiewa mütsotü nükhrista sakümü kenüh (Jüma Jisu Khrista sü, nü chowu, thi rholetküwa), thi Zhülekümühiewa zhüküüna vü mübe nükhrista sakümü kenüh, thi zhülekümühiewa küzake Vüwa nükhrista müviji mümühie lo viwa küüza vü Khrista tsotü ru, Mükütüküzü ma Vüwa nükhrista tsotükütsüwa bera thuoüji Khrista nükhrista momowa sa üta nükhrista ma tü lozhe nükhrista sanave.

Khaphrükümü ave zhie nükhrista aküjitsawa thuoüji luovekükhaphrü. Nyi küsü nükhrista mütsotü nükhrista thi

khristanyu müsa nüñ mükükhaphrüra kümüjije, nyi küsü nüñ luovemükhaphrü nüñ khaphrülemürura. Azhütsohzhü Khrista nüñ vi müjije taji azhühku vünüh küza, "*Nori tü mowa müshe ve lo? Nyi küsü ma tsa nyiempari künyi peh; thi ma tü ma tsa kükhuowa vü ru nü, "Eh tsa noh nosü wa nü rhelivi zhu vü küüro saluo," ti küza. Thinü ma nüñ, "Hi nü, müwara, "ti lületsü; thitü asevä ma luovekhaphrüle nü wa. Jüsevä ma tü atsa kürünguowa vü wa taji jükümüjije küza, thinü ma nüñ nyia eh pa, wa nave, ti küza; thitü ma tü müwa nüñ samü. Thinü jüma masü khiemawa nüñ ma pa külo sa lo? ti küna. Thinü mari nüñ, "Apowa wiethuo," ti küza. Thinü Jisu nüñ mari vü, "Hi nüñ nori vü küzadoke nave, atheküviri küüphroküphrievühri nüñ nohri atüvü apo sa Saküüwuowa kajipe lovü tu nave."* (Mathi 21:28-31). Nohri azhühku hala nüñ ngurathuo, luovekükhaphrü vünüh a kürho khaphrü ru ve. Hala nüñ küthsü ra anyiwa tü ma küüro vünüh ma müshe kükhaphrü sa.

Khrista nüñ küzalehü, taji, nyi küstüküstü nga luove mükhaphrü thuoüji mümühie nyu thuoüji pokah münave (Luke 13:3). Paul nüñ küthokütsü, "*Nyiri zanyo müküthsü vü thuoüji Saküüwuowa nüñ ngu tü müküngu kümüjije nothoriamütüthuo, thitü khinyi thuoüji nyiri azhie ave vü luove kükhaphrü zhütsüvethuo*" (Küürori 17:30). Pitor nüñ kürhü, "*Nyi wuori nüñ kümüshe kümüjije Vüwa thuoüji ma nüñ phrahteke küsawa sa naküsa mümünü. Jüütanyu nü ma thuoüji nori sie küzhike ve, küpakenünyunü ma thuoüji nyi küsü nga müküzorie ngü, ma thuoüji nyiri ave nga mari kükhiemuo vünüh küüshele ngü ve*" (Pitor Künyiwa 3:9). Phrahte kümütse le nta küsa Pitor nüñ Pentekost rülo vü mari mowa müsaji mümühie lo mari vü küza, "*Nori luovekhaphrü nüñ nori kükhiemuo*

nojanaküsa kenü nori nyi küsüsü nga Jisu Khrista nyo vünüh baptaiz sa luo, jütathuoüji nori kümütse Sietse kütsia ngu nave" (Küürori 2:38). Rülehamari ave vünüh küüza luovekühaphrü vünüh Vüwa zhüküüna sa rave. Nyi küsü nü ma kükhiemuori satse kübewhuo küju thi jümari müja ngü, jüüta thuoüji anyi jüma tü Khrista se münyira. Hiri Vüwa thuoüji nyi küsüsü mari kükhiemuo müsa tümü üta, mari khuke kümüsüri, mari kümüsü küsa, thi awuhle künyu sakütseri jamü thuoüji, mari azhü küüna vü thse nü mari kükhiemuori nojatsü nave. Luovekühaphrü, ta küsa, nyi küsü nü ma kürho khaphrüle taji zanyo kümühie vü thi kümüsho vü küüro sateküwa thi Khrista se zhe nü ma zhüri müzhe kürho. Paul nü Efesari vü hama kenüh küza. "Atükhu vü nohri kürho kürüwiwa vü küpehwa thi ma mpa ma saküümüsü küngu vünüh müsüteküwari khuke fofamü luo. Thi nori müshe sietsewa tü sakürüthemü luo, thi kürho kürüthe Saküüwuowa kümüjie vünüh saküsa künyitsa thi kümütsewa vikevü luo. Jükenüh küzhüjawa vijamü luo, thi nyiri ave nga ma zhéphrüwa vü küzhütsa phrahte luo, küpakenünyunü hiri ave tü kürü Khrista vünüh satsa küsü küsa kenüh. Arü nü shuketünga kükhiemuo nü müsätümü, nori rüküshuwatü rünyi kütü müküjutümü. Thi nyiaza kümüsüwa vü küsara kükhu mütsütümü. Rüwhükütsari nga mürüwhule tümü luo, thitü jüütanyunü ma mpa ma kenü künyitsa küüro sa luo; jüüta thuoüji ma tü kümükhuri vü kütsüküsu sara nave. Nori apo vünüh azhü kümüsü küphrahte müküüshutümü luo, thitü nyuri saküükhara zanyo kümühie küsara, thi mowa nü küünari vü küümüze tsüra nave nü jüri mpa phra luo. Thi Saküüwuowa Kümütse Sietse samükülorütümü, ma vünüh nori tü kürhesa rülowa kenüh thsoshikhuh feke

kümüthuo kenü. Nyuri saküümüsüri, zhühkhari rüküshu, nyuri küphra, nyuri phrahtekümüsü ave thi nyuri samüsü naküsa ave jamü luo. Thi küsü nüü küsü vü khuke mühie luo, luove rünyi, thi Saküüwuowa nüü Khrista vünüü noküja kümüjie küsü nüü küsü nojaluo luo” (Efesari 4:22-32)

Müsheluo nyi küsü nüü mükükhaphrüle küju nü Khrista müsara, thi nyi küsü nüü luovemükhaphrü nüü khaphrüle mürra. Luovekühaphrü ta küüza hama ma kükhiemuo kenüü müküleü thuo ta mpa nü müju, thitü nyi küsü nüü küzhütsa vünüü luovekhaphrü ta küji thuoüji ma kükhiemuo küüsari ja kümü, thi jümari müdhö vünüü zanyo kümüsho thi kümühie küsa.

Khrista vü khaphrülekümü zhünyo küpalehü thuoüji Ma thuoüji Saküüwuowa Tsa ta küphrahzhu. Hamari alia vü kürho jamü taji rho kürüthele ra. Ma Khrista kükulewa nyuthuo, thi küüshewa nyuthuo, jüütanganü khinyi thuoüji Ma thuoüji Saküüwuowa Tsa Vüwa thi küsosiewa ta lozhewie taji nü phrahzhümüthuo. Khrista ma mpa nüü küphrahte, *“Thi thari nüü nyiri tüvü hi vi phrahzhu nave nüü hi nga eh Pa rügivü küpewa tüvü ma vi phrahzhu nave.”* (Mathi 10:32). Paul nüü küphrahte – *“Küpakenünyunü nyiri thuoüji luove vünüü tsotü nü müshora ve, thi ma po vünüü phrahzhu nü külölera ve”.* (Romri 10:10) Küürori lasi 8 vü Arüzhe vünüü Filip vü küza taji wa nü Ethiopia küjiwa zhülekümühiewa wa sosie üta küza. Jüti küsa vünüü, ajuh ru ngu ra nüü, Ethiopia küjiwa nüü phrahte taji, *“Halia, ajuh hala pevelie, tinü hi baptaiz küsa eh kükhe mowa peve lo? “ti küna. Thinü Filip nüü, “noh nüü noh luove ave vi tsotü ve thuoüji vümühieve” ti lületsü. Thinü ma nüü, Jisu Khrista tü Saküüwuowa Tsa ta küsa hi nüü tsotüvethuo,” ti lületsü. Thinü ma nüü rawugariwa tsie üti küza nü masükhürü ajuh*

lovü tu nü ma baptaiz küüsa (Küürori 8:36-38). Zhütsazhü hala nü hiri küngura nyi küsü nü kühphrüle küsa vü Khrista nyo küphrahzhu müsaji mümühie. Küphrahzhu vü ma mpa ma po vünüh Khrista thuotüji Saküüwuowa Tsa thi jüma nyi künyi nyutü nyi küche kümüjie nü müküthsü ji mümühie. Hamari ave aluove vünüh Khrista ma mpa mazhi sara na. Jüse nü ma tü ma se zhe rana thi Khrista vü kütsotü be tera nathuo. Nyi küsü nü hakümüjie müphrahzhu thuotüji ma tü mokümüjie khaphrülera mühie ve lo?

Asekhewa, baptism tü zhülekümühiewa azhü kütsü küsü, thi hama nyi küsü nü Khrista vü khaphrü küru vü müviji mükümühie küsü. Hala, ajuh lovü küchowu (Romri 6:3,4), Kükhiemuori noja naküsa kenüh (Küürori 2:38). Baptism küsa rügi nü nyi küsü ma kürhozhwa tü khaphrüle nü kümiekü mü vünüh külolera ve, Khrista nü küphrahte, “nyi küsükü – sünga tsotümütaji nü baptaiz sathuoüji küülolewa nguranave; thitü nyi küsüküsünga mükü – tsotüwa thuotüji müshemüsü – münave” (Mark 16:16). Paul nü hiri vü küüza hiri Khrista vünüh baptaiz sa müthuo (Romri 6:3,4; Galatiari 3:26,27). Thi “Jükenüh nyi küsü nü Khrista vü pehmüthuoüji ma nü kürho kürüthe thuo, kürüwiwa tewathuo, thi halia kürüthewa teruthuo.” (Korinthiari, Künyiwa 5:17). Rülehalala nü thi küpari vünüh tsü mühie. Baptism küsa vünüh luovekühphrü sarave, jüüta nyu thuotüji nyi küstünga mükülolera, Piketü Khrista vü mübera thi ma kümühuwa vü nyi mütu ra, thi jükenüh jüla kühphrüle münyie.

Noh Khrista vünüh khaphrümüthuo lo? Jüüta nyu thuotüji noh ma tsotüluo, noh kükhiemu luovekhaphrüluo, Ma tü Saküüwuowa Tsa ta küsa phrahzhuluo, thi noh kükhiemuori nojanaküsa kenüh baptaiz saluo. Noh nü hama saju thuotüji Vüwa nü noh vi nü ma kümühuwa vü chieküzhike tsü nave. †

2.

Luovekhaphrükümü thi wuo kürüthe

Hiri teküwa loso vü Bible vü luovekhaphrükümü zhünyo kütsamüthuo. Hiri jüla küphrate, kükhaphrü, küürele, lehküpavü tsezhu teküwa, thi sa küükhaphrükümü. Khaphrükümü hama tü nyi küsü nükhrista zhülekümühie kütsotüra, küsü, küchowu, thi Khrista rhoküsüräle. (Korinthiari Powa 15:1-4), thi ma zhülekümühiewa zhü küüna, jümari luovekükhaphrüle, Khrista thuoüji Saküüwuowa Tsa ta küphrahzhu, thi kükhiemuori noja naküsa kenüh baptaiz küsa (Mark 16:16; Romri 10:10; Küürori 2:38).

Küüsho hala zhütsazhü vü rhü küsa müzhie taji khaphrükümü thi wuo kürüthe no küwa sana. Khrista vü khaphrü küru nü mowa nükhüsara kümühie küza kümütse tsü na jüüta thuoüji nohri luove künyi küsawa nyuthuo.

Khaphrükümü thi zhülekümühiewa zhüküüna hama wuo kürüthe atso küsü, mazhünyo thuoüji ajuh thi Sietse vünüh küwuo le. Johan 3:1-8, vü hiri küchie, "*Jütiküsa tsotho vü Nikodemas ti küsa Judari sierhüri küsü Farisiri azhie vü peh. Anyi hama tü rüza vünüh Jisu vü ru taji, "Rabi, no tü Saküüwuowa vünüh küru küsosieri küsü ta küsa hiri tü thsü ve, küpakenünyunü Saküüwuowa nü ma siemükütse nü nyi küsüwienga thsoshi hamari müsara," ti küza.*

Thitü Jisu nü ma vü, "Hi nü no vü küzatoke nave, nyi küsü nü wuomükürüthe le wie nü Saküüwuowa kajipe müngura," ti lületsü.

Nikodemas nüh ma vü, "Nyi küsü nüh khruo kümüsevü nüh moti wuolera nave lo? Ma tü ma za vo lovü tule taji akünyiwa wuole nave lo?" ti küna.

Jisu nüh ma vü, "Hi nüh no vü küzatoke nave, nyi küsü nüh ajuh vünüh thi Sietse vünüh müküwuo asevä matü Saküüwuowa kükaji lovü mütura," ti lületsü. Satsa vünüh kïwuowa thuöüji Satsa wiethuo, thi Sietse vünüh kïwuowa thuöüji Sietse vünüh wiethuo. Hi nüh no vü no wuomükürütheji mümühie ti küüza kenü no müngotümü luo. Amürhü tü ma mpa ma müshe vü mürhü wawati, thi nori nüh ma khi künararati, thitü khievü nüh ru ve nyutü khievü tewave nüh nori tü müthsü, jükenü anyi küsü küsü nga Sietse vünüh küwuori thuöüji jükümüjie wiethuo," ti küza.

Vüwa hala moküthse vünüh küza save nüh atsotho vi taji müsheno nyi nü. Jisu nüh Nikodemas vü mokümüjie wuo kürüthe nave nüh, Saküüwuowa kajipe lovü tu naküsa kenüh arowa küzathuo. Küürori 2 vü rhü küsa, kajipewa müjie sate, thitü shita sate tewa nathuo. Arülo küpa vü, Khrista nüh jüma sakütsie na ta küza (Mathi 16:18, 19), thi ma nüh küüza khinyi rho küveri jütsotho vü nga wuori nü rho wie nave (Mark 9:1). Müjie küsate vü, Khrista nüh kajipe ta küsa küzalezaza ru, Saküüwuowa vünüh ru, Saküüwuowa kajipe. Jüüta küsa tsotho vü Judari tü kajipe phah. Vüwa kajipe tü a müshevü, Sietse Kajipe jümatü kümühuwa. Ebriri 12:28 vü thi rüleh küpari nga, kürhüwa nüh küphrahte, hiri kajipe jüma tü ngu müthuo, thi azhü jüma rhüke küsa thuöüji mari müzamüza tewathuo. Jisu nüh kajipe ta küüza thuöüji kümühuwa phrahte. Khrista nüh Nikodemas sie küürüchie vü, mokümüjie sa taji Vüwa kükajipe, kümühuwa, sate teru lo ta küsa zhünyo küthsü save.

Khrista nüh kũza hiri no kũwa vũ mari tũ Sakũwuowa kajipe lovũ tu nakũsa kenũ wuo mũkũrũthele thuoũji mũkũmũhie kũsũ. Ma nũh kũza vũ khruo kũmũri, kũkhruori, anyi thuo ta kũchiekeri, kajipe lovũ tu nakũsa kenũh wuo kũrũthele ũta kũza. Ninyori nyutũ kũrũniri kenũh zanyo kũsũnga phrahte mũsa. Nikodemas nga hama thsũra, kũpakenũnyunũ ma nũh kũthsũ ngũwa thuoũji anyiri tũ khruokũmũ sevũ mokũmũjie maza vo lovũ tu le taji wuo lena lo? Vũwa nũh amũshe vũnũh wuo kũrũthele ta kũsawa Nikodemas nũh thsũzih. Ma kũmũshe vũ Jisu nũh kũzawa tũ asazũh zhũku phrahte tũnyie ta mũshe, thitũ ma thuoũji pike tũ asazũh vũ kũwuo phrahte mũvewie. Ma thuoũji Sietse vũnũh kũwuo zhũhku kũzawie. Nikodemas nũh kũthsũzih kũmũjie hiri nga anyi hozake nũh thsũzihve. Mari kũkhra thsũ taji kũza nũ ajuh vũnũh wuo kũrũthelewa tũ asazũh vũnũh kũwuo kũmũjie wiethuo. Jisu nũh lũle kũzawa wuo kũrũthele tũ asazũh vũnũh nyu, thitũ a Sietse vũnũh baptizem sanũ wuokũrũthele ra, jũkenũh hiri eh tsothori vũ hamari thsũ nũ mũtseji mũkũmũhie beve.

Jisu nũh kũza, “nyi kũsũ nũh ajuh vũnũh thi Sietse vũnũh mũkũwuo asevu ma tũ Sakũwuowa kũkaji lovũ mũtura”. Asevu ta hala rhũ kũsa mazhũnyo thuoũji jũma mpa lekhujwa wiethuo Sakũwuowa kũkaji nyutũ kũmũhuwa lovũ tu na kũsa. Ma nũh kũphrahte ajuh thi Sietse masũ nũ sarũ nũ kũwuo kũchie nũh tita. Hama ma zhũnyo mowa lo? Asatsa vũnũh kũwuo thuoũji akũshukũrawa wiethuo. Sietse vũ nũh kũwowa thuoũji Sietse zhũwa tsũve (azhũwa tũ amahtsũ), thi azhũwa nyutũ amahtsũ shukũwa thuoũji nyiri mũshe lovũ zhuke kũtsũ. Nyi kũsũ ma luove vũnũh kũtsotũ be teru thuoũji, ma tũ Vũwa zhũkũna nũ nyia ta lũle thi azhũkũna vũ nũh ajuh vũnũh baptism, tu nave thi ajuh vũnũh shuruve – Shukũru zhũnyo – kũwuo. Jũla nũh ma ajuh thi

Sietse vünüh wuo kürüthele müthuo ta phrahteve. Jüma zanyo küsü nga kühonyu. Pitor nüh, *“Nohri nüh küzhütsawa zhü küüna kenü nori mpa nori sakümütse müthuo, thi no tü kütsotüri kenü luovetsa vünüh kütümüze vü rurathuo, amüshe tsa vünüh nori luove ave vi küsü nüh küsü kümüze luo. Kúpakenünyunü rhoküve thi Saküüwuowa zhü küsuokürhowa kenü kúprikürarah atsa vünüh nyu nü mükúprikürarah atsa vünüh wuokürüthemüthuo”* (Pitor Powa 1:22,23).

Azhü jüma kürü taji no küwale sana thi Sietse vünüh wuokürüthele zhünyowa thsüdo nüthe. Zhütsazhü kürüthewa kürhüri, jümpa künyu zhütsazhü kürüwiwa kürhüri, mari ave nga (Pitor Powa 1:21). Saküüwuowa zhü Kümütse Sietse vünüh sahke taji rhü küsa khehwie. Hama kenüh Kümütse Sietsewa tü küzhütsa Sietse ta nga jive (Johan 15:26; Johan 16:13). Sietse jüma thuoüji nü Saküüwuowa zhü küüna vü nyi küsü müzhe nü kührho nta küüro save. Nyi küsü nüh Sietse zhü künakera thuoüji, ma luove lovü Saküüwuowa zhü she sathuo. *“Mahtsüwatü Saküüwuowa zhü”* (Luk 8:11), *ta Khrista nüh küza, “Amahtsü aluove kütüwa nüh kütsotü berave”* (Romri 10:17), Thi kütsotü jüma müzho teru thuoüji azhüküüna vü berave (Pitor Powa 1:22). Hama küsia ajuh lovü tu nüh jüla nüh sate ve. Anyi wuori nüh Johan 3:5 vü ajuh ta rhü küsawa, ajuh tsa nyu ta phrahte tseve. Mari nüh kúpbrahte thuoüji jüma thuoüji a Sietse juh tita. Müküparawa ajuh, kúpakerawa aju nyu ta mari nüh phrahte tse. (Azhütsa vünüh mari tü jüma nüh mowa save nüh müthsü). Thitü hala ajuh ta rhü küsawa ajuh wiethuo. Nohri mpa Vüwa zhü chieno luo, jüla awüle ta küsa ngurana: atsotho tsotho vü ajuh ta rhü küsa thi jümari nüh ajuh tsa nyu ta küsari müshe kúpára nave. Azhü nü azhü, zhütsazhü vünüh kürho juh, ajuh kürho. Johan 3:5 nüh kütüzawa thuoüji *“ajuh”*

ta mpawie. Jüma mazhünyo nü ajuhtsawa küza ve. Zhütsazhü kürüthewa chie küwa ave vü hiri vü azhü kütsü ajuh nyulo? Noh nga zhütsazhü kürüthewa vi veji azhü kütsü nü küsü mpa wie, jüma ajuh thi ajuh jüma vünüh baptism küüro save. Thi jükenüh Johan 3:5 vü rhü küsawa thuöüji ajuh vünüh baptism küüro küsa. Baptizem küsa vünüh ajuh lovü chowu thi ajuh lovü nüshu teru, jüma rügi nüshu Khrista nüshu nyi küsü ajuh vünüh wuo mürüthele thuöüji mümühie ta küüzawa wiethuo.

Rüleh wuori zhütsazhü vünüh kürü künole sana, nyi küsü nüshu ajuh vünüh chowu, thi jüla nüshu Sietse wuo. Paul nüshu kürhü, “Thi nohri tü baptaiz küsavü ma sie chowumüthuo, aküsü vünüh ma saküürhowa Saküüwuowa kükhra vünüh jüma kenü nori nga ma sie rholemüthuo: (Kolosiri 2:12). Ma nüshu küüzalehü, “*Hiri thari nüshu Khrista Jisu sie baptaiz sathuo nüshu ave tü ma küsüh le müthsü ülo? Hiri tü jükenü baptaiz küsa vünüh ma sie sümü nü chowumüthuo, thi jüta küsa vünüh Khrista tü Pawa kükhra vünüh rhoküsürale kümüjie hiri nga akürho kürüthe vünüh tsera nave*” (Romri 6:3,4). Jüse nga Ethiopian küjiwa ajuh lo tu taji ajuh lo vünüh baptaiz küsa thi baptism sakümüse vü ma sie nüshu ajuh lo vü nüshu shu teru (Küürori 8:26-39). Hakümüjie kümütse lasipha rüleh hozake vünüh baptism küsa athsoshi ngura thinü hiri nyi küsüsü Vüwa zhü künakümüri ave thuöüji ajuh lovü chowu nü baptism sakhehwe na. Jüse nüshu ma tü ajuh lovü nüshu shu teru nü rhokürüthele ve – thi jüma tü khe ta wiethuo! Hama baptizem küsa sevü nüshu, ma tü anyi kürüthe sa nüshu Khrista vü nüshu rho ru ve. Anyi kürüthe küsie nüshu sana lo? Küwuo vünüh. Thi thari nüshu baptaiz samüthuo mari Khrista vü tu ru taji ajuh vünüh wuo nave. Jüta küsa sevü mari Khrista vünüh anyi kürüthethuo ta jive. Jüta mari Saküüwuowa Tsa tori, ninyori

kürüthe küwuori sa teru ve. Paul nüü küüza, “*Khrista Jisu sie küsü küsa vünüü kütsotü vünüü nori ave tü Saküüwuowa atsari sakhehmüthuo. Nori nyi küzake nüü Khrista baptaiz samüthuo nüü Khrista vikevü müthuo*” (Galatiari 3:26,27). Jüsenga Paul nüü küphrahte, “*Jükenü nyi küsü nüü Khrista vü pehmüthuoüji ma nüü kürho kürüthe thuo; kürüwiwa tewathuo, thi hália, kürüthewa teruthuo*” (Korinthiari künyiwa 5:17). Pitor nüü küphrahte, “*kürünyi wuote küsari kümüjie sa luo, tsotho ave kümütse sietse tünüjüh kürüa pehwhuo luo, jüta thuoüji jüma küzhu vünüü jiwara nave thi külolera nave*” (Pitor Powa 2:2).

Jükenüü nohri mpa nüü ngura thuo, ajuh thi a sietse vünüü küwuo mazhünyo thuoüji Sietse zhüri küngura – Saküüwuowa zhü küünakera – thi jüse Vüwa zhü küna nü ajuh vünüü chowu nü ma kükhiemuori phrüh kümütse rave. Jükenüü nyi küsü nüü wuo, nyutu a kürho kürüthe vünüü kürho, Khrista vü be-, Saküüwuowa atsa sa, Khrista vünüü nyi kürüthe, nyinyori kürüthe küwuo kümüjie vünüü sa rave.

Anyiri hozake nüü wuo kürüthele ti küsa azhünyo apowa müthsü nüü wuokürüthe zhühku phrahte tsetseti. Azhütsa, hiri Bible vü kümühie ti nono thi ave chiewa thuoüji ma zhünyo kükho münyie luo. Nohri mpa nüü ngurathuo, nyi küsü nüü wuo kürüthele kümü sevü ma tü anyi kürüthe küsü thuo thi anyi küpa sarathuo.

Noh nga Khrista tsotüve üji, nohri kükhiemuori ave vünüü luove ave khaphrü luo. Ma vü noh kütsotü phrahzhu luo, thi noh kükhiemuori noja naküsa kenüü baptaiz sa luo, noh nga wuo kürüthele mühie ve, Khrista vü khaphrü küru vünüü. Ma senyiri nyi saluo. Jüüta küsa sevü noh nga Vüwa – a kükaji, Ma kümühuwa vü chieküzi na, ma tharuo vü nyi küsü sanathuo. Noh nga hama khinyi saluo üti küchü veh.

3. Luovekhaphrükümü thi Khrista zühwa

Hiri luovekhaphrükümü ti küsa thuoüji khaphrü, kürele, aleh küpa vü tsele teküwa, saküütöle, rhokürüthekümü, anyi kürüthe sa rhole teküru ta küsa ngurathuo. Luovekhaphrükümü hama thari nükhrista Zhülekümühiewa zhü küüna vünüh ta küsa nga ngurathuo. Nyi küsü nükhülekümühiewa kütsötüra, jümarithuoüji küsü, küchowu, thi Khrista rhöküsüräle, thi jüse azhü kütsüri müzhe nü zhülekümühiewa zhü küüna. Kütsötüra mpa nyu, thitü mari luovetsa vünüh mari kükhiemuori ave küphrahzhu, Khrista thuoüji Saküüwuowa Tsa wiethuo ta küphrahzhu thi mari kükhiemuori noja noküsa kenüh baptaiz küsa. Azhü küpawa thuoüji luovekühaphrü, nyi küsü nükhrista vü tsotü teküru; kürho khaphrükümü, nyi küsü nükhrista thuoüji Saküüwuowa Tsa ta küphrahzhu; thi müchieluo nükhaphrütöküru, Khrista vünüh baptaiz küsa thi Ma kümühu. Küüsho apowa vü, hiri khaphrükümü ti küsa küngura, luovekhaphrükümü thi wö kürüthele masü nükhariake. Nyi küsü nükhrista zhülekümühiewa zhü küna thuoüji ma tü Saküüwuowa atsa wö kürüthele nyi küsü sa müthuo. Saküüwuowa nü zhülekümühiewa zhü müküünari vi taji mükülöle nyu thi ma kümühuwa vü nga müchieke (Mark 16:16, Küürori 2:47), thi anyi küpawa thuoüji ajuh thi Sietse vünüh wö mükürüthe ji mümühie, Saküüwuowa kükaji lovü tu naküsa kenüh (Johan 3:3-5; Mathi 16:18,19). Vüwa nü whuove, lekhujiküsü vü

mpa nüh külöle nave. Hamari lehkhujj kúpapa rüleh küsü vünüh kütse. Athsoshi, kümühuwa ti küsa thuöjji, Saküüwuowa kükaji Khrista kükaji, Khrista satsa, thitü jümari ave zhünyo küsü vü mpa nüh phrahte ve. Jüküthse, süta thutü eh kürhori vü hiri agari küzaküjji ji küpa ve thi jüma ave machine nü zarieke. Jükenüh mökümüjie külöle na lo ta kümüshe nga jüüta wiethuo. Hiri zhülekümühie zhü küüna, wuo kürüthele, luovekhaphrükümü, Khrista nyu satekürü, thi kümühu nyi küsü nyi satekürä thitü jümari ave nga zhünyo zarieke vünüh phrahte kübewie.

Wuokürüthele luo ti küsa, Khrista nüh, Saküüwuowa kükaji lo tu naküsa, kümühuwa, kenüh nyi küsüküsünga ajuh thi Sietse vünüh müwuo thuöjji mümühie ta küza (Johan 3:3-5). Hama zhünyo kürüzih vünüh küza nta thuöjji, Sietse zhü küünakera vünüh Saküüwuowa zhü thsüra taji ma mpa ma luove vünüh tsotü te kürü thi hamari ave tü amahtsü, Saküüwuowa zhü a luove lovü küshekera nyutü azhüwa ma luove vü rho kübera, thi jüta sa nü azhü küüna vünüh baptism sa, ajuh vünüh chowu, thi jüma rügi vünüh ajuh thi Sietse vünüh wuo kürüthe le ra. Paul nüh küphrahte, nyi küsü nüh baptism küsa vünüh Khrista thi ma kümühuwa lo vü tu rana (Romri 6:3,4; Korinthiari Powa 12:13). Jükenüh wuo kürüthe ta küsa tü Khrista zhülekümühiewa zhü küüna vünüh ajuh thi Sietse vünüh wuo, Vüwa nüh küza taji, "Nohri azhieh ave vü wa nü Zhülekümühiewa nyiri ave vü sosie luo, nyi küsüküsünga tsotümütaji nü baptaiz sathuoöjji küülölewa nguranave; thitü nyi küsüküsünga mükü – tsotüwa thuöjji müshemüsü-münave (Mark 16:15,16). Noh nga thsürathuo, ma nüh küphrahte nyi küsüküsü nga külöle naküsa kenüh tsotü taji nü baptaiz müsaji mümühie thi jüse küülölera kenüh ma vi kümühuwa vü chieküzhikena thi Saküüwuowa kükaji

nyutü Khrista kükaji-lovü berana ta hiri vü küza (Küürofi 2:47).

Hiri hamari ave kürü sarüji ra na nü nyunü müte no nave. Vüwa nüü küphrahte ajuh thi asietse vünüh küwuo kenü Saküüwuowa kükaji lovü tu ra. Paul nüü jüma tü baptism küsa vünüh azhütsa kütsotü küsate thuoüji baptism küsa se nü Khrista nyutü ma kümühuwa vü tu rana. Thi ma nga Vüwa nüü ma kümühuwa vü chieküzhike nave. Jükenüh awule jü küche ave zariake. Ma zhünyo rüleh küsü vünüh nyutü Saküüwuowa zhü kütina vünüh thi nyi küsüküsü nga Vüwa zhülekümühiewa zhü kütina vünüh Vüwa kümühuwa vü nyi küsü ni sara ve, jüma tü Sietse vü Satsawa Khrista thi Saküüwuowa kükajiwa wiethuo. Hamari küsü vünüh hiete nta küsawa tü luovekhaphrükümü ta jive.

Khinyi nga hiri luovekhaphrükümü thi Khrista zühwa zhühku müshe ngü ve. Hamari ave vü mokümüjie vünüh Khrista zühwa nüü sie kükato khehra sa lo? Hama zhühnyo phrazhu nti küsa kenüh Saküüwuowa zhü hiri noküwa sanü ra luo.

Apowa Khrista züh tü müviji mükümühie zhütsazhü vünüh hiri vü küza, Saküüwuowa nüü azhüh kütümüze kenüh, ma Tsawa azhüh vü küze taji anyiri kükhiemuori ave kenüh krus vünüh sütü (Johan 3:16,17). Jüma Khrista nüü krus vünüh ma züh kütü taji azhüh nyiri ave kenüh sahthuotsü (Korinthiari Powa 15:3). Jüla nüü Vüwa kümüsheshie vizhuteru. Khrista nüü küza, “Küpakenünyunü hama tü nyiri hozake kükhiemuo noja naküsa kenüh liküru kütsathuo eh zühwa wie thuo” (Mathi 26:28). Povüküsawa Paul nüü kürhü, “Ma nüü kütümüze rhesara nü hiri kükhiemuori nojatsü ...” (Efesari 1:7). Povüküsawa Pitor kürhü, “Nori nüü kütüsü kümüjie nori lahnyiri nüü

küzhiluo kuru küprikürarah zanyo; aloh mekükhra nyutu suna nori nüzhünyo mükünyie kühaluo kümüjie vünüh nori tü mürhesa; jumatü Khrista nü ame kükhra nü sahtuotsü, ma tü anyihzhü kümüjie kümüsü nyutu müküju münyie” (Pitor Powa 1:18,19). Rülehamari no küwa vü Saküüwuowa nü ma Tsa tü azhiv vü kükhiemuori kenüh, mari kükhiemuori noja naküsa kenüh Khrista züh ru küthü, ma kükhiemuori nojamü tü nü nokümüsü mükünyie vü sie zhu. Thitü mokümüjie sanü Khrista züh ngura thuöjji ma künyia beve ta küsa khievü nü thsüra lo?

Müsheluo, Khrista Krus rügi vü küzeke, ma züh küthü, hamari ave nyiri kükhiemuori kenüh wie. Ma küru vünüh kükhiemuo nyüwa ma kükhiemuo vünüh külole. Noh hama müshe kübe vü, Paul nü mowa rhü nü küüna saluo. *“Hiri thari nü Khrista Jisu sie baptaiz sathuo nü ave tü ma küsü leh vü baptaiz sathuo ta küsa müthsü ülo? Hiri tü jükenüh baptaiz küsa vünüh ma sie sümü nü chowumüthuo, thi jüta küsa vünüh Khrista tü Pawa kükhra vünüh rhoküsürale kümüjie hiri nga akürho kürüthe vünüh tsera nave”*(Romri 6:3,4). Apokhuwa thuöjji, hala ma nü küphrahte thari Khrista tsotü nü ma zhü küüna vü beve nü jü mari thuöjji Vüwa küsü vünüh ma nga baptism sanü ni chowumüthuo. Nyi küsü nü baptaiz samütaji nü kütsotü sara thuöjji, ma tü ma kükhiemuo vünüh luovekükhaphrü thi ma kükhiemuori sie nü sümüthuo, thi khinyi thuöjji Vüwa nü sü taji akünyia küngura rügi nü ma nga ajuh vünüh baptism sanü chowümü thi Vüwa küsü kenüh ma nyia rathuo. Mowa sanü Khrista tü Krus vünüh sü lo? Nyiri kükhiemuori kenüh ma züh küthü. Jükenüh nyi küsü nü ajuh vünüh chowümü taji nü Vüwa-a küsü vü thsemüthuöjji, ma tü baptaiz sa nü Khrista küsü kenüh nyia

rathuo, jüma zhühnyo Khrista züh nüü ma kükhiemuori phrühjamüthuo, khinyi thuoüji ma nüü ma zhü küüna vünüh Khrista azüh nüü sakümütsemüthuo. Hakümüjje vünüh saju rave, ma tü ajuh rüku lo vünüh rhosüräle taji kürho kürthe vü tetse thuo.

Hiri chie ru thuo mokümüjje Khrista nüü ma züh kühthü taji nü hiri kükhiemuori noja ra lo ta küsa (Mathi 26:28). Khinyi thuoüji Kütürori 2:38 vü shele nonoluo. Zhüle kümühiewa anyiri vü sosie kütsü a sevü thuoüji Pentekost rülo-a anyiri hozake ma luoveri natsa taji rukhe; mari tsotü teru khe, thi mari mowa küsaleh lo mari thsü ngü she teru ta küsa zhüke save. Hiri azhü hama vünüh kühchie, *“Nori luove khaphrü nü nori kükhiemuo nojanaküsa kenü nori nyi küsüsü nga Jisu Khrista nyo vünüh baptaiz sa luo, jütathuoüji nori Kümütse Sietse kütsia ngu nave”* (Kütürori 2:38) Rületh 38, 39 hala nüü kühthüsüa kümüjje, hiri nüü sekhe küsawa thuoüji, nyi küsü nüü Khrista tsotü müthuo ta thuoüji, ma kükhiemuori vünüh luovekhaphrü, baptaiz sa, jüüta thuoüji ma kükhiemuori nojatsüna thi Khrista züh nüü ma kükhiemuori phrüh ja münave. Hiri Romri 6:3,4 vünüh kühchie masü zarieke. Anyi khiela ma tsotü taji Vüwa zhü küna nü luovekhaphrü, Khrista küsü vünüh baptism sa nü ma künyia küngura thi ma kükhiemuori noküja ngura. Jümatü ma zhüküüna vü Khrista züh ngura, thi ma kükhiemuori noja tsü müthuo.

Kütürori 22 vü arületh küpa ngulera hü. Hala Saul luovekühkaphrü zhühku asevü thuoüji Paul ta ji teru. Vüwa ma vü ru küngu, thi Saul nüü mowa sa ti lo ta küna. Ma anyuji vü wa, küju, assasa thi khus bewhuo, hakümüjje rülo küche mükütuo nüü sa be. Jüse Anania ru nü mavü *“Jükenüh noh tü mokenüh hakümüjje peve lo? Süra nü*

baptaiz sa taji ma nyo ji nü noh kükhiemu phrūjamü luo" (Küürori 22:16). Khinyi ma mowa sa thuo lo? Ma tü Khrista vü kütsotü nyi küsü sathuo, ma assasa thi kükhuo vünüh luovekühaphrü kütsa, thi jüse ma süra taji baptaiz sa nü ma kükhiemuori phrūjamü luo ta küza. Ma jüma sa, thi jüse müküzhi kwie thuo nüh Khrista zhüwa sosie tewa. Thitü mokümüjie ma kükhiemuori phrūja lo? Mowa nü phrūja lo? Jümatü ajuh müjuju nyu, küpakenünyunü Pitor nüh hiri küüza, baptism küsa vünüh külole ve thitü jüla awule wuori beve, kütsotü thi luovekühaphröra, hama tü a satsa mükümütse phrüküja nyu, thitü amüshe kümühie vünüh Saküüwuowa vü zhühthuo küsa Jisu Khrista kührhole vünüh noh külole (Pitor Powa 3:21). Thi nyi küsü nüh mokümüjie amüshe kümühie bera na lo? Saküüwuowa zhü küüna vünüh. Jüüta kümüjie Paul nüh sa, thi ma zhü küüna vü nüh Khrista azüh vü ru jura, thi jükenüh ma kükhiemuori phrüh küjarawie.

Romri 6 vü no le na, noh thsüra na nyi küsü nüh azhü küüna vünüh, Vüwa küsü, küchowu, thi rhoküsürale arie nyi kümürrie vünüh. Khrista tü krus rügi nüh sü, thi kükhiemuowa tü ma kükhiemuori vünüh sümü. Khrista viwa nyiri nüh saküsa rüku lovü chowümü thi kükhiemuowa thuoüji ajuh vünüh baptism sa nü chowümü. Khrista thuoüji anyi nüh sa küsa rüku lovü nüh rhosüraletewa, thi kükhiemuowa thuoüji baptism küsa vünüh Khrista züh nüh ma kükhiemuori phrüh küja ra, ma thuoüji ajuh rüku vünüh rhosürale taji kührho kührüthe vü tse nü, Khrista vünüh anyi kührüthe sathuo. Jüma tü no müzü lo?

Küzhütsa hamari noh nga müsheke kütse whuo nthe, thi hi nüh Vüwa vü khuo küve thuoüji noh nga Khrista kütsotü tsari küsü sa nü noh kükhiemuori vünüh luovekhaphrü, Jisu Khrista thuoüji Saküüwuowa Tsa ta küsa phrazhu nü noh

kükhieumuori noja naküsa kenüth baptaiz sa luu. Mükütüküzü
noh nüü hamari sa thuoüji Vüwa nüü noh külolena, thi ma
kümühuwa vü noh nga chiekeküzhi nave. Noh külole nta
küsa lehkhujj hala mpa thi Khrista kümühuri nyi küsü sa nüü
ra luu. †

4.

Luovekhaphrükümü thi Saküüwuowa Noküümüze.

Hiri luovekhaphrükümü loso vi taji hozake müshethse ru thuo. Hi nükhükhuo ngüwa thuoüji noh nga Küürori lasi kütchie nta. Küzakenüh noh tsotho vi taji chie nave ünüh jüzakenüh noh thsükümütsera nave. Hala müviji mükümühie lasi pha ave vü loso türaluoke luovekhaphrükümü ta küsa ngurana. Hiri jümari küsüsü nü chieno küwa wa sana. Thitü hiri luovekhaphrükümü alosa hama müjie kütu ru atü a mazhühnyori thsü khu ngu ve.

Noh luove vü khaphrükümü hama müshe bewhuo luo-jüma zhühnyo thuoüji kürele, kükhaphrü, kürüthe küsale, rhokürüthelekümü. Hama tü khruoteküsürari, ma mürüngou thuo ta sanü küchiekerari ma mpa ma nü küsarari ta chiekekümüri, ma mpa ma mavi kükhruo suope küjuri küzaveh. Jüüta ma nga mükölöleji mümühie ta küsa ma müshe vünüh be müthuoüji jümari tü Vüwa-a nyiri, khristanyuri ta jive.

Hiri luovekhaphrükümü hama Khrista zhülekümühiewa, thi Khrista züh vünüh ruve ta küsa haluo ruthuo. Hiri ngura thuo luovekhaphrükümü ta küsa thuoüji rho kürüthele kümü, wuo kürüthele thi nyi küsü nü zhülekümühiewa zhüküna münü Khrista kütsotüra, ma kükhiemuori vü nü luovekükhaphrü, Khrista thuoüji Saküüwuowa Tsa wiethuo ta küphrahzhu thi ma kükhiemuori noja naküsa kenüh baptaiz küsa hamari wiethuo (Mark 16: 16;

Küürori 2:38). Luovekhaphrükümü kenüh Khrista zhülekümühiewa zhüküünara kenüh ma tü wuo kürüthelerathuo. Jüma ajuh thi Sietse vünüh wuo thuo (Johan 3:3-5). Ma tü ma luove vünüh Sietse zhüri ngu müthuo, thi kütsoü vü be müthuo, jüma kenüh ma tü Vüwa zhü küna taji ajuh vünüh chowu, ma kükhiemuori noja noküsa kenüh baptaiz küsarawie (Romri 6:3,4; Küürori 2:38). Asekhewa zhülekümühie zhü küna kenüh thi wuo küürüthele kenüh, ma tü Khrista züh vü nyi küturawie, thi jüüta küsa rügi nüñ ma kükhiemuori phrüh jamüthuo (Mathi 26:28; Küürori 22:16; 2:38).

Hamari ave küju kenüh Saküüwuowa noküümüze sajuthuo ülo? Jüla Saküüwuowa noküümüze ape beve lo? Nyutü nyi küsü nüñ ma zanyo kümüshe thsü vünüh külöle ülo? Hama wuori küna kümühie beve, thi jümari mülöle thuoüji mümühie. Hiri jükenüh nyi küsü nüñ luovekhaphrükümü thi külöle müthuo ta küsa noküümüze tü küzakele nga jive lo hiri vü kütsamüthuo.

Apowa Saküüwuowa thuoüji küsoukürho bewhuowie na thi lo tsotho ave vü beve. Ma tü atükhu, vünüh be külawiethuo thi ma nüñ nyiri sa (Bible lasi powa 1 thi 2). Jüma zhühnyo thuoüji Ma nüñ küsawa thi anyiwa thuoüji sa küsawa. Thitü anyiwa tü khiemuomü thi kümietewa. kükhiemuo nüñ künyitsa küsale khuoteru thi künyitsa nüñ ma kükhiemuo kenüh a kükrü kübe anyiwa nüñ küthuoleh khuoteru (Romri 6:23). Anyiwa tü ma mpa ma müküölöla nüñ samü thi Saküüwuowa sie nü ma müküölöla nüñ samü nyiwa tü khiemuokümü kenüh, jüse Saküüwuowa künyiwa lozheju nta küsa kenüh, Ma Tsa tsü taji kükhiemuo kükrü kübewa thuo tsü. Hama sana küsa kükhiemuo mükünyiewa nüñ müsahthuo thuoüji mükümühie kenüh. **Jüken Khrista tü azhih hala ru taji kürho kümühieju vünüh**

rho, kükhiemuo münyie nüñ rho, jütaküsavü nüñ azhih-a kükhiemuori müdhö sa nü Ma mpa nüñ ru sahtuo tsü. Hiri chie no, “Küpakenünyunü Saküüwuowa nüñ azhihwa kükümüze kenüh Ma Tsa kükümüzetsahwa küze, thi thari nüñ ma tsotü nave nüñ mükümiera thitü küsuokürhowa ngu nave. Saküüwuowa nüñ Tsawa azhih hala küze tü azhihwa müshemüsü nta küsa kenü nyunü azhihwa tü Ma vünüh külole naküsa kenü” (Johan 3:16, 17). Paul nüñ küüza, “Hiri mükhra nüñ kütse vü Khrista nüñ tsotho vü khem ta mükütsotüri kenü sümütüthuo. Nyi küsü nüñ künüytsari küsü kenüh sü naküsa tü khoshe nave, thitü anyi wuori thuoüji anyi kümühieri kenü thuoüji mükrü nüñ sütünga mühie. Thitü hiri nüñ khiemuo nü kütse vü Khrista nüñ hiri kenü sü nü Saküüwuowa nüñ hiri vü ma kükümüzewa kütsa”(Romri 5:6-8)

Anyi wuori nüñ mari tü akhuke kümühieri ta chiekekütseri kenüh mowa kümüjie lo, thi jüma rügi nüñ külole mühie lo? Jüla zanyo küsü nga kükhiemuo münyie ta küsa münyie luo. Paul nüñ zhütsazhü kürüwiwa vünüh vi küüza zhü hiri chie noluo, Hakümüjie rhü save, “nyi küsü nga münyitsathuo, nyi küsü nga nyuwiethuo” (Romri 3:10). Ma nüñ phrahte lehü taji, “Küpakenünyunü nyiri ave khiemuo khehmüthuo thi Saküüwuowa kümühie müju nüñ sakümüthuo kenüh” (Romri 3:23). Jüma zhühnyo thuoüji nyiri ave khiemuo khehwiemüthuo, ave nga müküloleji mümühie. Thitü külole naküsa kenüh jüla kükülolewa mübeji mümühie. Thi hiri kungu kümüjie Khrista nüñ ma mpa nyiri kükhiemuori kenüh krus rügi nüñ ma kürho tsü.

Khinyi nga müshukele taji phrahtewa nta küsa thuoüji Saküüwuowa thi Khrista nüñ nyiri ma mpa nüñ müküsarawa müdhö satsüthuo ta küsa eh luoveri vü mübewhuoji mümühie.

Jümatü Saküüwuowa ma Tsa azhih hala küze taji nü Khrista nüü nyiri külöle naküsa kenüü ma nüü krus vünüü sü tü. Jüma tü noküümüze. Jüma tü nonü, luove küna, jüma tü müküphrahte rhüra akülo sakütsü. Paul nüü rhü, *“Küpakenuyunü nori kütsotü kenüü küümüze vünüü küülölewie; hamatü nori mpa küsa nori kümühie vünüü nyu, thitü Saküüwuowa mpa nüü aküte kütsüwie. Nori küüro kenüü nga nyu, nyi küsü nga mürhiezatümü”* (Efesari 2:8,9). Kümütsezhü rüleh hamari anyiri hozake nüü thsüzih tseve. Ave vünüü phrahte nta thuoüji Saküüwuowa noküümüze vünüü hiri külöle tathuo, thi jükenüü Saküüwuowa mpa nüü küsa khehwie thuo, thinu nyiri vünüü zanyo küsünga ma vü vi sheleküru münyieluo. Hama tü Saküüwuowa zhü vü küchie nüü hiri nyiri wuo vünüü nyu.

Efesari 2:8,9 vünüü nga küza, hiri küngura azanyo hozake küsa küphrahte vünüü nyu thitü zhütsazhü vü rhü küsawa müzake zhie nü müzake tsawie thuo, jümpa nüü anyiwa thi ma külöle nave. Thitü kümühie nüü müshe luo, Saküüwuowa vünüü sahke taji nüü phrahteke küsa hiri küülöle thuoüji noküümüze vünüü mpa, kütsotü kübera kenüü. Hala hiri küthsüra noküümüze hama thuoüji Saküüwuowa wuovü nüü mpa.

Thitü kütsotü mokümüjie lo? Jüma Saküüwuowa müdhö nga lo? Nyu, anyiri ave nga hama nyiri kenüü thi nyiri wuovü mpa ta küsa azhü küsü sa la na tü nüü. Kürhüwa nüü küphrate kütsotü vünüü noküümüze rügi nüü hiri külöle. Jüma zhühnyo thuoüji Saküüwuowa wuovü nüü noküümüze ru taji külöle tsa, thi kütsotü thuoüji anyiwa wuovü beve. Noküümüze mpa thuoüji nyiri mükülolera. Jükümüjie mükütüküzü kütsotü mpa nüü sala thuoüji jünga mükülolera. Thitü masü khinyi khürü sarükümüse nüü külolera nave.

Hala kütsotü ta küsa mowa tü nyieve lo? Jüma momowa nüñ sa la nga Vüwa nüñ küüzari müzhe kütseri külöle mühie. Ma zhüh nyo, hiri Vüwa tsotü tsave üji ma nüñ mowa sa üta nüñ hiri jümari sana. Hiri külölena küsa kenüh mowa sa üta lo? Ma nüñ küüza hiri kütsotü mübeji mümühie thi külöle naküsa kenüh baptaiz sa üta. (Mark 16:16). Hiri jüma müsangü thuoüji mowa sana ta? Jüma tü külöle nta küsa kenüh hiri kütsotüwa jüzake be müve.

Thitü hiri nüñ zanyo wuori sa thuoüji, Saküüwuowa noküümüzewa kübele nyu lo? Jüma zhütsazhü vü phrahte müsa. Thawa nüñ jü phrahte tse lo? Jüla küphrahte thuoüji hiri kütsotü vünüh noküümüze mpa nüñ külöle na. Hiri Saküüwuowa nüñ noküümüzera küju kütsotü mübesheji mümühie. Thitü jüütanyunü Vüwa nüñ sa üta hiri vü küüzawa küju kütsotü müsa ra nüñ samü thuoüji, eh kütsotüri tü küüchoule kenüh hiri müküölora.

Kürü nolehü luo, ma nüñ küza küsa hiri mpa hiri müküölora nyutü hiri kümühie küsa kenüh nyutü küüro kümühie küsashé kenüh nga küölolewa mümüliara. Jüütanyunü küölöle thuoüji Saküüwuowa mpa nüñ ame müsa nüñ müjuju kütsü thi hiri Vüwa nüñ kümüshewa hiri küsaju müsaji mümühie. Hiri mpa hiri küölöle kümühie, kübe tü la nyutü Mosa khonyowa küüro vünüh küölöle kümühie kübe tü la hiri kürrehza leh bena. Thitü hama müsa ra. Anyi wuori hama küthse vünüh külöle nta sa thitü mari kriamü.

Thinü khinyi thuoüji Tita 3:5-7 vü hi sie nü kürü künöle sa nthé. Jüla Saküüwuowa nüñ nonü küümüze zhü rhü save. Paul nüñ küza, "... Jüma tü hiri nüñ zanyo kümühie küsa kenüh nyu, tü kümütse Sietse vünüh thi ma nonü küümüze vünüh hiri külöle nü hiri phrümü nü wuokürüthe thi kürho kürüthe vi hiri tsü ve. Jisu Khrista hiri küölölewa vünüh

Saküüwuowa nü hiri vü Kümütse Sietse hozake küshoke tsü, jütaküsavü nü hiri tü Saküüwuowa vü mütshora nü hiri nü luozhe kütse küsuokürho azhi ngu naküsa vü sieru”. Khinyi nga kürhüwa nü kützale hü hiri mpa hiri künyitsa küüro vünüh mükülolera. Mazhühyo Saküüwuowa kümüshe künyu nü hiri kümühieju müsara. Hiri külolera naküsa thuotüji Saküüwuowa nü nonü kütümüze rügi vü mpa wie. Jüma tü hiri nü zanyo küsünga müsa kütünga külole nathuo ta nyu, jümatü hiri wuovü thuotüji zanyo küsünga nyi thse nyie ketünga azhünyo ta nyu, jüma tü kütötü thsoshi sanükütsa ketünga azhü münyie ta münyie. Thitü jüma zhünyo thuotüji hiri külole naküsa hiri Saküüwuowa zhüküna, hiri kükhurüh, hiri kütötü, hiri küluozhe, thi azanyo ave sarathuotüji Saküüwuowa nü noküümüze thi nonü kütümüzera kümühie satsü.

Saküüwuowa nü nyiri vü sahke taji kütüsüri nü kühphrate tohke küsa Saküüwuowa nü nonü hiri kütümüze kenüh ma nü hiri külole, jüma tü phrüh kübe whuora thi Kümütse Sietse vü nü sakütürühthele kübewhuowa wiethuo. Jümari zhühnyo mowa lo? “Sakütürühthele” ta kütüza thuotüji rho kürühthele thi “Phrüh” ta kütüza zhüwa thuotüji baptism küsa jüütasanü eh kükhiemuori phrühja ve. Jüma amüshe vü saluo, kürhüwa nü kühphrahte Saküüwuowa hiri, nonü kütümüze vünüh hiri tü baptaiz sara taji külole, Khrista vünüh nyi kürütthe sa rholera. Jüma khemta Mark 16:16. vü rhü save, “Nyi küsükü – sünga tsotümütaji nü baptaiz sathuotüji küülolewa nguranave; thitü nyi küsüküsünga mükü – tsotüwa thuotüji müshemüsü-münave”. Jüsenga hiri nü Saul vü süra nü baptaiz sanü...” no kükhiemuo phrütjamü luo” ta kütüza nga chiethuo (Kütürori 22:16). Hamari küsa vünüh ma Khrista vü tu ra nave, thi jüse nü matü ma vünüh anyi kürütthe sa teru nathuo.

Paul nüh saküürüthele zhü vi müshuke lehü taji, Kümütse Sietse vünüh saküürüthele ra beve. Haküthse Pitor nüh Pentekost tsotho vü kütsotüri vü küza, mari nüh mokümütjie sa thuöüji külöle nalo ta küuna vü. Jüse Pitor nüh mari vü küza taji, “*Nori luovekhaphrü nü nori kükhiemuono nojanaküsa kenü nori nyi küsüsü nga Jisu Khrista nyo vünüh baptaiz saluo, jütathuoüji nori Kümütse Sietse kütsia ngu nave*” (Küürori 2:38).

Tita lasi 3:5-7 aseke vü kürhüwa nüh rhüküsa hiri kürho sekhe vü Saküüwuowa nüh hiri nokümüze kenüh ma nüh hiri külöle tsü. Jümatü hiri nüh zanyo kümühie küsa kenüh nyu thitü Kümütse Sietse vünüh thi ma küümüze vünüh hiri külöle nü hiri phrümü nü wuo kürüthe vi hiri tsüve. Jisu Khrista hiri küülölewa vünüh Saküüwuowa nüh hiri Kümütse Sietse hozake küshoke tsü, jüütaküsavü nüh hiri tü Saküüwuowa vü müshora nü hiri nüh luozhe kütse küsoukürho azhi ngu naküsawa vü sie ru. Mükütüküzü ma nüh hiri nokümüzewa kulemüthuoüji ma nüh sa üta küüzari müsa nüh kürümüthuoüji. ma nüh hiri nokümüze bewieketü nga hiri mükülölera. Münathetü jüma mükümatü müluo.

Luovekhaphrülekümü thi Saküüwuowa nüh nokümüze masü nüh azhie küüjakünya münyie luo tü nüh. Nyi küsü nüh Vüwa vü kütsotü nyi turu samüthuoüji, matü Saküüwuowa nokümüze ngu rathuo. Thi küülölewa vi ma tsüsathuo. Mükühaphrüle küju nü azhieh ave vü phahwa wienga noh külöle nta küsa nokümüze müngu ra.

Hi nüh nohri küüchü le ngüwa thuöüji Saküüwuowa zhü küünari sa nü ma nokümüzewa vi luo. Ma tsotü luo, noh kükhiemuori luovekhaphrü luo, Khrista tü Saküüwuowa Tsa ta küsa phrahzhu luo, thi noh külöle naküsa kenüh nohri kükhiemuori nojanaküsa kenüh baptaiz sa luo. Noh nüh

hamari sajuthuoŋji Vūwa nūh noh kūlōle nave, thi noh vi ma
kūmūhuwa vū chiekūzhike nave. Lehkhujī kūpa mūnyie luo.
Sakūūwuowa nokūūmūze nū beve. Thitū noh ma zhū mūkūna
juji mūmūhie.

Asekhewa hiri nūh azhū kūūna vū beju ta wienga
Vūwa nūh sata kūūzari saju wienga Sakūūwuowa nokūūmūze
beji nūh hiri kūlōle nave thi rūgi vū azhe hiri tsū nave. †

5.

Luovekhaphrükümü Akürria Küsosie - 1

Hiri luovekhaphrükümü loso chie ruthuo. Hama Bible loso küsü thi nyiküsüsü luove jüla kütseleh. Hiri mazühnyori nga kürele küru, kükhaphrü, rho küpa küsa ta küsa chiethuo. Hiri küngura nyi küsü nühh Khrista zhülekümühiewa zhü küna thuoüji jüma nühh khaphrülera ve ta küsa thsüra thuo, nyi küsü nühh wuo kürüthele thuoüji jüma mpa künyu Khrista züh thi Saküüwuowa nühh noküümüze hamari nga chie thuo.

Hiri luovekhaphrükümü apovü Bible vünüh mowa sa ta thi mowa nü müsa tümü ta nühh hi nühh kümüshe vü hiri atsotho vi taji akürria küsosieri hakümüjie küsa vünüh ru ve ti küsa küjo kütsa ngüve. Nohri jüma müküthsü küju nü noh müra mühieve thi azhütsa vünüh phrahte nta thuoüji jümari nühh noh sa küpokah mühieve thi küpari aro vi tewa mühieve.

Atsotho pike zhie vünüh jüla akürria küsosieri nyu ti mümüshe tümü luo. Apovüküsawa Johan nühh azhükütsü, *“Küümüze, eh füri, Sietse pehve ta küsari ave mütsotü tümü, thitü sietsewa tü Saküüwuowa vünüh ru ünü mota nühh müte no luo küpakenünyunü küzhüja setsaküthsüri tü azhie ave vü kuoküwathuo kenü”* (Johan Powa 4:1). Hiri Johan küüzawa zhü künana, thi setsaküthsü kürie küsosie hiri müte küno sana thi mari nühh Saktüüwuowa-a zhü vi taji luovekhaphrükümü sosie kütse no khuna.

Anyi wuori nühh küphrahte thuoüji luovekhaphrükümü vü tu naküsa nü kütsotü vünüh mpa wie, küpakenünyunü Bible vü rhü küsa no küwa vü

luovekhaphrilekümü .hama kütsotü vünüh ta sosie. Thitü hala küüjakünya shu kütsewa thuouji mari nüh kütsotü mpa ta phrahteve mari nyi kūsünga nüh kütsotü vünüh ta müphrahte. Zhütsazhü vü lekha hozake nga azhü hama rhülerhüza küza save, luovekühkaphrü, baptism, küümüze, küüro thi loso küpari nga ti. Zhütsazhü vü jüla baptism vü mpa nyutü luovekühkaphrü vü mpa ta ülo? Nyuzhima, jüüta nyu. Hiri külöle naküsa hama kütsotü mpa müphrahte. Hiri kürü luo mübe tü Bible rüleh wuori vünüh kütsotü zhühku küphrahte luo sana. Jüla zhütsazhü kürüthewa vü ave vü rüleh küsü-a mpa kütsotü mpa ta küsa küza save: *“No tü thsü luo, kütsotü vü mpa nüh mükünyu küüro vü nga nüh Saküüwuowa vü müshorave ta küsa thsü luo”*(Jems 2:24).

“Jükenü kütsotü tü küüro mpeh nyie nüh ma mpa thuouji aküsü wiethuo. Thitü anyi wuori nüh, *“No tü kütsotü pehve thi hi thuouji küüro pehve. No küüro müthse nyie nüh no kütsotü hi küsa luo, thi hi nga eh küüro vünüh eh kütsotü küsa nave”* ta küza mühieive. *No tü Saküüwuowa veküsü mpa wie ti küsa tsotü ve ünü? Jütathuoüji mühie she! Sietse kümüsüri wie nga jü tsotü nü krü nü khekhe ta küshühü ti. Mokümüjie hiri anyi Abraham tü Saküüwuowa atüvü müshora lo? Jümatü ma nüh ma tsa Esak vi kükhuhrüpe rügi vü sa nü küüro vünüh kümüshora wie. No tü thsüvethuo tünü? Ma kütsotü thi ma küüro masü tü zarike wie; ma kütsotü tü ma küüro vümüh sajukütsüwie, zhütsazhü nüh, Abraham tü Saküüwuowa tsotü, thi ma kütsotü kenü Saküüwuowa nüh ma tü nyi tsa”* ta küza küsawa zhütsa. Jükenü Abraham tü Saküüwuowa afüwa ta ji. *No tü thsü luo, kütsotü vü mpa nüh mükünyu küüro vü nga nüh Saküüwuowa vü müshorave ta küsa thsü luo.*

Jumatü küüphroküphrievüha Rahab kümüjie wiethuo, Ma nü Esrael nyiri nü nyuri ziküru vü, masü kükra tsü nü lekhujü küpa vünüh masü küthiküze kümü küüro vünüh ma tü Saküüwuowa vü müshora. Jükenü satsa tü Sietse mükünyie nü aküsü wiethuo, jükümüjie kütsotü küüro mükünyie nü aküsü wiethuo.”(Jems 2:17-26)

Rüleha hala nü hiri vü küjo küütsa kütsotü tü küüro vünüh kütsarave. Khiela küsü mpa nü nyutü khiela küüro münyie nü aküsü wiethuo. Asietse münyie thuoüji asatsa tü süküümü kümüjie wiethuo. Jüken küüro mükünyie kütsotü thuoüji aküsü wiethuo. Thawa nü kütsotü küsü mpa nü asietse külöle na ta küsa tsotü mühie na lo? Jumatü Jisu Khrista thuoüji Saküüwuowa Tsa ta kütsotüra vü mpa nü küölöle ra bevethuo ülo? Bible vünüh küsodie kütsotü müküvinyie nü nyi küsünga Saküüwuowa külömüsara. (Ebriri 11:6), thi azhü hama tü nyi küsü nü kütsotü mpa nü Saküüwuowa akülo sara nave ta nyu. Johan 3:16 vünüh hiri küchie: “Küpakenünyunü Saküüwuowa nü azhihwa küümüze kenü ma Tsa küümüzetsahwa küze, thi thari nüha ma tsotü nave nüha mükümiera thitü küsuokürhowa ngu nave”. Nyi hozake nüha kütsotü be thuoüji külölena ta müsheshe ti. Thitü hama nü pike tü müsodie rho. Mazhünyo phrahte kümütsewa nta thuoüji Khrista tsotü tewa luo nta küsa vü ma tü Khrista nüha mo mowa sa üta nüha jümari küsawa nyu lo? Jüütathuoüji küpari nga, ma tü tsotü nave thi baptaiz sa, jüütaküsa vünüh ma külöle ra nave ta Mark 16:16 vünüh thsüra “tsotü” ta Johan 3:16 vü rhü küsawa ma tü tsotü mütse whuoji mükümühie zhünyo. Ma tü Khrista ma zhithuo ta küphrahzu aseke kübewa nyu, thitü jüma tü phrahte whuo taji küro teküwa küzave. Saküüwuowa nüha azhih hama küümüze kütsa naküsa kenüh ma Tsa küze taji

krus vünüh sü tü nü nyiri küülolera sa. Nyi kūsükūsünga Khrista vü nyi beve thuoüji ma kuumüzewa kütsa nü Khrista ma zhithuo ta küsa kütsotü mükütsaji mümühie thi Vüwa nüh mowa sa üta azhütsü save nüh lozhewie taji küsaleh.

Zhütsazhü kürüthewa vü kütu azhü kütsü, kütthokütsü, thi athsoshiri vi nüh nyi küsü saküthsüdora taji kütsotüra thi Vüwa zhü künara save. Nyi küsü ma kütsotü mpa nüh mükülolera. Nyutü Khristanyu nyi küsü nüh kütsotü mpa nü mürhora, luovekhaphrükümü hama kütsotü nüh sate ve, thitü ma kütsotüwa tü müzho taji ma kükhiemuori vünüh luovemükhaphrüji mümühie Khrista thuoüji Saküüwuowa Tsa ta küsa müphrahzhuji mümühie, thi ma kükhiemuori noja naküsa kenüh baptaiz sana. Kütsotü nga mükhera jüma nga bewhuona. Pitor nüh küphrahte, hiri kütsotü vü thsephe taji Khristanyu noküümüzeri vü nyutü khristanyu kürho wule vünüh küürhona (Pitor künyiwa 1:5-9). Khrista nüh hiri vü küüza nohri sü nta küsa vünga tsotü be lu, jüta küsa rügi nüh kürho kajilüwe ngu nave (Küthsükütsü 2:10)

Teküwa sütathutü anyi wuori nüh luovekhaphrükümü thuoüji nyi küsü nüh ma lü kükhie tsuomü “kükhiemuowa kükhuo” künatü lu, jümatü ma nüh Vüwa vü ma kükhiemuori nojatsü ta khuo na. Anyi jüüta küsari mari tü baptism azhü tsü küsa piketü mümüshe nyutü azhü küpari tsü küsa nga mümüshe. Noh müke jüma nü, “Vüwa azhütsü lu, thi hi nüh küna nave”, Noh tü Ethiopia küjiwa kümüjie thuo ma nüh küphrate, ... Halia ajuh hala bevelia, tinü hi baptaiz küsa eh kükhe mowa beve lo? (Küürori 8:36). Noh vü Vüwa nüh mowa sata nüh thsüra thuoüji, noh jüla nüh karia tewa nti kükhra müthsetümü, thitü ma nüh mowa sa ta küza save nüh noh nüh jüma küjo-nü sie sa lu.

Ethiopia küjiwa tü mowa sa lo, müshe no, “*Thinü Filip nüh, “No nüh no luove ave vi tsotü ve thuoüji*

vümühieve," ti lületsü. Thinü ma nüh, "Jisu Khrista tü Saküüwuowa Tsa ta küsa hi nüh tsotüvethuo," ti lületsü. Thinü ma nüh rawugariwa tsie üti küza nü masükhürü ajuh lovü tu nü ma baptaiz küsa. Jütisataji masü ajuh lovü nüh shuru ünü Saküüwuowa Sietse nüh Filip vitekua nü sietewa" (Küürori 8:37-39).

Nyi küsü mokümüjje Vüwa mütsotü nüh külolera mühie ve lo? Kütsotü tü müviji mümühie ta küsa noh nga azhütsa ta müshe tü nü. Thitü mo kümüjje anyi küsü nüh ma kükhiemuori vünüh luovemükhaphrü nüh külolera mühie ve lo? Jüüta nyi küsü nüh külole ngü ve üji ma tü luovemükhaphrü thuoüji mümühie ta küsa noh nga ah wiethuo tü nü. Jükümüjje noh nga Khrista nyo vünüh müphrazhu thuoüji mükülolera ta küsa thsü la nathuo. Thitü baptism nü mowa lo? Jümatü nyi küsü nüh külole müthuo ta küsa rügi nüh müshe nü ni save ta küsa nyuri vü küütsa sala mühie ve. Jüma Bible vü khiela küza lo? Khrista nüh küza nyi küsü küsünga külole nta küsa kenüh tsotü nü baptaiz müsaji mümühie(Mark 16:16). Pitor nüh küphrahte luovekhaphrü nü no kükhiemuori noja naküsa kenüh baptaiz saluo(Küürori 2:38). Saul vü küüza süra nü baptaiz sa taji ma kükhiemuori phrühjamüluo üta küza(Küürori 22:16) Jükenüh mokümüjje hiri mpa azhü kütsü tsethuoleh vünüh sa nta müshe ve lo? Hiri müsara.

Jükenüh nohri vü kütho kütsü ngüwa thuoüji nyuri nüh nohri mükümüra tümü Vüwa nüh azhükütsüri mümüzhewie nga noh khaphrülera nave nyutü külolera nave ta küüzawa azhütsa nyu. Hi nüh kükhuowa thuoüji nohri zanyo thsü thi Vüwa zhü vi luo, jümatü ma vü mpa müsheluo thi ma zhüküna nü külole luo, thi ma kümühuwa vü chie-küzhike luo. Lehkhuji küpa münyie luo. †

6.

Luovekhaphrükümü Aküría Kösosie - 2

Hiri teküwa loso vü luovekhaphrükümü Aküría kösosie zhü wuori noküru sathuo. Mosa nü jümari kenüh tsotho vi velo? Kúpakenünyunü aküría kösosie hozake beküve kenüh, thi azhütsa künyu Vüwa zhü vü mowa küza save nüuh zarieke vünüh nyu nüuh khaphrükümü hama küpa vünüh sosie kütse kenüh wiethuo. Jisu nüuh aküría kösosieri sie mütu thi mari anale vi kütse ma rülo vü sie mütu khe. Jüüta Paul, Pitor thi küpari vünga mütu khe. Hiri nga khinyi eh rülori vü jüma tsotho vü mokümüjie rho ru lo jüküthse wiethuo. Jümari sie mümütu thuoüji mümühie. Mari mowa sosie tse lo jümari müküleh ta küsa küjo mütsüji mümühie. Mari müphraji mükümühie beve, thi jümpakünyu künyitsari vü küzhütsa rüleh kümühie ti küza müküthsüji mümühie jütanyuthuoüji mari müramünave. Thi azhü sekhewa thuoüji hiri küzhütsa vünüh rianü müküleh sosie kütseri atüvü krümüveh. Saküüwuowa azhü thuoüji zanyo ave nyie vünüh sie müturave thi küría kösosieri sie müturave. Hiri küphrahte hama tü aküthseküzü sietsewa vünüh küzamüveh, thitü küzhütsawa Saküüwuowa vünüh atsotho ave vü khrara taji asekhewa juna.

Hiri phrahte ruthuo nyi küsü nüuh khaphrüle mühieve thi “kütsoü mpa” nüuh külolera nave ta kösosieri tü anyiri mpa küsa anale. Bible vünüh kösosie thuoüji küülole küngura thuoüji kütsoü vünüh, thitü kütsoü mpa ta nyu. Kütsoü vü be ra naküsa kenüh nyi küsü nüuh ma tü Saküüwuowa zhü

ma luove vünüh mükünakeji mümühie (Romri 10:17), Thitü kütsoü jüma müzho she taji ma kükhiemuori vünüh khaphrüle nü Khrista thuoüji Saküüwuowa Tsa ta küsa müphrahzhuji mümühie, thi ma kükhiemuori noja naküsa kenüh baptaiz müsaji mümühie (Mark 16:16; Romri 10:10; Küürori 2:38), rülotsotho ave Vüwa kenüh rhona (Küürori 2:42), thi küsüküju kütsoü sana (Küthsükütsü 2:10). Kütsoü mpa, amüshe lovü mpa Khrista küsieke, hama nü müsara, jükenüh jümari tü aküsü thi aküria anale küsodie.

Jüse hiri Khristanyuri tü kükhuo sa üta azhü tsü sathuo thi jüma tü akütsiari azhie nü kújitsawa küsü Khristanyuri kenüh kükhiemuowa nyi küsü nü moumou ma lü künyia taji nü Vüwa vü ma kükhiemuo nojatsü ta kükhuo thi hakümüjie küsa vünüh külolera nave ta nyu. Kükhiemuowa ta thi Khristanyuwa ta küsa masü nü azhie khielo ta kúpaveh. Jüla Saküüwuowa sie nü küürathuo arühle ma vü mübekhu nü kükhiemuowa tü moti Saküüwuowa atsa küsü sara mühie nave lo thi jükenüh ma thuoüji Saküüwuowa Sietse Pawa müsara. Khristanyura arüleh küpa beve. Ma thuoüji Saküüwuowa tsa samüthuo, thi Saküüwuowa thuoüji ma Sietse vü Pawa wiethuo. Jükenüh kükhiemuowa nyi küsü nü ma müjie kükhuo atüvü wa ma nga Saküüwuowa zhüküna nü khristanyu samüla thuoüji mümühie. Kükhiemuowa nyi küsü nü Saküüwuowa sie nü kükhuo müsara (Isaya 59:1,2). Ma Saküüwuowa nyo ji taji ma Pa ta müsara, kúpakenünyunü Saküüwuowa tü ma Pa künyu kenüh. Ma muomuo Saküüwuowa vü kükhuo vünüh mükülolera. Bible vü nowa wienga kükhiemuo kükhuo küsa küsü mpa nü külolere ta küsodie müngura. Jütanyu nü, hiri küchie kera, “Saküüwuowa thuoüji kükhiemuora zhü müküna ta küsa hiri nü thsüve, thitü thawa nü Saküüwuowa khurü tse nü thi

ma külo satse nüü Saküüwuowa thuöüji jümarä zhü künavé” (Johan 9:31). Mükütüküzü noh tü noh kükhiemuori noja naküsa kenüh Saküüwuowa vü noh nüü kükhuo vünüh külolera na ta müshe thuöüji, noh müramüthuo Saküüwuowa nüü noh ma zhü küünangüsheve. Jüüta sana küsa tü noh nga ma mütsotüüji mümühie, noh kükhiemuori vünüh luovekhaphrü luo, Khrista thuöüji Saküüwuowa Tsa wiethuo ta müphrahzhüji mümühie, thi noh kükhiemuori noja naküsa kenüh baptaiz sa luo. Nyi küsüküsü nga külole naküsa kümühie lehkhüji thuöüji jüma mpa.

Jüse, nosü nyiri nüü sosie kütse Saküüwuowa nüü ma kümüshewa anyiri vü künguve ta phra kütsewa müshe no nthé. Khinyi eh rülori vü anyi akütse nüü kümüshe Saküüwuowa nüü nyiri sie jüle ve ta phra kütse aküngo küsü jümarä tü rhüke küsa azhüwa vünüh küpa müthuo. Hama müthoh vünüh hi nüü Saküüwuowa-a zhü vünüh küsosie müzhe nü küza ngüve, hama tü azhütsa nyu – jüma aküria küsosie küsü. Saküüwuowa nüü küzaju müthuo (Ebriri 1:1,2), thi ma Tsa Jisu Khrista vünüh küüphrahte sa (Mathi 17:5). Vüwa nüü mowa ta küzalo, thi Saküüwuowa nüü sahke kütsüri nyi nüü mowa küzalo jümarä rhüke samüthuo thi lasipha vü müshe sa müthuo hiri jümatü Bible ta jive. Zhütsazhü Kürüthewa vü Bible wuori vü Saküüwuowa nüü nosü kürhori kenüh küngu sa. Jümarä ave nga Saküüwuowa nüü sahke kütsü khehwie (Timothi künyiwa 3:16,17). Zanyove nyiri vi kütsokrületh thi küsalehri ave lasi jüla rhüke sa khehve (Pitor künyiwa 1:3). Thi a sekhewa Saküüwuowa zhü chie küwa vü mpa nüü rhüke küsa nyutü küsosiewa nüü zhütsa taji küsosie vünüh künakera thi jüla nüü kütsotü shuruve. Paul nüü küphrahte, “Jükenü mowa künara nüü jüma vünüh kütsotü pehra ve, thi küünara jümatü Khrista zhü küphrahte vünüh”

(Romri 10:17). Kütsoṭü mokümüjje küsa vünüh ruve lo? Ma nüh küphrahte Saküüwuowa zhü künara vünüh jümatü kümühie ju awulewa ta thuoüji (Jems 1:25). Jüma nüh nyiri sakütsarüve üji (Timothi powa 3:16,17). Vüwa nüh ma zhü vünüh zanyo ve hiri vü tsü taji eh kürhori Vüwa kümüjje rho üta tsü saveji (Pitor künyiwa 1:3), Mowa sanü hiri mpa kütsoṭü nyutü küüro küütsa thsephe nü rho mühieve lo?

Thari nüh Saküüwuowa nüh khinyi zanyo küütsa tsü nü küngeve ta Saküüwuowa mpa nüh künyido mari vü nyutü küpari vü küzave ta hiri vü küza. Mari nüh ajikhi küüthi vünüh kümoṭsa thi setsaküthsü zhü vünüh küjo tsü. Hamari sa ru nave ta Bible khiela sosie lo? Khinyi eh kürhori küütsa küngeve üji, jütaji Bible tü jumüvethuo. Jüla hiri khemta müküüzara vü bevethuo thi Saküüwuowa nüh hiri wuovü mowa küüsangü tsave nüh khemta nyuthuo. Hama tü azhütsa lo? Lekha nyienyie wienga, nyu!

Hiri nüh do ta küthsüwa thuoüji Bible tü Saküüwuowa – a zhü, thi Zhütsazhü Kürüthewa jumütaji nyiri vü kütsü vü, Vüwa nüh küthsükütsü ru asekhke samüthuo. Jüla küütsa küthsükütsüle münyie luo, kürhü nyutü küpa nga satü century apowa asekhke vü nüh jumüwiethuo. Saküüwuowa nüh ma kümüshewa nyiri vü tsü ju müthuoüji kütsüleḥü ma zhünyo nü mowathuo lo? Ma nüh anyi wuori vü sie jüleve thuoüji jütathuoüji ma tü nyiri külo mükülo savethuo (Küürori 10:34,35).

Thari nü Saküüwuowa nüh mari vü sie jüleve ta phrahte venüh noh müshe no luo, Saküüwuowa nüh mari vü künyido sie jüleve ta sa nave nüh jüla zhütsazhü sie küproluo tsewhuowie nathuo. Apokhuwa mari tü Vüwa nüh küthsütsüve ta phrahtena, rhüke küsa zhü vünüh küpa münathuo, zhütsazhü sie küjakünya nave.

Jüse vü, künyiwa, Vüwa nüh kümühuwa küpa sa

üta küzave, jüütasatajinü nyiri nüñ küsa küsodie müzhe tewana, jüta nüñ riekhuo küpa sazhu teru nave, thi hama tü zhütsazhü sie küjakünya ve. Thi asekhewa, mari nüñ Vüwa vünüh zhüle tsüve ta nyiri vü küza nave thi jüma rhüke küsa zhüwa sie mükato. Mazhünyo rüleh küche jümari tü rhüke küsa zhüwa sie küjakünya ve. Vüwa nüñ anyi wuori vü nosü sie jüleve thuoüji ma nüñ phrahte kümüwa ma zhü sie küjakünya vethuo lo?

Nosü eh kürhori vü Vüwa nüñ nyi wuori vü mowa sie jüle taji rhükeküsa zhüwa vünüh saküpanü nave? Ma nüñ nyiri mokümüjie sa taji nüñ kümühuwa külolera na lo ta küsa arowa saju tsümüthuo. Thi zanyo mowa müsaji mümühie lo rhona küsa kenüh thi mütse nüñ rho naküsa kenüh satsükhehwemüthuo. Jüse vü zanyo kürüthe küthsükütsüle mazhünyo mükümyie küsü Vüwa nüñ nyiri vü wuori kürüthe küthsükütsü beleve üji nyirive vü zarieke vünüh tsüna.

Küzhütsa vünüh phrahte nta thuoüji Vüwa vünüh azhüle tsüve ta mari mpa phrate kütseri thuoüji nyiri wuovü nüñ, thi Saküüwuowa müshe kütse kenüh thi zanyo küpapa vünüh, jüütasanü khinyi khinyi Saküüwuowa vünüh sahke kütsü ta müshe tewave. Hama rügi nüñ Saküüwuowa nüñ mari vü küzave ta phrahtezhu küruwie. Thitü zhütsa küza nta thuoüji hama azhütsa nyu. Thari nüñ zanyo ngu thi künakera nüñ mari ma kümüshe vünüh sa küvewie. Thi sekhe vü thuoüji hama Vüwa zhü Vüwa nüñ küzave ta mari phrahte te ti. Azhü kürüzih vünüh sekhe sa nta thuoüji satan nüñ mari sie jüle, thi thsü luo jüma tü satan küsodie müke.

Hiri zhütsazhü vü shele no thuoüji hiri vü küüza azhihküfü lo vü nüñ nosü Saküüwuowa nüñ kürove (Korinthiari künyiwa 4:7). Jüma tü Saküüwuowa nüñ nyi thari lozhe taji ma zhüküna tseve nüñ jümari vü ma zhülewa vü küruve. Thi hiri küthsü ra kümüjie, azhüle hamari rhüke

küsa shalah vünüh ru nave. Zhülekümühiewa jüla kunguve thi zhülekümühiewa küünakera vünüh thi jüma zhüküüna vünüh Vüwa nüh kütüzawa zhü vi wa küpari vü küzave (Mark 16:15,16; Mathi 28:19,20)

Kümühu apokhuri, rülo vünga, Zhütsazhü Kürüthewa vü kütsü küchie nüh, Sietse nyutü kükhiemuo nyiri vü Vüwa nüh künyido sie müjüle rhuo. Mari mpa mari zhie vünüh zhülekümühie zhüwa vi wa müküza, thitü anyi wuori vü küjotsü taji kütüro saru. Vi kümüjie, Kütürori 8 vü rügizhülewa nüh Filip vü Ethiopia küjiwa vü sosie ta küza. Mowa sanü rügizhülewa nü müwa lo? Küpakenünyunü kütüro jüma thuöjji azhikhküfü, anyiri müdho, zhülekümühie küsosiewa kümüdho. Jüsenga Kütürori 9 vü hiri küchie Vüwa nüh Saul vü kütüngu, thitü ma nüh mokümüjie sataji külöle na lo küthsü ngü vü, Vüwa nü ma vü anyuji vü wa taji nü künaluo thi jüla nüh ma mowa müsaji mümühie nüh küza nave. Anania zhülekümühie küsosiewa vü küza thi ma nüh Vüwa zhüküna. Thitü mowa sa nü Vüwa nü ma vü müküza lo? Küpakenünyunü jümatü ma kütüro nyu (Mark 16:15,16). Jüma kümüshe tü Vüwa nyutü Sietse nüh anyi wuori vü nosü wienga kütüngu wie nave. Mari tü mokümüjie sataji nü külöle nave nüh kütüza wanyu.

Paul nüh küphrahte ma rülo vü ma nü zhülekümühiewa mpa nyiri vü sosie. Jüse ma nüh küthsephe, *"Thitü hiri wienga nyutü rügizhühleri thajuwu vünüh küruri nga hiri nüh nori vü phrateküsawa mükünyu küpa phrate thuöjji ma tü müzükümüri küsü küüsa luo. Hiri nüh khana küüza kümüjie hi nüh khinyi nga küzale hüve, mükütüküzü anyi wuori nüh nori nüh zhühlekümühie viküsawa mükünyu küpa vi sosieve üji matü kümüzümü luo?"* (Galatiari 1:8,9). Ma zhünyo thuöjji mükütüküzü nosü kürhori anyi wuori nüh küütsa mari vü küthsü kütüngu ta, nyutü Paul nüh küsosie künyu zhülekümühie küpa sosieve üji Vüwa

vünüh matü kümüzümü nave.

Khrista nüh küza ma zhü rhüke küsa nyievü müthse phera nyutü jüla nüh küsünga vizhu müjara. Mükütüküzü hiri nüh sa thuoüji Vüwa nüh halo vü kümünomüna phrahteke küsa vi Saküüwuowa nüh ma vü thsephe tü nave, thi eh nyori kürho lasipha vünüh vizhu münave. (küthsükütsü 22:18,19).

Hala ma kükho zhünyo thuoüji kükhra küviwa vü küchieküzü mükünyie, Vüwa-a kükhra. Khrista nüh küphrahte kükhra ave thajuwu vünga satü azhieh vünga satü hi vü tsükheh müthuo (Mathi 28:18). Hiri Ma thi Ma kükhra küchieküzü be thuoüji, hiri tü Ma zhü vi nave, thi ma nüh mowa küza nüh jümari sana, thi jüma mpa nüh sekhehwa wiethuo. Thari nüh kütütsa phrahzhu taji küro tseve nüh jümari tü ma müküchie thi Vüwa zhü müküchieri. Mowa sosie save nüh mari tü küthsü nga thsümüve. Mükütüküzü mari nüh küthsü tü la mari mowa küza save nüh sie kütüpro luu wanyu.

Hi nüh nori vü Saküüwuowa zhü vü shele teru luu üti küzave. Jüma thuoüji nyi küsüküsünga ma zhü mowa rhü save ünü jümari chie küwa vünüh noh nga thsüra nave. Saküüwuowa thuoüji noh külole ngü sheve thi noh mokümüjie. Luovekhaphrükümü müke thsüra taji jüma müzhe tse nüh jüla nüh noh külolera nave luovekhaphrükümü hama Saküüwuowa zhü sosie küsa kümüzhe rügi vünüh ma nüh mowa küza save nüh ngurave. Hama kütüluori ave thuoüji kükule khehwiethuo.

Noh nga khristanyu sa üti kühü ve. Khrista kümühuwa vü nyi küsü saluo, Saküüwuowa kümütse lasipha vü rhüke küsa kümüjie, jüma tü Bible. Hama münathetü müsätümü nü khinyi sa luu. †

7.

Kümütse Sietseri küru Rülo vü Luovekhaphrükümü

Khinyi nga hiri chie kütse kümüjie khaphrükümü no küwale sana. Hiri alosa hama nongüve küpakenünyunü jüma nüñ hiri küülolewa sara naküsa kenüh, thi hiri küsokürho pevü khiela bena save ünüh küjo tsüve jükenüh hiri tü mowa küsaleh thi mowa küsaleh nyu nüñ hiri arühle jümari thsüra nave.

Luovekhaphrükümü zhünyo thuoüji khaphrü, kürele, rhoküpakümü zanyo kümüshele, nyi kürüthe sa kürhole. Hiri Zhütsazhü Kürüthewa Küürori lasi vü no wa thuoüji luovekhaphrükümü küpapa rühleh türaluoke kübe chiekera nave. Jümari küsüsü nüñ nowa thuoüji mota sanü mari luovekhaphrüra nüñ ngu nave, jüla mowa sanyieve ünüh thi mokümüjie sa teru lo ngura nave.

Hiri Küürori lasi hama nüñ sate taji küpapa ave vü rühle türaluoke ave künoju sana.

Küürori 2 vü hiri küchie Pentekost tsotho ru küju vü luovekhaphrükümü sakhe. Pentekost rülo hala nyiri tü Khrista sü küsa, küchowu, rho küsürale, thi rügi vü kübe Pawa vü shele tekükuo tsotü taji luovekhaphrü kheh. Hama müjie küru atüvü nga Ma nüñ apovüküsari vü sosie, kümüte tsü taji Ma nüñ mari sie poria müwienga hamari müshe be luo üta küza. Mari rügi vünüh kükhra küze taji ma lüri vü müjie küru küju Jerusalem vünüh wüobe luo üta küza. Anyiri khuke küsa kenüh mari vü Vüwa nüñ azhü kütsüri hozake kümamü. Ma nüñ mari vü küüzari nga aküzhi vünüh mari müthsüra

nüh samü. Jükenüh Kümütse Sietse küze nave ta Jisu nüh azhtësü (Johan 16:7), küzhütsa vü mari küjo tsü naküsa kentüh, thi Ma nüh azanyo ave sosie küsari mari kuumüsheke naküsa kentüh (Johan 16:13).

Kümütse Sietse nüh mari azhü küpapa küphra ra kükhra nga tsü. Mari tü lasi küthsüri nyu. Mari tü azhieh vü azhüküpapa phrate kütseri küsünga müthsü, thi mari zhü küta nta küsa tsotho münyie, thi jüütanyu nüh mari zhü nyiri vünüh külöle tsü taji phra nta küsa nga müküzü küsü. Anyiri mari zhü phrate kütse khemta pentekost rülo vü povüküsari tü mari zhü phra teru nü mari ngo she. Thi Asekheva, Kümütse Sietse vünüh mari khieleta aküngo kütüro sa thi nyiri künguri nüh mari aküria küsosieri nyu thitü Sakütüwuowa vünüh kuru tsawiehuo ta küsa thsüra. Hiri Kütürori 2:43 vünüh küchie. "Küngökütüro thi thsoshi hozake Vüwa povüküsari nüh sa nüh kükrü kürhöli ave vü teru." Aluove vü saluo Vüwa nüh azhü zhühthuo küsa povüküsari vü mpa Sietse küza nave ta küza, pentekost rülo vü povüküsari mpa kükhra ngura, thi povüküsari mpa nüh aküngo kütüro küsarawie.

Jükenüh Vüwa nüh povüküsari Ma vü jike taji nü, Ma rügi vü müjie tekükuo atüa, thi hakümüjie phrahte, "jümatü hakümüjie rhüsave, Mesaya tü münömüna taji rülo küchewa aküsü vünüh rhole nave, thi Jerusalem vünüh sate taji akuo ave vü luovekühphrü, thi kükhiemuo noküja ma nyo vünüh küza nave. Thi nori tü hamari povüküsari. Thi halia eh Pa nüh azhü tsüküsawa hi nüh nohri vü tsü nave, thitü rügi vünüh kükhrawa nohri vü müjieküru küju nü nyüküjiwa vünüh whuobe luo" (Luk 24:46-49). Hiri nga Jisu nüh mota küza nüh, hiri küchie, "Thitü Kümütse Sietse nohri vü kuru vü kükhra ngura nave, thi nori nüh Jerusalem vü nga, thi Judia ave vü nga thi Samaria vü nga thi azhieh küpote ave vü nga eh

povü sawa nave” (Küürori 1:8). Rhükeküsa vünüh küüza Vüwa jüse rügi vü tekuo, thi Povüküsari Jerusalem vü rule taji Judas müdho nüh Mathia rüka thsele taji Povüküsa nyi küsü küüsa.

Küürori 2:1 vünüh chiete taji, “*Pentekost tsothowa ruju ünü mari ave tü azhie küsü vü sehzu kheh. Thinü zhürüluo akhi amürhü khieloti mürhü kütse kümüjie thajüwu vünüh ru nü mari nüh beküve azhewa protewa. Thi anyih amizhi kümüjie küsa mari vü turu nü küsuoporie mari nyi küsü lü vü be tewa. Jütisanü mari tü Kümütse Sietse nüh pro taji Sietse nüh sa kütsü kümüjie anyu küpapa zhü phra kheh.*” (Küürori 2:1-4). Pentekost rülo hama thuöüji Judari akhu Pentekost ta küji vünüh vive. Hama Tsekariaküwa akhu ta rülo tünieke asevü kuru whuowa, ma zhünyo Pentekost hama kümünyie rülo nyutü deaba rülo apowa ta jive. Thitü Khrista tü krus rügi nüh rülo jüma atüza sü, ma küsü tsotho vü awule kürüwiwa vi nü Ma mpa Ma wule vünüh sate (Johan 1:17; Ebriri 10:9,10). Hama kenüh khinyi küju nga anyi wuori thuöüji Mosa wulewa müzhe tsewie. Jükenüh anyi akütse azhieh ave vünüh Jerusalem vü ru taji Pentekost akhu hama kühkhukhuti.

Pentekost rülo hala nüh apokhu vü küssosieri zhülekümühiwä küüsuosa, jüma rülo kümühuwa sate. Jüla Judari ta küsa azhieh ave vü tsotho hama thsü be taji ru küsehzu sasati, jüüta Pentekost tsotho hala nüh zhülekümühiwä azhieh ave vü küüsuote sa. Avüwa nüh Pentekost hama atsotho küütsa müsa ngü thi ma nyiri mpa nüh Pentekost küüthsü sa. Thari Kümütse Sietse ngura nüh Povüküsari kümüjie mari mpa nyo dhoji taji Pentekostri sa tewa. Thitü mari sazihmü. Mari tü müramüthuo. Mari tü Povüküsari kümüjie Kümütse Sietse ngurathuo ülo jüütathuoüji

mari tü Pentekostri ta küji mütho nüñ jümari kulemü. Hiri küsükeri nga Zhütsazhü Kürüthewa vü Povüküsari nüñ nyutu Khristanyuri nüñ Pentekostri ta küji müchie rhuowie. Mazhünyo, thari nüñ nosü anyo hama vi tse nü müküleñ satseve.

Povüküsari mari Kümütse Sietse vünüh baptizem küsara ngura, thi mari mpa jümari kungura wie. Hama kungura thuöji küpari kenüh nyu thitü Vüwa nüñ azhü tsü küsawa Kümütse Sietse vünüh baptizem küsa azhü küzhüthuo ngura. Mari kükhra ngura ta küsa thuöji povüküsari tü anyu küpapa zhü Sietse vünüh phra tewa. Jü tsotho vünga anyu küpapa zhü phrahte küwa hama Sietse vü mpa nüñ küjo tsü taji küphrahterawie. Nosü anyiri anyu küpari azhü phrate rave ta küza kütse save mari pike tü Kümütse Sietse vünüh baptizem müsa, jükenüh mari pike tü jümari mungu thi jüüta mari tü anyu küpapa zhü mphrahtera. Mari aküzheküpo jikhiri sa beve, thitü mari Povüküsari nüñ anyu küpapa vü küphra üta phra müve.

Mari jüma rülo azhieh ave vünüh ru taji jüla wa sehzu. Thi mari tü ngoshe, mari azhü müküthsürhuo tsatsa küsü kheta phrate kümü küünakera kenüh. Apokhu vü, thuöji mari kümüshe vü mari tü akha zhümüshe tünyie ta müshe. Thitü Pitor nüñ küza kümütse tsü jütsotho vü bafe 9:00 kümüjie küsa arüne vü, ma mpa nüñ zhu müshesheti küsari wienga jükümüjie küsa tsotho vü thuöji nyi küsünga zhu kümüshewanyu. Jüütanyunü, ma nüñ ru mühüküveri vü küza taji mari saküve hama Joel asetsaküthsüwa nüñ phrahte küsawa zhü sajuvethuo, ma nüñ küüzawa asekhe vü Saküüwuowa nüñ ma Sietse küshoja taji nyiri asatsa ave vü thi thari nüñ Vüwa nyo jinave nü külöle nave ta küza save (Küürori 2:15-21). Setsaküthsü Joel lasi 2:28-32 vü chie mühieve. Ma nüñ küzaküsa atsotho sekhe vü ru nata küza

save. Rũlo sekhewa tũ Khrista krus rũgi nũh sũkũmũ rũlo nũ chiete, thi hiri tũ jũma tsotho nũh sate nũ rũlo sakhe vũ rho tsethuo. Nosũ rũlo hama thuoũji Vũwa sũkũmũ thi ma shele kũru azhie rhove.

Setsakũthsũwa nũh phrahteke kũsa Vũwa Sietse nyirive lũvũ kũshoke tsũna. Mazhũnyo azhieh kũrhu akuo ave vũ Sietse ru taji kũtsia ngu nave. Povũkũsari baptism kũsa vũnũh Kũmũtse Sietse ngukhe thi mari zhũlekũmũhiewa vi taji azhieh ave vũ kũzawa. Thari nũh Sakũũwuowa zhũ kũna nave nũh jũmari kũlole thi Kũmũtse Sietse kũtsia ngukhe. Thi phrahtekekũsa thari nũh Sakũũwuowa zhũkũna nave nũh jũmari thuoũji Vũwa nũh mari kũlole nave. Hiri Kũũrori 2 vũ nũh kũchie kũmũjie thi kũpari vũnũh nga luovekhaphrũlekũmũ kũthsũra hiri kũnono vũ, zhũlekũmũhiewa kũũnake vũnũh thi azhũ jũma kũũna vũnũh nyi kũsũsũnga Vũwa vũ ru taji kũlole luo ũta jive, jũmatũ ma zhũkũna taji Vũwa sieke nũ Ma nũh azhũtsũkũsa rũgi nũh ma kũlole nave.

Kũũrori 2:22-36 vũnũh hiri vũ kũza Pitor thi Povũkũsari nũh anyiri khielo ta sehzhukũbe vũ sosie. Mari Judari thi Khrista mũkũtsotũri. Anyi wuori thuoũji jũmari zhũ Khrista krus vũ kũzeke vũnga nitu kũũro sakũruri. Jũkenũh Pitor nũh a rũhtsoh nũh Khrista ru na kũsa zhũhku setsakũthsũzhũ vũnũh kũtsa. Thi setsakũthsũzhũ vũnũh kũza kũsawa ma nũh ru nũh saju kũtsũ kũtsa, thi Ma thuoũji Sakũũwuowa Tsa ta kũsa akũngo kũũro hozake nyiri vũ kũro kũtsa. Thi jũse ma nũh nyiri kũza taji nũ Vũwa-a kũsũ, chowumũ thi rholetেকũsũra thi ma mokũmũjie rũgi vũ kũbe Pawa vũ shele tekuo lo, thi khinyi thuoũji David-a kũkajibe kajiri nyia nũh kajywa sa thi Vũwa nyia nũh Vũwa sa nũ bethuo ta kũza. Ma nũh azhũ hama nũh sakhe sa “*Jũkenũh Jisu hama nori nũh zekekũmũwatũ Vũwa nga thi Khrista nga ti kũsa nohri Esraelri ave thsũto luo*” (Kũũrori 2:36).

Zhüke küsa jüse küüza, “*Mari tü hama küthsüravü mari luove tsoküna sheketewa taji Pitor thi Vüwa povü küsa küpari vü, “Füri, hiri tü mowa müsaji mümühiethuo lo? ti küna” Thinü Pitor nü h mari vü “Nori luovekhaphrü nü nori kükhiemuo nojanaküsa kenüh nori nyi küsüsü nga Jisu Khrista nyo vünüh baptaiz sa luo, jütathuoüji nori Kümütse Sietse kütsia ngu nave. Kúpakenünyunü zhühthuo küsa jümatü nori kenüh thi nori tsari kenüh thi letsuoteküwari kenüh wiethuo, jümpa mükünyu Vüwa hiri Saküüwuowa nü thari mavü jike nave nü jü mari ave kenü nga wiethuo” ti küza. Thi ma nü azhü küpapa vünüh povü sa thi mari küthotsü taji mari vü, “Nyi kümüsü hamari vünüh nori mpa külole luo,” ti küza. (Küürori 2:37-40).*

Khinyi mokümüjüethuo lo? Khrista zhülekümühiewa anyi hamari vü sosie. Mari Khrista Saküüwuowa vünüh ru ta küsa thsüadora, zekemü, chowumü, rhosüra letewa thi rügi vü tekuole taji nü Pawa kübepe vü bethuo taküsa mari thsüdomüthuo. Mari luove tsokünashe kümü kenüh kütsotüri sa teru, mari mowa küsaleh lo thsüngü teru Pitor nü h mari vü mari tsotükümü kenüh luove khaphrü nü Khrista nyo vünüh baptaiz sa luo ta küza nyutü Ma kükhra vünüh mari kükhiemuori nojanaküsa kenüh, jütathuoüji mari Kümütse Sietse kütsia ngunave ta küza. Jüse mowa sathuo lo? Küürori 2:41 vünüh küphrahte, “*Jüütisataji ma zhüküviri tü baptaiz sa nü jürülovü nü kürholi anyie küche mari azhie vü turu” Küürori. 2:47 vü küüza, “Saküüwuowa siake thi nyiri ave sie külozhe küsü vü be. Thi rülo ave vü Vüwa nü h külolekümüri vi mari aza vü chieküzhike bewhuo” küüsho asekheh vü mokümüjie Povüküsari nü h küsosie vü nyiri mari lozhe shewie taji azanyo nga nyi küsüsü vi tu ru küüsuo sa.*

Jümatü Pentekost rülo vü luovekhaphrülekümü

zhühku. Mari zhülekümühiewa künara, jüma tsotü, mari kükhiemuori luovekhaphrü nü mari kükhiemuori nojanaküsa kenüh baptaiz sa, thi Kümütse Sietse kütsia ngura, jümari tü ame müsa nü ngura. Hama küsa vünüh Vüwa nü mari külole taji ma kümühuwa vü chieküzhikera. Nyu jümatü Pentekostri kümühu nyu nyutü kümühu küpa nga nyu, thitü jüma thuoüji Khrista-a kümühiewa.

Eh firi, mükütüküzü nori nga Pentekost rülo vü mokümüjie sanüh jütasathuoüji Vüwa nü mari küülöle kümüjie Vüwa nü nori nga külole nave, thi nori vi nü ma kümühuwa vü chieküzhike nave. †

8.

Solomon-a atela vünüh Luovekhaphrükümü

Teküwa küchie vü hiri Pentecost luovekhaphrükümü chiethuo. Küürori lasi vü luovekhaphrükümü apokhuri zhühku zhükeküsawa tü hiri kenüh jüma nüh atüpe sa taji küjo tsü jüla moküthse azhütsa vü sa lo ngura. Hiri küngura Khrista nüh krus rügi nüh küsü vünüh nyiri ave vü nga küülolera kümühie saphie tsü. Ma tü chowu, rhosürale, thi rügi vü kübe Pawa vü shele tekuothuo. Ma krus, rügi küsü vünüh Ma kükhiemuori kenüh mpa müsü thitü ma nüh awule kürüwiwa vünüh vizhu taji Ma mpa ma wule vü thse (Kolosiri 2:14; Ebriri 10:9,10). Ma nüh Ma povüküsari vü Kümütse Sietse kükhra rügi vünüh müjie kungu küju mari Jerusalem vü be luo ta küza, jüma tsotho vü zhülekümühiewa sosie thi kümühuwa sate na küsa kenüh.

Hiri nüh kütshüra nga Vüwa kümüshe thuöüji Pentekost hama Judari akhu rülo kükato sa, kúpakenünyunü Judari tü akhu jüla mari azhieh ave vünüh ru taji Jerusalem vünüh sehzhü küve kenüh Pentekost tawie küchie nüh jüla athsoshi küpa münyie. Müthsüji mükümühiewa thuöüji jüma rülo tü deobado zhie arülo apowa, jüma tsotho vü anyiri akuoh küpapa vünüh ru taji kürü sehzhukhena, jüla nüh zhülekümühiewa azhieh küpapa ave vü küsü küüzera kümühie sa.

Jükenüh Pentekost ru thi anyiri asheji Jerusalem nyuji vünüh mari küsehzhü sa jüma tü deabado rülo apowa, nyutü Sunday. Müsheküwa vü 33 A.D. kümüjie vü sa save. Arülo

sehkhewa, Khrista kūsū nūh sate, Povūkūsari jūla beve. Jūse Jisu nūh mari vū kūsosie zhū kūsūwa kūmūsheke nakūsa kenūh Kūmūtse Sietse mari lū vū kūshoke ru, jūūtathuoūji zanyo kūsūnga kūsazihwa nyuthuo, Mari nyiri vū kūsosiera kūkhra teru, azhū kūpapa kūphra anyu kūpapa azhū ave thsū teru taji mari zhū vūnūh kūsosiera sa, thi anyiri kūsotūra be nakūsa kenūh mari akūngo kūūro hozake sa nū nyiri nūh mari thuoūji Sakūūwuowa sieperi tsawiethuo ta tsotūra. Jūse mari zhūlekūmūhiewa sosiete tewa, mari kūthsūdora tū mari mowa save nūh khanavū atūkhū setsakūthsūzhū nūh kūzake kūsari sajuthuo ta kūsa thsūdora. Mari nūh kūza taji Jisu nūh setsakūthsūzhū phrahteke kūsawa sajuthuo thi Ma thuoūji Sakūūwuowa Tsa, ma vūnūh akūngo kūūro kūūsave ta kūsa thsū, zekemū, chowu, thi rhosheletesūra, anyi hozake atūvū kūtsa thi jūse ma shele rūgi vū kūbe Pawa vū tekuo taji David kūkajipe vū kajiri nyia Kajiwa thi vūwari nyia Vūwa sa nū bevethuo. Azhū hama kūūza vū mari luove tsokūna, nyutū mari luove lovū washike, mazhūnyo mari mūtsotū thuoūji mūkūmūhie teru, thi jūkenūh mari nūh mari vū kūna taji mari mowa mūsaji mūmūhie lo. Mari kūsotū vū be, thi mari kūmūnguwa thsū nakūsa kenūh Vūwa zhū kūnaluo ta kūza. *“Thinū Pitor nūh mari vū, nori luove khaphrū nū nori kūkhiemuo noja nakūsa kenūh nori nyi kūsūsū nga, Jisu Khrista nyo vūnūh baptaiz saluo, jūtathuoūji nori Kūmūtse Sietse kūtsia ngu nave”* (Kūūrori 2:38). Zhūkekūsa vūnūh kūūza mari anyi kūrholi nyie 3000 kūmūjie lozhe taji azhūwa kūna thi baptaiz sakhe. *“... Vūwa nūh kūlolekūmūri vi mari aza vū chiekūzhike bewhuo”* (Kūūrori 2:41,47).

Rhūkekūsa kūmūjie nori nga ngu mūhieve, jūma Pentekost rūlo kūruri mari luovekhaphrūlekūmū sa. Mari tū kūmie teru, kūkhiemuo sarho ru, jūla anyi wuori thuoūji Vūwa

krus vü küzeke rülo vü nyi kūsari nga beve, thitü zanyo jümari ave khaphrü müthuo. Zhülekümühiewa vi mari vü sosie, mari jüma künakera, mari jüma tsotü, mari kükhiemuori vünüh luovekhaphrüle, mari kükhiemuori nojanaküsa kentüh baptaiz sakhe mari Kümütse Sietse kütsia ngu khe, Thi Vüwa nüh mari vi ma kümühuwa vü chieküzhike. Khinyi thuotüji mari tü rho küpa lemüthuo. Mari kütsotüri samüthuo Khrista vünüh. Mari külole müthuo. Mari Vüwa kümühu nyiri samüthuo. Jümpa künyu, thitü hiri vü küza, “*Jütisanü mari tü Vüwa povüküsari nüh kūsosie vü thi kumpamüwu vü, lohse zokhuo nü kütsa vü thi kükhuo vü ti müjathuo nüh tsotho ave mari vü be,*” (Küürori 2:42). Mowa salo? Mari tü luovekhaphrülemüthuo.

Khinyi thuotüji mokümüjie sa nü mari tü khaphrüle teru nüh mari zhühku Küürori 31 vü zhüke küsa loso künyiwa luovekhaphrülekümü zhühku no küwa sana. “*Lo kūsü kükhuo tsotho münüwhu togu vü Pitor thi Johan masü tü kükhurühzhe vü wa. Thinü maza volo vünüh rünyihpri nü küwuo kūsü nyiri kükhurüzhe vü küruri vünüh zanyo kükhuo nti rülorülo sieru kükhurüzhe küzü kheri ti küjiwa kütuo vü sasati. Matü Pitor thi Johan masü kükhurüzhe lovü tu nasaküve ngu nü ma nüh zanyo khuo. Thinü Pitor thi Johan masü tü ma nopho ke taji mavü, Hisü no luo ti küza jütiküsavü ma nga masü vünüh zanyo ngu nati rühluo nü masü vü amüshe thse. Thitü Pitor nüh, ma vü, hi tü raka nga thi suna nga münyie, thitü hi nüh ehkevä kübewa no tsü nave, tinü Jisü Khrista Nazaret nyo vünüh süra nü lehtse luo ti küza. Jütisataji ma nüh ma ke azhiewuo vünüh ma shokütsie, thinü müküzhikewiethuo nüh ma jih thi ma khekheri tü müzhotewa. Jütisanü ma tü joke nü tsie taji lehtse thi*

masü sie nü kükhurüzhe lovü tu nü lehtse thi jo taji Sakütüwuowa sieke. Nyiri ave tü ma lehtse thi Sakütüwuowa siake ti küsa ngu. Thi mari tü ma kükhurüzhe küzü kheri vünüh zanyo Khrütsa kübewa ta küsa, thsüra nü ma vü moti sathuo nüh müshe nü ngo thi kütükrükükra sa she. Rünüh küpriwa tü Pitor thi Johan küthuoke nü tsieküve vü nyiri tü ngoshe taji Solomon Atela ti küji vü zhüru khe” (Kütürori 3:1-11).

Küsosie zhü thi luovekhaphrülekümü zhühku müjie kütü vü, hi nüh hala rühle pike küzaküthstü nave. Vüwa ma rügi vü müjie tekükuo atü vü Ma povüküsari vü kütüza mari Ma povüri Jerusalem vü, Judia vünga, Samaria vünga thi azhih küpote ave vünga povü sawa luo ta küza (Kütürori 1:8). Khinyi thuotüji mari Jerusalem vü zhülekümühiewa sosie Pentekost rülo vü, thitü jüma nüh tsotho sekhewa nyu. Povüküsari tü khinyi nga Jerusalem vü be wieve. Mosa awulewa Khrista atü vünüh müjie vi teküwa küju mari jüüta kümüjie vünüh satsewie. Kükhuruzhe jüma nüh kühzila satäji rülo rülo kürho sabeve. Jihke mükümühieri mari noküümüze naküsa kenüh jüla ru whuowhuo ti. Pitor thi Johan nga hakümüjie küsa vünüh Sakütüwuowa zhü vi küsosiera kümühie ape ngura.

Mari kükhurtüzhe vü küwaleh bafe 3;00 kümüjie küsa vü mütüleah ajih kümüstüri nyi kütü nüh Pitor thi Johan vü zanyo khuo. Pitor nüh ma vü araka münyie taküza, thitü ma kevtü mowa beve nüh ma nüh jüma tsü nave ta küza. Ma nüh jüse vü mavü küza taji Jisu Khrista Nazaret nyo vünüh süra taji alehtse luo ta küza.

Ma nüh ma kenüh sitäji süra tsie luo ta küza thi ma shokütsie, thi müküzhihewiethuo nüh mä jih thi ma khekheri tü müzhoteru. Jüse ma tü ma külozhe vünüh jo taji tse mükelekieza nü Sakütüwuowa siake. Nyiri nüh ma ngu khe,

ma thsŭrakhe, thi mari kŭzŭla mŭngo nŭh ngo she.

Nori nŭh kŭthsŭ kŭmŭjie, Vŭwa nŭh Kŭmŭtse Sietse kŭtze taji Apovŭ kŭsari vŭnŭh akŭngo kŭŭrori kŭtisa. Jŭta Pitor nga Apovŭ kŭsari hama azhie kŭsŭ, ma nŭh Jisu Khrista nyo vŭnŭh akŭngo kŭŭro akŭji kŭsŭ anyi hama sakŭmŭhie tsŭ ma mokŭsa rŭgi anyi hama sakŭmŭhie lo? Ma tŭ Sakŭtŭwuowa siepe tsawiethuo ta kŭthsŭ nakŭsa kenŭh thi ma thi Johan masŭ vŭ arŭlo kŭmŭhie tsŭ taji zhŭlekŭmŭhiewa kŭsŭsie vŭ nyiri nokŭveri kŭtŭlo nŭ kŭru na kŭsa hama Vŭwa kŭmŭshe. Thitŭ nori vŭ azhŭ hama kŭmŭshe nthe, anyi sakŭmŭhie kŭtsŭwa tŭ maza vo vŭnŭh rŭnyihpri mŭtaji wuo ru. Jŭla kŭberi nŭh hama thsŭ ve, thi ma sakŭmŭhie kŭtsŭnga kŭmŭsho tsatsa vŭnŭh sakŭmŭhie kŭtsŭ mari nŭh thsŭve. Jŭmpakŭnyu mŭkŭzhikewiethuo nŭh ape jŭlawie nŭh sakŭmŭhie tsŭ, anyiri ave kŭngu sa. Hamari ave tŭ nosŭ mota satse lo jŭma tsotho sakŭmŭhie kŭpatsatsa. Nosŭ akŭngo kŭŭro sataji kŭsakŭnari, kruzakruzŭ mŭkŭkhrari, Sŭlomŭwie kŭnari sakŭmŭhie tsŭ kŭtseri anyia vŭnŭh kŭpashe. Azhŭ kŭpale, Khrista thi Povŭkŭsari nŭh nyiri akŭngo kŭŭro vŭnŭh sa kŭmŭhie kŭtsŭri tŭ zanyo kŭsŭnga anyiri vŭnŭh ngu nave ta kŭmŭshe mŭnyie luo mari sa kŭmŭtse ju tsŭ. Povŭkŭsari Pitor thi Johan masŭ tŭ ame mŭnyie thitŭ nosŭ nyiri sa kŭmŭhiera akŭngo kŭŭrori tŭ nyirhie shemŭ, hama Khrista thi povŭkŭsari vŭnŭh kŭpashemŭ. Kŭtŭjuri mpa nŭh jŭmari ase kŭnyiwie.

Kŭŭrori 3 vŭ rhŭkŭsa zhŭhkuwa hiri kŭsuole mŭshuke wa lehŭ nave, hiri kŭchie ajih kŭmŭstŭwa samŭhie kŭtsŭ tsotho vŭ anyiri khielota ru nŭ solomon-a atela vŭ sehzhu bekŭve vŭ Pitor nŭh zhŭlekŭmŭhiewa nyiri vŭ sosie nakŭsa tsotho kŭmŭhie kŭsŭ ngu jŭma Khrista zhŭhku mari vŭ sosie tsŭ. Ma nŭh phrahte kŭwa, Esrael nyiri, nori mowa sa nŭ

hama kenüh ngo ve lo? Nori tü mökenüh hiri nophoke ve lo? Nori kümüshe vü Jisu kühkra vünüh nyutü hisü kümühie vünüh anyi hama alehsakütse save ti save ülo?" (Küürori 3:12). Ma nüh mari vü, mökümüjie Abraham Sakütüwuowa, thi Isak Sakütüwuowa thi Jacob Sakütüwuowa nüh Khrista küze thitü mari, Judari, ma vi taji Pilot vü ma zekemüluo üta tsümü. Ma nüh mari vü, hamä ave müthsü nüh küsakhehwie, mari mpa mari küjiwa müthstü nüh samü. Thi ma nüh setsaküthsüzhü vünüh vi zhu phrahte taji setsaküthsüzhü rhüküsa saju naküsa kenüh wiethuo Khrista hama zhühku rhüsave ta küsa mari vü küza. *"Jükenüh no luoveri khaphrü nü shele luo, jüütathuoüji nö kükhiemuori vünüh noriemütüna, thi Vüwa vünüh sakürherhole ru mühie"* (Küürori 3:19). Thitü jü mari ta ave nyu. Asehkhe vü Küürori 4:1-4 vünüh Pitor nüh müshuke phrateküwa hiri chie nüh ma zhünyo thsü lena. *"Masü nüh nyiri vü azhü küzave ünü levüri, thi kükhurüzhe vü sierhüri thi sadukiri tü masü vü ru. Mari tü arüshutewa, küpakenünyunü masü tü nyiri vü Jisu aküsü vünüh kürhole zhüku vi zia küve kenüh. Thi mari tü masü re nü küsizhe lovü müjie kütho küju sa, küpakenünyunü münüleh sakümüthuo kenüh. Thitü küülolewa zhü küünarari nyi hozake tsotüra, thi kütsotüri nyi anyie münga kümüjie zhiteru."*

Hala mökümüjie sathuo lo? Anyiwa tü aküngo sakümühiera, thi hama nüh Pitor thi Johan masü kenüh anyiri vü sosie naküsa atsotho kümühie küsü ngura. Khrista zhühku mari vü sosie, thi jüse vü mari luovekhaphrü luo üta küchü, thi khaphrüle teru thuoüji mari kükhiemuo noküjara beve, thi jüütathuoüji mari sakürherholera nave.

Hama tü Pitor nüh Pentekost rülo vü anyu küpari zhü vünüh küphrahtewa nyu lo, ma nüh küphrahte vü *"nori*

3

luove khaphrü nüh nori kükhiemuo noja naküsa kenüh nori nyi küsüsü nga Jisu Khrista nyo vünüh baptaiz sa lo, jütathuoüji nori Küm ütse Sietse kütsia ngu nave” (Kütürori 2:38)?

Kütürori 3:19 vü kütüpa zhünyowa luovekhaphrü ta rhü küsawa Kütürori 2:38 vü baptism zhüwa müdho nüh rhüsawe, jüma mpa nüh kütüpawie “... nori kükhiemuo phrazhujamü nü nori sakürherhole lo Kümütse Sietsewa ngu naküsa kenüh. Anyiri hozake nga mari zhü künakeri kütsotü sara, luovekhaphrüle thi mari anyi hozake nga khaphrüle ru taji baptaiz sakhe, mari kükhiemuori nojamü taji phrukümütse, anyi thari azhü jümari künakera lo, mari tsotü, luovekhaphrü thi mari shele taji mari kükhiemuori nojanaküsa kenüh phrújamü thi Kümütse Sietse kütsia ngu ra.

Jükenüh hiri hama losowa thuoüji sekhe sanathuo. Mükütüküzü nori nga ruji, Vüwa nü no külole taji ma kümühuwa vü chieküzhike nave.

9.

Samariari Luovekhaphrölekümü

Hiri luovekhaphrölekümü apo künyi nojumüthuo. Apowa thuoüji Pentekost rülo vü luovekhaphrölekümü. Azhü hama küüna ngü küsü, küpakenünyunü jüma tü Küürori lasi vü rhü küsa mpa nyu thitü mari zhülekümühiewa povü küsakuwa, Kümütse Sietse kütsü, thi Vüwa kümühu küsate. Hala Povüküsari mpa nüh küsodie sa, mari zhülekümühiewa povü azhieve vü sawa. Küthsüra nyi nyie küche tsoüra mari kükhiemuo vünüh luovekhaphröle, mari kükhiemuori noja naküsa kenüh baptaiz sa mari Kümütse Sietse kütsia ngura, thi jütsothovü külölekümüri vi Vüwa nüh ma kümühuwa vü mari chieküzhike. Hala anyiri mari kütsotü mpa nüh mükölöle baptism mpa nga nyu, nyutü zanyo küpari kenüh nga nyu. Kümütse Sietse kütsia Vüwa zhüküünari vü tsüwienga, aküngo küüro kükhra nü mütsü. Thi jüta Pentekost rülo kümüjie luovekhaphrölekümü nüh sate.

Luovekhaphrölekümü akünyiwa thuoüji Solomon Atela vünüh künguri. Jüma nga Jerusalem vünüh, Pentekost rülo ase pike be taji küüro hama sate. Pitor thi Johan masü tü kükhurüzhe vü wa na tse thi akheri vü akürhomüküjuri nyi küsü sie serü. Pitor nüh Jisu Khrista Nazaret anyo vünüh ma sa kümühie tsü. Jüla mowa sa lo anyiri ave nüh ngukhe, jüla Pitor kenüh anyiri hozake ru kübe azhie vü sosie kütsüra atsotho kümühie ngura, jüma tü Solomon-a Atela ta küji be vünüh küphrate sa. Pentekost rülo vü sosie kütsü kümüjie, Pitor nüh Khrista thuoüji Saküüwuowa Tsa ta sosie thi mari

nyiri luove küchü tsü taji mari luovekhaphrü nü shele Khrista kütsotü sa taji baptaiz sa üta küza jütathuoüji mari kükhiemuori phrühja naküsa kenüh “nyi kükükü sünga tsotümütaji nü baptaiz sathuoüji küülolewa nguranave; thitü nyi küküküsünga mükü – tsotüwa thuoüji müshemüsü – münave” (Mark 16:16). Nyi küsü nüü Vüwa tsotütsave thuoüji matü Vüwa nüü mowa sata küza save lo sa nave. Thitü nyi küsü nüü kulemü nyutü ma künyitsa küüro müsara nüü samüthuoüji matü kütsotüri müsarathuo, thi Jisu nüü kütüza, thitü nyi küküküsünga mükü-tsotüwa thuoüji müshemüsü-münave.

Khinyi hala hiri Samariari luovekhaphrükümü chienoküwa sa nave, thi jüla nüü küwa Simon kütümawa müjie küju. Noh nga Filip nüü Samaria vü wa taji Khrista zhü kükösie chienothuo. Ma nüü aküngo küüro Saküüwuowa kühzhüta vi mari sosie kühthü. Jüla ma nüü aküngo küüro küsa zhie nüü mükümütse Sietse zheküja, ajih küünyiri sakümühie tsü thi thari alehmütsera nüü beve nüü jümari sakümühie tsü khe. Jüta jüla küpapa künanga sakümühie tsü lana, thitü jümari azhie khinyi hala rhü küveri küzüla nüü zhütsazhü vünüh ngura. Hama suosüsuorhe kühthüsa vü, nyuji jüla kühieho ta külozhe sa. Jümpanyunü, thitü jüla Simon nüü küüroküru nyiri nüü nonü kümürhoh sa küru anyia vü nüü Filip nüü küüro kümphatsawa küsara nyiri nüü ngu nüü mari luove rhehrhe she. Khrista zhühku kükösie kühthüsa vü, jüsenga Saküüwuowa kükaji saküru, thi aküngo küürori mari rüh no taji anyi hama thuoüji Saküüwuowa nüü kütüzetsawiethuo ta mari thsüdora, mari tsotü thi nyimzari nga thi nyimpari nga baptaiz sakhe.

Azhühku hala zanyo rüleh küpapa beve tü hi nüü no hiri kenüh wuori vü künono sana. Apowa, Filip nüü anyi hamari vü Khrista zhühku vi sosie. Thitü sosie küwa vü

Khrista zhüwa nü h mari vü sosie, jüütaküsavü mari tsotüra nü baptism sa. Nosü afü wuori anale küpa vü kütseri nü h kütüza hiri Khrista zhühku mpa nü h sosie taji küpari nü jamüluo, tita mazhünyo, baptism küsa, kümühuwa, thi jükümüjie küpari ave müdho vünü h hiri Khrista zhühku mpa phrahte kütsa luo, tita. Thitü zhütsa phrahte nta thuoüji Filip nü h jüüta müsa. Künyiwa, Filip nü h Samariari vü Saküüwuowa kükaji zhühku sosie. Jümatü Vüwa kümühu, kümühu küzhütsawa thi Khrista kümühuwa vi mari sosie. Jü mari mpa mari vü küsosie sa küpakenünyunü, jütsotho vü kümühuwa küpa münyieluo. Mowa sanü jüma kümühuwa nü h nosü hiri kenü h küzhütsawa müsa lo? Kükhewa, ma nü h Khrista nyo vünü h sosie ru. Jüma thuoüji Khrista Ma mpa tsotü, Ma kükhra, thi Ma zhükütsüri. Müzüwa, mari mowa sathuoüji külolera na lo mari thsüra, küpakenünyunü zhüke küsa no küwa vü mari tsotü thi baptaiz sa ta zhüke save. Ma nü h, “nyi küsü küsünga tsotümütaji nü baptaiz sathuoüji küülolewa nguranave; thitü nyi küsü küsünga mükü-tsotüwa thuoüji müshemüsü-münave” (Mark 16:16). Azhütsa mari nü h hama thsü nü sathuoüji thi mari kümühuwa zhühku thsü thuoüji, jüse mari Vüwa zhü küüna vü be küve kenü h mari vi ma kümühuwa vü chieküzhike nave. Müngawa, küzaküsa nyimzari nga thi nyimpari nga Vüwa zhüküüna vü be. Kürünyiri nyutü rüngouri zhühku nü jüla zanyoküsü nga mürhü. Mo sa? Küpakenünyunü mari thuoüji zhülekümühiewa müjie künathsü.

Hiri kükhie müshukena, “*Samariari Saküüwuowa zhü künavethuo ta küsa Jerusalem vü kübe povüküsüri nü h thsüra ünü mari nü h Pitor thi Johan mari vü küze. Mari Kümütse Sietse küüngu naküsa kenü h masü tü ru nü mari kenü h kükhuo sa. Küpakenünyunü mari nyi*

küsü vü nga Kümütse Sietse müjie turu nüñ Vüwa Jisu nyo vünüh baptaiz mpa sa küsa kenü. Jütisataji masü nüñ masü ake mari vü thsuoke ünü Kümütse Sietse ngura” (Küürori 8:14-17). Khinyi thuöjji mari mokümüjje sa lo hiri thsürathuo, jükenüh hiri küñaluo sana: Mosa nü Samaria Khristanyuri tü Kümütse Sietse ngu naküsa kenüh ake müthsuokeji mükümühie teru lo? Küthsüra vü mari kübepe vü zhülekümühiewa küsuo küzera naküsa kenüh. Kümütse Sietse kükhra vünüh mari Sakütüwuowa zhü vi sosie rave ta mari küthsü naküsa kenüh. Jüma tsotho vü Zhütsazhü Kürüthewa rhü taji mari müjie tsokrüra. Thinü jükenüh mari jükümüjje küsosieri vü nüñ mpa aleh künowie, thi küükra vi nüñ sosieküwa sa. Thitü küüna küsülehu: Thitü Filip nü mosa ma ke thsuoke taji mari Kümütse Sietse kükhra mari vü müküru lo? Ma nü Povüküsari nüñ ma lü vü ake küthsuoke vü Kümütse Sietse kükhra ngurawie nga, ma nü make thsuoke nyi küpari mütsüra. Jükenüh Pitor thi Johan masü tü mütu ruji mükümühie vü be. Thitü khristanyuri ave kenüh müshe küüpengüwa thuöjji jütsotho vünga khristanyuri ave nüñ Kümütse Sietse kungo küüro kükhra müngu. Anyiri nüñ hiri vü küphrahte anyiri ave kükhra ngura nave, tita. Samariari tü Vüwa nyo vünüh baptaiz sakhe, thi jükenüh mari Kümütse Sietse kütsia ngura khe, thitü mari Kümütse Sietse vünüh kungo küüro kükhra nü müngu. Pitor thi Johan masü ru wienga masü tü anyiri ave nyia vü masü ake mütsuoke. Masü tü Simon kütümawa alü vü masü ake müthsuoke, ma nga zhülekümühiewa zhü nü küñawie ketünga masü ke müthsuoke. Akükhra hama thuöjji nyiri ave kenüh nyu, thitü rüka kümüri anyi küzüla, küvikütseri thi azhü zhü nü küviri kevä mpa tsüve.

Hamari ave vünüh viji taji küüna samariari

luovekhaphrükümü vünüh mowa kühse vünüh sa tsa lo?
Filip nüh wa taji zhülekümühiewa mari sosie, mari tsotüthuo,
thi baptaiz nga sakhethuo jükenüh mari külolethuo thi Vüwa
nüh mari vi Ma kümühuwa vü chieküzhike thuo. Mari
luovekhaphrükümü noküwa vü, jükhewiethuo thi hiri no
kütse luovekhaphrükümü ti küsa vü mari küpa vünüh küro
kütse hiri nüh ngura. Thitü hiri nosü wienga mari nüh küroküru
kümüjie müzhe thuoüji Vüwa nüh mari külole nave thi mari
chieküzhike nü Ma kümühuwa vü thse na, khana vü mari vü
sa küru kümüjie sanave. †

10. Simon kütümawa Luovekhaphrükümü

Hiri luovekhaphrükümü Zhütsazhü Kürüthewa vü küchie müshuke taji münathetü Kүүrori 8 wa hiri noküwa sana ve. Hiri Simon kütümawa zhühku küchie sana.

Hiri teküwa wa küchie vü Samariari luovekhaphrükümü zhühku chie ruthuo. Povüküsari nüñ nyi türü rüka zhu taji nü mari sie küüro küsa. Thi jüse mari ke thsuoke rüka kümüri lü vü sa, mari jüta sa taji Kümütse Sietse kükhra vünüh kungo küüro sa küze naküsa kenüh, thi anyu küpari zhü phrara nü mari küürokülia nonü Saküüwuowa anyitsa ta küsa nyiri sie ru Vüwa vü the naküsa mari kükhra the. Jümari zhie nüñ Kүүrori 8 vünüh kungura Filip nga küsü – ma Samaria vü wa taji Khrista povü sa, thi Saküüwuowa kükaji shenyimüthuo ta mari vü küza, thi Saküüwuowa vünüh kükhra ngu taji kungo küüro hozake sa. Thi jütaküsavü nüñ ma luoveri khaphrü taji tsotü nü baptaiz sakhe. Mark 16:16 thi Kүүrori 2:47 rhü küsa üta Vüwa nüñ mari külöle thi mari vi ma kümühu vü chieküzhike kheh.

Filip tü ake mavü thsuoke kütsü vünüh Kümütse Sietse küüro küsa ngura tü ma nü vi le khaphrü küruri lüvü kükhra mütsüra nüñ sa. Povüküsari nüñ Samaria vü luovekhaphrükümü zhühku künakera, jükenüh Pitor thi Johan masü nü küze. “Mari Kümütse Sietse kütüngu naküsa kenü masü tü ru nü mari kenüh kükhuo sa. Kүpakenünyunü mari nyi küsü vü nga Kümütse Sietse müjje turu nüñ Vüwa Jisu nyo vünüh baptaiz mpa sa küsa kenüh. Jütisataji masü nüñ

masü ake mari vü thsuoke ünü Kümütse Sietse ngura” (Küürori 8:15-17). Kümütse Sietse küüro hama hi nüh mazhünyo küza nthe. Kümütse Sietse ngu naküsa kenüh baptaiz save ti küsa hi nüh müsheve Küürori 2:38, vünüh zhükeküsa kümüjie. Thi jütiküsa kenüh povüküsari nüh mari ake thsuoke nü mari lüvü küze nü mari aküngo küüro Kümütse Sietse kükhra ngura. Mari baptaiz samüwie nga, thi Kümütse Sietse Kütsia mari nguwie nga, nyutü mari anyi lie ave zhülekümühie zhüküüna vü be taji mari Kümütse Sietse vünüh kürowie nga povüküsari nüh ma lüri vü mari ake, müküthsuoke küju thi mari kenüh mükükhuo küju ma lüri vü müru. Küürori 8:18 vünüh kungu, mari hama küürori küsaju ase vü nüh Kümütse Sietse ngura.

Nosü anyiri vü akünyia ngu naküsa kenüh Kümütse Sietse kükhra vünüh kürove ta müshe la mühie ve, hi nüh hala Samariari khaphrükümü zhühku nori vü küüthsü sa nthe, thi mari khaphrükümü sevü mokümüjie küro tewa lo müsheno nthe. Apowa, Pentekost rülo vü povüküsari vü mpa Kümütse Sietse ngu, küpakenünyunü Khrista nüh mari vü azhütsü küsa kenüh, thi mari kenüh mpa, ma nüh Kümütse Sietse vünüh baptism küsara küze nave (Johan 16:13). Thi jükenüh mari pentekost rülo vü Kümütse Sietse kükhra ngura (Küürori 2). Mükütüküzü nohri nüh thsüdo nthe thuoüji Küürori 1 thi 2 vünüh kümühie ti chiewa thuoüji Kümütse Sietse vünüh kükhra ngu taji kungo küüro küsa nguna. Thi anyu küpari zhü vünüh povüküsara nga povüküsari mpa nüh aküngo küsara küze save. Khinyi Küürori 6 thi 8 vünüh hiri vü küzaküsa mari tü povüküsara vü mpa, mari ake küthsuokera nyi türü thi Samariari vü mari anyi jümari nüh Kümütse Sietse vünüh kükhra kungo küüro sa. Thitü mari türü ti küphrahte hamari tü mari Kümütse Sietse pro taji küroküruri wiethuo. Mari Zhülekümühiewa zhüleküünari,

jüma rügi vünüh Kümütse Sietse kütsia kungurawie (Kütürori 2:38), thitü jütsotho vü thuoüji kungo küüro nü müsa. Thi jükenüh povüküsari mari ake anyiri vü thsuoake taji Kümütse Sietse vünüh kükhra kungo küüro müsaji mükümühie teru. Jüta Samaria vünga khemta sa. Mari tsotümüthuo thi mari baptaiz nga samüthuo jükenüh mari Kümütse Sietse kütsia ngura khe, Pitor thi Johan masü nü ru taji masü ake müküthsuoake küju nü mari Kümütse Sietse vünüh Kütsia kükhra küüro mari lü vü müru, thi mari nü nyiri vü viwa küza naküsa kükhra müru. Jükenüh Kümütse Sietse kungu ma rüleh küche vünüh küru sa. Apowa, Povüküsari Kümütse Sietse vünüh baptism küsa ngura, jüma nü anyu küpari zhü küphrahtera, kungo kütürori küsara, thi mari ake küpari vü thsuoake thuoüji mari akungo kükhra kungura sa. Künyiwa, türü, thi Samaria wuori mari ake küthsuoake vünüh Kümütse Sietse ngura. Hama rügi vünüh mari anyu küpari zhü küphrara kükhra thi kungo küüro sara, thitü hamari thuoüji mari kükhra kungurawa küpari vü müküzera. Thi küchewa, thi asekhewa, küpari ave thuoüji Vüwa zhüküna taji küruri ave vü Kümütse Sietse ngura kheh thitü mari akungo kükhra nü müvi thi akungo küüro nü müsa.

Khinyi nosü zhühku nü mokümüjie lo? Nosü tü povüküsari zake kükhra be taji nyiri atü vü mari ake thsuoake taji kükhra tsü nta küsa münyie luo, thi Povüküsari nü mari ake thsuoake taji Kümütse Sietse kungurari nü khaphrüle taji küpari alü vü-mari ake müthsuoake lera thi kükhra mari kevä be taji mari ake küthsuokeri tü nosü rhomüvethuo, jüütathuoüji nosü Kümütse Sietse vünüh baptism küsari tü Khristaanyuri nyuthuo, nyutü ake thsuoake taji Kümütse Sietse kungura münyie thuo. Thari nü Kümütse Sietse vünüh kungo küüro sarave ta mari mpa chiekeve nü jümari tü Simon Tümaxa kümüjie Kümütse Sietse tü akürieri thi anyiri müra taji akükhra

tsokrü küveriwiethuo. Mari tü Simon Tümawa kümüjje mari anyo kümühie anyiri atüvü mülia nta küsawie. Thitü mari mpa momowa sawienga mari nüsh sa küütsa vünüh akürrie taküsa thi Saküüwuowa zhü ta küsa chienoküwa vünüh thsüra na. Nosü thari nüsh Saküüwuowa zhüküna ve nüsh jümari ave thuotüji Kümütse Sietse kütsia ngurakhehve, Kümütse Sietse vünüh kungo küürori nü müsa. Hiri khinyi eh rülori vü kungo küüro müsaketü nga nüsh azhümünyie küpakenünyunü Saküüwuowa zhü hiri vü be taji hiri jüla nüsh küzhütsa küsositse, azhü küünara vünüh kütsotüra saküve kenüh (Romri 10:17).

Samariari anyi küsü luovekühaphrü beve. Ma thuotüji küpari anyia vünüh tsie müzho rave. Küpakenünyunü ma mpa ma thsü, thi mowa küsaleb lo jüma kümüzhera kenüh. Müjje azhühku kümüshuke atüa, hiri zhütsazhü vünüh azhühkuwa chie küno sana "Thitü anyu jüla anyi küsü Simon ti küsawa tü jüma tüvü nyuküjji jüla ma kütüma sa nü Samaria nyiri sa kungo taji ma mpa ma tü küthohlari küsü ti chieke mari ave nga ma vü amüshe thse, thi kürüngouvü nüsh wa kükhruo küju nüsh "Anyi hamatü küthola ta küji Saküüwuowa kükhra küpewa wiethuo" ti sa. Thi mari tü ma vü amüshe thse, küpakenünyunü tsotho hothake ma kütüma sa nü mari sakungo. Thitü Filip nüsh Saküüwuowa kükaji thi Jisu nyo zhühthe kümühiewa vi küüza tsotü nü nyiampari nga thi nyiamzari nga baptaiz sa khe. Simon kütümawa wie nga tsotü taji baptaiz sa nü Filip sietse pewhuo. Thi küükrükükürari thi kungoküüro küji küsari ngu nü khieloti ngo" (Küürori 8:10-13). Thi jüse nga Povüküsari nüsh Samariari vü ru taji mari ake thsuoke nü küüro küsa zhühku rhüke küsa vünüh küüza. Azhütsa thuotüji Povüküsari tü mari ake anyiri ave lü vü müthsuoke mari jüla Khristanyuri kükhra hama kunguna küsa kenüh mari Jerusalem vü kübe tsotho vü kümüjje wiethuo.

Jütsotho vü Khristanyuri khielota bewienga mari nyi türlü mpa nüh rüka taji mari nüh mari ake thsuoke taji Kümütse Sietse kükhra küngura kümüjie, Samaria vünga thari aluove thse tsa taji küro tse nüh, küüro vü müzho tsave nüh, ma müke kümühie küthsürari ete. Jümari vü povüküsari ake thsuoke taji Kümütse Sietse kükhra ngura. Mükütüküzü nüh anyi müküleh sa rho kütseri vü kükhra kütsü tüla, jüla tsokrü kümüsü nga ru lana. Hiri azhühku chielehü nave, masü ake küthsuoke vünüh Kümütse Sietse küngura Simon nüh ngu nü ma nüh pesa vi masü tsü taji, "Hi nüh anyi thari vü eh ke thsuotsü nave nüh jümari nga Kümütse Sietse ngu naküsa kenüh hi nga kükhra jüma tsümo," ti khuo. Thitü Pitor nüh ma vü, *"No pesa nga thi no nga nyihsuozü vü tewa luo, küpakenünyunü no kümüshe vü pesa nüh Saküüwuowa nüh kütsia kütsüwa süra naküsa müshe küve kenüh. No tü hala no mütho nyutü no jisuo münyieluo, Küpakenünyunü no luove tü Saküüwuowa tüvü katomüküve kenüh. Jükenüh no kümüsü hama vünüh khaphrü nü Vüwa vü kükhuo saluo, thi samühie; thuoüji no luove lovü müshe küvewatü nojatsü nave. Küpakenünyunü no tü noküüma kükha no vü pro ve thi kükhiemuo küsi sa küve hi nüh nguve,"* ti küza. Thinü Simon nüh, *"No nüh hi vü mowa küzave nüh jümari hi vü müru nüh sa naküsa kenüh Vüwa vü eh kenüh kükhuo sa tü luo"* ti küza (Küürori 8:18-24).

Hala nüh küthsüra Simon tü kütümari nyutü jadu küsari nyi küsü sa save ma tsotho vü. Matü tüma taji nyiri Samaria vü kürhori müra save. Matü mari saküllozhe tsüra, mari nonü azhütsa ta kütsotü müke vünüh ma nüh sakütsa, thi ma kütüma vi nü Saküüwuowa kükhra küji ma vü kübe aro sa, thi mari ave nüh matü küsarari nyi küstüwiethuo ta nono. Mari ave nga ma kükhu vü rho, küzawa nüh küwa

aküji küju ma kükhu vü rho, Thitü jüse Filip nü ru taji Khrista zhühku sosie thi ma nü mari vü kūsosie nü küjitsawa, kükhratsawa, kükhra jüma Saküüwuowa vünüh küru ta mari nü mari notha nü ngu, mari tsotü taji baptaiz sakhe. Jüküthse Simon nga künake thi zanyo hamari sakütse ngu, thi ma nga tsotü taji baptaiz sa, thi Mark 16:16 vü rhü küsa üta ma nga külole. Thitü makhumake nono, Pitor thi Johan masü nü Samaria vü ru taji masü nü ake mari lü vü küthsuoke vü Kümütse Sietse kükhra ngukhe, thi jütsotho vü Simon tü masü müteno taji akükhra jüma apesa nü sü nü vi nta Pitor müra. Hama küthsü kenüh atükhu nü Pitor thi Johan masü tü ma lüvü ake thsuo mütsü masü nü makhumake thsüve, thi ma nü Kümütse Sietse kükhra vi taji nü Samariari anyi küjiri kümüra kümüjie masü nga apesa künyirhie nü vi nü müra. Thitü Pitor nü ma phra nü Saküüwuowa kükhra thuotüji ave nü müsära, jükenü Saküüwuowa atüvü ma luove mümüsho ma müke mümütse, thi jükenüh matü ma kükhiemuo vünüh luovemükhaphrü thuotüji mümühie thi jüse Saküüwuowa vü ma mükületh noja naküsa kenüh khuoluo, ta küza. Ma nü hamari sa, jümpa künyu Pitor vü ma kenüh nga khuo tü ta küza.

Simon-a luovekhaphrükümü zhühku hozake nga küphrahte leh beve. Apowa, ma zhülekümühiewa künake ra. Ma nü jüma tsotüra thi baptaiz sa. Jükenüh ma tü külole ra taji ma kümühuwa vü chieküzhike ra. Pitor nü hama rügi nü küza nü ma küüthsü sa Simon tü khiemuove ta küsa thsü, jüütaküsa vü ma nokümüsüwanyunü thi matü atükhuvü Saküüwuowa zhü müküna ta müphra, jüütanyunü matü Khristanyu mükületh vünüh save ta küsa Pitor nü thsüra thi ma küthotsü taji ma kükhiemuo vünüh ma luovekhaphrü luo üta küza thi Khristanyu kümühie kütsotüra aza vü rho

naküsa kenüh Saküüwuowa vü khuo üta sosie tsü; Jüse vünga Pitor ma sosie taji Khristanyuri nyi küsü nüñ kūsazih vünüh kükhiemuo vü küluke tetu mühieve thi ma luovemükühaphrüle küju nü jüla nüñ ma kümiemünathuo thi ma nüñ Saküüwuowa vü ma müküleñ kūsawa ma kükhiemuori nojatsü üta Saküüwuowa vü khuo thuoüji ma kütsotü kümüzhori nyi küsü sale ra mühieve ma nüñ Vüwa vü ma kükhiemuori nojatsü ta kükhuo kenüh. Simon akenüh thuoüji ma nüñ Pitor vü ma kenüh khuotsü thuoüji ma müküleñ kūsawa nojatsüra mühieve ta Pitor vü khuo. Hala nüñ küthsüra Simon tü Khristanyu sale nü Saküüwuowa atsa küsatse kuru salera. Khinyi küju Pitor thi Johan masü tü Simon alü vü masü ake thsuoke taji Kümütse Sietse kükhra ru ta küsa müthsü makhuhmake nonü ma küüchu kübe jüma aküngo kükhra küüro ma kevä kütsü mükükato kenüh.

No nü mokümüjje lo? No nga Khristanyu sa tse tünü? No nga Khrista kümühuwa vü nyi küsüthuota nyirho tsethuo tünü? Jüütanyuthuoüji no tü kümiemüthuo no tü pohka müthuo thi küluozhe münyie. Hiri luovekhaphrülekü mü hamari chie küwa vü, mari zhülekümühiewa küünakera thsürathuo mari jüma tsotü, mazhünyo thuoüji mari nga Saküüwuowa vü kütsotü küberi thi Khrista thuoüji Saküüwuowa Tsa ta küsa kütsotüri; mari kükhiemuori vünüh luovekhaphrüle mari baptaiz sa jüütaküsa vünüh mari kükhiemuori noküjara sa, mari Kümütse Sietse kütsia ngura, thi mari kümühuwa vü chieküzhike ra, mükütüküzü no nga jümari kheta sathuoüji Vüwa nüñ no külöle na, thi no nga kümühu jüla chieküzhike na, Ma kümühuwa.

11.

Ethiopiari Küjiwa Luovekhaphrükümü

Hiri teküwa loso vü Simon kütümawa zhühku chie küwa vü ma luovekhaphrükümü ngura. Jüma tüvü samariari luovekhaphrükümü nga chie, Solomon-a Atela küberi thi pentekostri. Hamari ave chie küwa vü jüla anyi wuori zhülekümühiewa küusuori be save, ma nüzhülekümühiewa sosie küünakerari tsotü teru, mari kükhiemuori kenüh luovekhaphrü khe, mari kükhiemuori nojatsü naküsa kenüh baptaiz sa, Kümütse Sietse kütsia ngu, thi mari Saküüwuowa kümühuwa vü chieküzhike tsü. Hiri küpari mokümüjie sa nü Küürori lasi vü rhükeküsa müsheve nü nyutü hama künyu küpapa müzhe tse lo kümühie ti no küwa sana.

Küchie hala Küürori 8 vü shele küno sana Ethiopiari küjiwa luovekhaphrükümü zhühku hiri nolewa nave. Küpapa rühle müjie küno atü hiri hama zhühku chiekhua na. Hiri Küürori 8:26-39; hala nüzhü sate na: "*Vüwa zhüleri küsü nüzhü Filip vü, "Süra taji tse zhiaseh vü Jerusalem vünüzhü Gaza vü kütsuo leh vü wa luo," ti küza. Aleh hamatü rezaleh küsü. (Thi ale hamatü khinyi nü tsemüvethuo). Jüti küüza vü ma tü süra nü tsewa. Thinü halia, Ethiopiari küsü Ethiopiari kajivühwa Kandasi künyirhie ave künowa tü Jerusalem vü wa nü kükhurü sa nü ma zhie vü shele tse. Ma tü rawu rügivü shupe nü shele kütse vü setsaküthsüwa lasi Isaya chiemüngu nü tse. Thinü Sietsewa nüzhü Filip vü 'wa nü rawugari tuma shenyi wa luo,' ti küza. Thinü Filip tü ma vü zhüwa ünü ma tü*

Isaya Setsaküthsüwa lasi chiekütsela künara, thinü ma nüh ma vü, "No tü noh nüh chieküvewa zhünyo thsüra ve lo? ti künä. Thinü ma nüh, "Anyi wuori nüh küjo hi mükütsü sevü hi nüh khiela nüh hi mpa thsüra na lo?" ti küza. Jütiküsavü ma nüh Filip tü ru ma kütuovü be üti ji. Ma nüh zhütsazhü chiekütsewa tü, hama: 'Nyihzhü fethe nta sieküwa kümüjie, nyutü nyihzhüza ma küno kümüjiëwa ativü zo ta kübe kümüjie, ma tü zhü küsü nga müphra. Ma nüh rünyie nü kürho vü ma shih samükükato nüh samütü. Thawa nüh ma küthsoküzhiri küza khehra na lo? Küpakenünyunü azhieh vünüh ma kürhowa viteküwathuo kenü. Thinü Ethiopiarü küjiwa nüh Filip vü, 'Hi nüh noh vü khuove, Setsaküthsüwa hama tü ma mpa ma zhü phrahte ve ünü nyi wuora zhü phrahte ve lo?' ti künä. Thinü Filip tü ma po ka taji Zhütsazhüwa phrahte nü Jisu zhüku kümühie küzawa. Jütisataji masü tü tsewa ünü ajuh pike kübepe vü ru, thinü Ethiopiarü küjiwa nüh, 'Halia, ajuh hala bevelie tinü hi baptaiz küsa eh kükhe mowa beve lo?' ti küza. Thinü Filip nüh, 'Noh nüh no luove ave vi tsotü ve thuoüji vümühieve,' ti lületsü. Thinüh ma nüh, "Jisu Khrista tü Saküüwuowa Tsa ta küsa hi nüh tsotüvethuo,' ti lüle tsü. Thinü ma nüh rawugariwa tsie üti küza nü masükhürü ajuh lovü tu nü ma baptaiz küüsa. Jütisataji masü ajuh lovü nüh shuru ünü Saküüwuowa Sietse nüh Filip viteküo nü sietewa, jüse küjiwa tü ma müngulethuo; thi matü lozheshewie taji ma leh vü tse tewa."

Khinyi hiri hala wuori noleküwa sana. Apowa Filip thuoüji Samaria vü zhülekümühiewa sosie taji shikeshe taji kütrotse. Jüüta küsavü Vüwa zhüleri nüh ma vü tsuo taji Jerusalem vünüh Gaza vü wa üta küza, jümatü azhieh küsü

azhie küsü. Mowa sanü rügi zhülewa nü ma Samaria jamü nü wa üta küza lo? Jüla ma tü zhülekümühiewa nyiri vü sosie mühieshe be nü, thitü rügi zhülewa tü mowa sa nü nyi küsü mpa kütsewa wa sosie üta küjo tsü lo? Mosa nü zhülewa tü Filip Samaria vü kübe taji ma sosie mükübewhuo lo? Thi rügi zhülewa ma mpa nüh wa taji azhieh küsü azhie vü küzeh tse küvewa vü wa müsosie lo? Rügi zhülewa müwa, küpakenünynunü hiri künyirhie hamatü azhieh küfü lovü thse save ta hiri vü küza (Korinthiari künyiwa 4:7). Phrahtenta thuoüji Vüwa nüh nyiri vü zhülekümühiewa küsosiera tsümüthuo, thi ma kümüshe thuoüji mari nüh kūsosie jüma ma kümüshe. Jüma mari nüh samühieve thi mari jüma müsaji mümühie. Jükenüh rügi zhülewa nüh Filip vü anyi jüma vü wa üta küjotsü, Filip nüh asehkhe vü zhülekümühiewa küüsosie naküsa kenüh. Nosü Zhütsazhü Kürüthewa rhükeküsa vünüh tsokrüve, thi anyiri aküzhi vünüh kümühuwa vü ruju khethuo, thi rügi zhülewa nüh Filip vü küükra kütsü kümüjie nosü hiri rügi zhüleri kürükra müvi nga sosie ravethuo. Kungo küüro thi anyu küpari azhü nga phraravethuo. Thari nüh kungo küüro küükra müngu taji whuo beve nüh mari kria münave, mürakümü kenüh.

Jütsotho vü aleh jüla nyi küsü müviji mükümühie küsü shu ru. Ma thuoüji Ethiopiari anyi, küjivühwa Kandasi Ethiopiari zhie nüh künyirhie küvi küjiwa. Ma tü Judari anale vi müzho, thi anale vü aluove küthseri nyi küsü, ma tü aleh rezaleh azhieh küsü azhie küsü aleh küsuo tsatsa Ethiopia vünüh Jerusalem vü wa nü kükhurü sana tse. Jümpa nyu, thitü ma tü azhe küwhule vü sa nga Saküüwuowa vü luove küthsera thi ma rawugari vü kütse vü nga anale zhüku Zhütsazhü Kürüwiwa vünüh chie tse. Ma tü küzakelenga aluove thse, mühie azhüzhü sa la nave nü!

Filip rügi zhülewa zhüküna, thi rezaleh jüla wa, thi azhütsa, küjiwa tü ma rawugari rügi vünüh tse la. Thi Sietsewa nüeh Filip vü ma kütuo vü wa-taji ma sietsewa luö üta küza. Filip nüeh mavü zhü küwavü, ma tü Isaya lasi 53, vünüh chie kütse künakera. Jüse küjiwa nüeh anyi wuori nüeh ma zhünyo müküüza küju nü ma tü müthsüra. Hala anyi jüma tü ma mpa ma sü küsa ngüri nyi küsü, aküzehkütse nga nyi küsü, thi küthi taji Saküüwuowa zhü chietse. Ma ru küüjakünya kütsü vü ma tü arüshutewa nga mühie ve, rawugari kütüre küpari küsa la tüla. Bekhewienga anyi wuori nüeh ru ma küüjakünya sakütsü vü anyi jüma kule ngü nave. Ma nalewa khaphrü naküsa vü ma rüshu tewa nga arüleh beve. Thitü anyi hama ke vü jüta küsa münyie luö. Ma tü ma luove müzashemü, zanyo thsüngüshemü zanyo kümüshowa müngu, Saküüwuowa zhü künangüshe, jümpakünyu ma nalewienga khaphrüle teru. Nosü tsotho vü anyiri jükümüjie küsa be la thuotüji küzakelenga ngo nalo. Thitü hiri kümülu vünüh Filip zhühku künole sana. Hala anyi hama tü küsosie ra arülo kümühie küsü ngura. Ma nüeh rawugari vü zhüwa. Ma tü müküchou müküsangümüsa, thi anyi hama sie jüle thuotüji ma mülozhe na tünyie ta nga müsa. Jütünyunü, anyi hama sie haluo ngüshe thi ma kükeküji thse. Ma kürholi ave thsetsawie taji atsotho kümühie jüla ru küserü vü ma küsosiera sa. Jüküthse, nosü hiri Khristanyuri nga jüüta müsaji mümühie. Küthsüra küjiwa nüeh Bible chie kütse kütünara vü, hama ma po ka nü phrahte küza, thi ma nüeh ma vü ma nüeh chie kütsewa zhünyo thsüve nü nyulo, ta küna. Küjiwa nüeh lüle taji ma jüma zhünyo küjo kütsa üta khuo, ma ru taji arawugari kütuo vü ru shube üta ji, jüüta küsa vü Filip nga shita wa be.

Küjiwa tü Isaya 53, Khrista zhühku rhükeküsa chie

tse la. Ma kumünomuna küsa, thi ma khieluothiso rügi vünüh küzeke. Jüse Filip nüh küjiwa küna taji Setsaküthsüwa tü thawa kenüh phrahte lo. Küjiwa tü Setsaküthsüwa Isaya ma mpa ma kenüh rhü save ünü küpari kenüh rhü save nüh müthsü ti küza. Hala Filip kenüh ma küsosierra tsotho kümühie ngura. Thi ma nüh jüta rhü küsa nüh arütso sa taji Jisu zhüku phrahte kütsa. Ma momori sosie lo? Nosü anyiri hozake nüh nokümüsü, kükhiemuori, ariekhuo küpa küsa, thi kürie küsosiie hamari nü samütaji Jisu zhü mpa sosie üta sa tseve. Mari nüh hiri vü küphrahte, nyi küsünga mokümüjie sa taji külöle nalo-nyutü kümühuwa zhühku nü phrate mäküzhi tümü luo üta küza tse. Mari nüh kümüshewa thuöüji hama, Jisu nüh mota sosie, nyutü Jisu vü mpa aluove ave müshephoke, ma zhünyo, ma küwuo, ma kürho, ma nüh kungo küüro küsari, ma küürori, ma nüh küsathuo behüve. Ma keru nüh thuöüji jüma tü Jisu kenüh sosieve tita. Thitü Filip nüh Jisu kenüh küsosiie no luo. Mükütüküzü ma nüh Jisu kenüh mowa sosie lo hiri nüh küthsüra tü la hiri nga müshera mühieve. Azhütsa Filip thuöüji Khrista kenüh sosie. Ma kürule, ma kürho, ma tü Saküüwuowa tsa ta küsa küthsüdora, ma thuöüji nyiri külölewa, thitü ma nga Jisu nüh azhü kütsüri nga vi sosie. Hiri küthsüra, ma tü arühle müzhe taji-sosie. Hala phrahte kütsewa nyi thuöüji Khrista zhühku thi ma küsosierra müthsü. Thitü atsotho pike azhiewie nüh ma tü ru thsü nü, tsotüra, ma Khrista zhüküna, thi khristanyu sa nü ma leh vü tsezhu tewa. Hiri nga nosü Filip nüh küjiwa küsosiie kümüjie müsosiieji mümühie. Jüma thuöüji Khrista sheleküru zhüku Khrista thuöüji Saküüwuowa Tsa ta küsosiie, thi külölewa, Ma küsü küchowu, thi rhosürale teküwa, thi rügi vü kübe Pawa vü ma shele te kükuo, thitü hiri nga ma nüh küsosiie vi müsosiieji mümühie mokümüjie sa nü külöle na lo, ma kümühuwa, ma nüh hiri moküthse vünüh kükhourü küsangüve nüh thi

·Khristanyura kürho müke. Khrista nüh küzake sosie lo, jü kühse nosü hiri nga müsosieji mümühie. Hiri nüh wuori mpa vi sosie thuoüji thi Jisu nüh sosie küsari wuori suojamü thuoüji, hiri tü Khrista kenüh kūsosietsari nyu, thi jükenüh hiri jüma kenüh nomüsümünave.

Hiri lasipha vü shelewa na, Filip nüh küphrahte hiri vü küza küsa küünakera, thi “Jütisataji masü tü tsewa ünü ajuh pike küpebe vü ru, thintü Ethiopiari küjiwa nüh, Halia, ajuh hala bevelie tinü hi baptaiz küsa eh kükhe mowa beve lo?...” Khrista nüh kūsosie zhüküküna thi ma nüh kūsosie zhükuri thi ma nüh mowa sa üti nüh küza küsari thsüra, Jütisataji ma tü ajuh pike küpebe vü ru, ma Vüwa zhüküna thuoüji nüh mota lo, ma thsüngü teru. Filip nüh lüle taji nü ma nüh ma luove ave vi ma tsotüve thuoüji sa mühieve ta küza. Jüse küjiwa nüh Jisu Khrista thuoüji Saküüwuowa Tsa ta phrahzhu. Jüüta küsavü arawugariwa khete nü masü khürü ajuh vü tu taji, küjiwa baptaiz satsü, thi jüse masü ajuh lo vünüh shuteru khe. Mowa salo? Küjiwa tü Saküüwuowa zhü künakera; jüma nüh tsotü teru (Romri 10:17), thintü ma nüh Khrista thuoüji Saküüwuowa tsa tä phrahzhu, jüüta ma küttsottü kübe thi Khrista tü ma zhihthuo ta küsa rügi nü ma baptaiz sa. Khrista nüh küphrahte, “*nyi kūsüküsünga tsotümütaji nü baptaiz sathuoüji küülolewa nguranave; thitü nyi kūsüküsünga mükü-tsotüwa thuoüji müshemüsü - münave*” (Mark 16:16). Luovekühaphrü zhüku nü müphrahte, thitü hiri küthsüra thuoüji ma tü Judasmri nale vünüh luovekühaphrü nü Khrista nalewa müzhe nü ma zhi sathuo. Jükenüh Vüwa nüh ma külöle thi Ma kümühuwa vü ma nga chieküzhike. Hama müzhe ta küsa hiri thsüve küpakenünynüh hiri küthsüra ma zhü vünüh külöle kümüri thuoüji Vüwa nüh ma chieküzhike nü Ma kümühuwa vü külölekümüri ave thuoüji thsekheh (Küürori 2:47). Küthsüra

Filip thi Ethiopiari küjiwa masü tü ajuh lo tu taji Filip nüñ baptaiz sa tsü. Mosa? Kúpakenünyunü baptaizem küsa thuoüji ajuh vünüh chowu kümü (Kolosiri 2:12; Romri 6:3,4). Kütshüra lehü ajuh jüma tü azhieh küsü azhie küsü vü beve. Küsükeri nü hiri mpa küna taji, mükütüküzü nyi küsü nüñ külöle ngüve üji mowa müsaji mümühie lo, mükütüküzü ma tü azhieh küsü azhie vü tse la nü jüvü baptaiz sa naküsa ajuh münyie nüñ samüthuoüji, jüüta ru mütu thuoüji baptizem müsa nga küülöle ngu nave, thi azhütsa, jüütathuoüji azhie ve vünga baptizem müsanga külöle nave. Thitü jüvü ajuh beve, thi ma mpa nüñ ajuh bela luo nyu luo, hiri Vüwa nüñ azhü kütsü mümüzhejuji mümühie, mükütüküzü hiri nüñ külöle ngü tsave ji.

Asekhewa Ethiopiari küjiwa lozhe she taji ma leh vü tse tewa külözhe jüma ma Vüwa azhü küüna ase nü ngura. Jümpa künyu, ma tü kükhrizüwie taji khinyi thuoüji ma nga khristanyu nyi küsüthuo ta küsa se ma kütsoü küsangüwa nyi küsü nga nüñ sa müküpoka ra sateru, jüse ma nyu vü wa taji Khrista povü ma nyiri vü sa tewa, thi Khrista zhühkuwa ma zhieh vü nga zhu tewa.

No nga Ethiopiari küjiwa athsoshi nyimüzhe nave lo?

12.

Saul Tarsasri Luovekhaphrükümü

Küürori lasi vü zhüke küsa üta hiri luovekhaphrükümü küpapa hozake no ruthuo. Wuori thuoüji ariekhuo thi küpari thuoüji nyijünyito zhüku ngura. Anyi riekhuo sa la luo, nyi küsü vü mpa sa luo moma küpa, zarike vünüh müzhe nü kürove. Jüüti sa nü sosiekütsüwa beve a loso, nyutü alosori vi nü zhülekümühiewa vi sosie, jüma tsotü ra, mari luovekhaphrü mari baptizem sa, Kümütse Sietse kütsia mari ngu khe thi Vüwa nü mari vi nü kümühuwa vü chieküzhike whuo.

Teküwa loso vü Ethiopiari küjiwa luovekhaphrükümü hiri chie thuo. Jüma zhüku Küürori 8 vü rhü küsa chie naküsa anyi zü la mühieve thi jüla luovekhaphrükümü nü mowa lo, thsü züla sheve, nyutü nyi küsü nü mokümüjie sa nü müküloleji mümühie lo. Jüma tü rüzih she nyutü thsü rüzih ve. Filip nü Khrista zhüku vi sosie ngü she thi küjiwa nga Saküüwuowa kümüshe thsüngüshe. Jüküthse, ma küzhütsawa küthsüra vü, ma jütsotho vü anale küpa vitsewienga, ma khinyi khinyi Khrista kütsotü vü jüma tü zhülekümühie zhüküüna. Eh kerü nü nosü küzakele nga thsoshi kümühie thsü rathuo lo.

Saul Tarsasri luovekhaphrükümü zhüku khinyi nga noleküwa sa nra. Apowa, hiri Küürori 9 vünüh azhükuwa küchie sana, thi jüse jüla nü mowa thsüra hiri künole sana. Hiri aposa rüleh apowa chiena, *“Thitü Saul thuoüji jüma tsothovü nga Vüwa sehnyiri vü anyia kümüshümüwuoti*

sa nü mari fethe nti sakükrü nü Levü kümüsiewa vü wa nü, Vüwa lekhuji kümüzheri thuoüji nyi kúsüküsü nga nyiampari nga thi nyiamzari nga satü künguri thuoüji re nü phete taji sie Jerusalem vü wa nti küsa kenüh jüma kúsara kümühie lasi rhü taji Damaska vü künazizhe ave vü tsü üti ma vü khuo. Jüütisataji Saul tü tse Dámaska shenyiru ünü, zhürüluo rügi vünüh aküwie kúsü turu ma wie mükieletemü. Thinü mä tü azhieh vü küluze teküwavü jikhi kúsü ma vü ru taji, "Saul, Saul, no tü mokenü hi sakümünomüna ve lo? ti küza. Thinü mä nüh, "Vüwa no tü thawa lo?" ti küna. Thinü ma nüh, "Hi thuoüji Jisu, no nüh kümünomüna tsüküvewa no nüh akrüshü ajih nüh müshü naküsa noh kenüh khove. Thitü no süra nü nyuküjiwa vü tu luo, jütathuoüji noh mowa kúsaleh ünü vi no vü küza nave' ti küza. Anyi ma siekütseri tü azhü kúsünga müphrarathuo nüh toke be küpakenünyunü mari tü jikhi nü künarave thitü nyi kúsünga müküngu kenüh. Saul tü azhieh vünüh süra nü ma notha ko taji no ünü zanyoküsünga müngu nüh samü, jükenüh mari nüh ake nüh ma sho nü ma sie Damaska vü ru. Thi ma tü rülo küche zanyo müngu nüh sa, Jümpamükünyu ashie kütsaküzhu nga müsa. Jütiküsavü ma nyo anania ti küsa Khristanyuri kúsü Damaska vü peh. Thinü Vüwa nüh kümotsa vünüh ma vü, 'Anania', ti ji. Thinü ma nüh "Vüwa hi hala beve", ti lüle. Thinü Vüwa nüh ma vü, "süra taji tse kümüsho ti küji lekhuji vü wa nü Judas azhe vü Tarsasri nyo Saul ti küjiwa zhüku küna luo; Küpakenünyunü halia, ma tü kükhuo sa beve," ti küza. Thi ma tü Anania ti küsa anyi kúsü ma zanyo küküngu le naküsa kenüh azhelovü turu ma ke thsuo ma vü kühse kümotsa vünüh ngu. Thitü Anania nüh, "Vüwa,

anyi hamatü Jerusalem vü no kütsotüri vü kümüsü hozake küsa hi nüñ anyi hozake vünüh thsüra. Thi ma tü khinyiwie nga levü küjiri vünüh kükhra vi nü no nyo ji nü kükhurüri ave thuoüji re üta küsa azhü vitse nü;” ti lüle küza. Thitü Vüwa nüñ mavü, ‘Wa luo, küpakenünyunü hi nüñ ma tu eh tsokrü küsü kümüjie rüka samüthuo, thi ma nüñ eh nyo vi Judamükünyuri vü thi Esrael tsari vü wa nave. Thi ma eh nyo kenüh küzake mümünömünaji mümhie nüñ hi nüñ küjo ma kütsa nave’, ti küza. Jüsevü Anania tü tsezhu wa nü azhe lovü tu. Thi ma nüñ ma pah taji, “Eh nü Saul, no hala kütsevü lekhuji vünüh no küünguwa nüñ noh notha küüngu le naküsa kenüh thi Kümütse Sietse nüñ no küüpro naküsa kenüh hi küzave”, ti küza. Thinü müküzhi kewiethuo nüñ angazhe kümüjie küsa ma notha vünüh tsuotsatewa taji ma notha tü zanyo ngulera. Jütisataji ma tü süra nü baptaiz sa. Jütisanü ma tü ashietta taji jüsevü nüñ müzhora. Jüsevü ma tü Damaska vü rülo hozake kütsotüri siepe. Thinü külesho künazizhe vü wa nü Jisu zhüku phrate taji, “Ma thuoüji Saküüwuowa Tsà wie thuo” ti küza. Thinü ma zhü küünarari ave tü ngo taji. “Anyi hamatü Jerusalem vü Jisu ta küsawa khurü kütseri küzothewa nyu ülo? Thi ma tü nyiri re nü sie levü küjiri atüvü wa naküsa kenüh hala küru nyu ülo.” ti küza. Thitü Saul tü ma zhü küzhitsawa khra müzho she le taji Jisu tü Mesaya wiethuo ta küsa phrahte kümütse nü Judari Jerusalem vü kürhori vü küza.” (Küürori 9:1-22).

Alüvü rhü küsawa aküsoutsatta chiemüthuo. Thitü eh kümünguwa anyi hama tü jükümüjie küsa vünüh ma luovekhaphrükümü sa ti küsa zhüku nohri küünake nthe ti küsa wiethuo. Khristanyuri kümünömüna kütsüwa vünüh

Khristanyu kümünomünawa küüsa, jüma tü Saul azhüku nyutu Paul ta asevu küji le wa zhüku. Azhüku jüma küzakele nga chie lora lo, thi jüküthse hiri Khristanyuri nyi küsüsü eh kürhori vü Khrista kenüh aposa nü mürhongüji mümühie.

Khinyi hiri Saul mokümüjie sa nü ma luovekaphrükümü sara lo, shele küno sa nthe. Apowa, hala nyi küsü beve ma tü Bible vünüh müzhewa nta thuöüji Judari zahpa sa nü Tarsas vünüh wuo küru nyi küsü. Jüma nosü azhieh tsorhie no küwa vü Turkey zhiaseh vü beve, lasi kümühie ta thsü, thi Romri vü nyika. Ma Farasiri sa nü rho süra, Mosa wule müzhe taji, thi ma tü ma nale vü aluove küthse nyi küsü. Ma nüeh küno vü Khristanyu küsa hama Judaism anale küjove ta ngu jürügi vünüh Khristanyuri kümünomüna tsü nta phah tewa. Jerusalem zekhuzhenyie vü jüma küüro sa kütse vü, Jerusalem vü kübewa Levü Kümüsie tsawa vü nüeh lasi ngu ra nü Damaska vü künazizhe vü kübe khristanyuri ngura thuöüji mari re nü pheh taji nyimzari nga thi nyimpari nga sie Jerusalem vü ru le nü kümünomüna mari vü tsü nta sa. Ma tü ma nale kenüh luove thseshe, thi jüüta sa kütse ma kümüshe vü jüma nüeh ma kümüsho tsawa sa tse ta müshe, ma lasi rhü küsa Kütürori 26:9 vünüh kungu, thitü jüma ma müküleh tsa. Noh mpa nüeh ma luoveküji, ma kütsaza, thi ma kümüshe nü mühie ta sa lawienga – ma tü müküleh.

Lasi kungura vü, küpari nga sie nü Damaska vü wa. Aletsa vü zanyo wuori ma vü ru, jüma nüeh ma kürho vü jükümüjie müküsale küsü ru serü. Hiri vü küüza lekhuji jüla kütse vü müküzhikewiethuo nü aküwie küsü ru ma mükele tewa, aküwie jümatü arügi vünüh tsuotsa azhieh vü ru. Jikhi küsü nüeh ma küji khi künakera, “Saul, Saul noh tü moke nüeh hi sakümünomüna ve lo?” Thi ma tü anyi jüma thawa nüeh

thsü ngü taji, thinü Vüwa nüh küüza, Hi Jisu, noh nüh sakümünomüna kütsüwa. Noh nüh akrüshü ajih nüh müshü naküsa no kenüh khove.” Jükenüh Vüwa nüh Khristanyuri kümünomüna kütsü, kümühuwa vü kümünomüna kütsü ma vü küza, jüma tü zhütsa thuöjji ma sakümünomüna tseve. Jüse Vüwa nüh ma küthsü taji jüma tü ma mpa ma kümüsamüna kübewie. Ma nüh akrüshü kümüshü vi müjje taji ma sosie nü jih, jümatü ma mpa ma müshü nyutü küka kütsewie jüüta Saul nüh ma nyiri sakümüsamüna tsewhuo thuöjji ma mpa ma küka tseve. Jüse saul tü khekheta küshü thi ngo taji nü phrahte, “Vüwa, noh nüh hi mowa küüsa nthe lo?” Saul tü Khrista kütsotü küüsa nta küsa azanyo kümülia küsü vünüh müsara tünyie ti hi nüh müsheve. Jümatü Saul thuöjji anale küsü vünüh küpa vü wa naküsa mürüzih ti küsa hi nüh müsheve. Thitü hi kümüshe thuöjji Saul ma luove saküüpara thuöjji Vüwa ma sie kümütu kenüh wiethuo, zanyo ave küsükeri nüh ma müshekera. Hamatü Vüwa kümüshe. Hala Khrista ma mpa nüh ma ru kungu, Jükenüh jüma tsothowienü Khrista thuöjji azhütsawa ta küsa müshekera, ma thuöjji rügi vünüh küru, ma nüh Saküüwuowa mütho nüh küüro sa, ma thuöjji Saküüwuowa Tsa. Jüla nüh tsie taji ma zhü lüle tsü, ma kümüshe kümüjje sara. Mükütüküzü Saul tü jüüta müküsa tüla kümühuwa vü khaphrü te kütseri vü küzakele nga kümünomüna sa tsü sa la nave ünü hi mükümüshera küsü. Atsotho Pike zhie nüh ma nüh kümühuwa ave zorie khehmü la mühieve. Thitü azhütsa, ma tü Vüwa nüh ma vü küüza küna nü nyiri vü küsüro mütsüthuo. Jütünyunü azhüku jüma azhivhe vü rhuowa taji nyiri kütükra zhi teru. Jüsenga hi nüh kümüshe vü Vüwa nüh anyi hama zanyo kümühie hozake ma kevü kübe ngu save ti nga tsotüve, ma khaphrü ra thuöjji ma zhükuwa ma nüh küsuo küze ra

nave ta kümüshe sa la mühie.

Noh nga müshe luo, Vüwa nü ma vü mowa sa thuöjji külöle na lo ta müküza, thitü khiela nü ma vü küza ra nave nü anyuji vü ma küza küze. Saul rülo küche jüla kübe vü, anotha müngu, asa sa thi kükhuo sabewhuo, thitü jüütawienga ma tü mükülöle. Jütsotho vü Vüwa nü Anania sie jüle taji Saul vü wa mütu ta küza. Apovü thuöjji Anania tü krü, küpakenünyunü ma nü Saul zhüku hozakeri künake kümükenü. Thitü Vüwa nü ma vü küza taji ma tü azhihküfü thutü vü kenü ma nü rüka samüthuo ta küza, jükenü ma wa taji masie mütu üta küza. Anania ma zhüküna nü wa, thi jüse Saul nyutü asevä thuöjji Paul ta küjilewa ma sü nü azazhü tsarü ra. Anania ru nü hakümüjie mavü küza *“jükenü noh tü mokenü hakümüjie beve lo? Süra nü baptaiz sa taji ma nyo ji nü noh kükhiemuo phrүjamü luo”* (Küürori 22:16). Saul jümari azhüküna nü saju thi müküzhikewiethuo nü Khrista zhülekümühiewa nazizhe vünü, ma thuöjji Saküüwuowa Tsa ta sosie. Noh nga thsüthuo tü nü anyiri ma zhü küünari ave ngo she?

Saul anyo khaphrü nü Paul ta jüle, Khrista Povüküsari nyi küsü sa tera, atsotho *“azale mükünyu”* vünü Povüküsari ta küjiwa, Judamükünyuri vü Povüküsawa. Zhütsaphrahte nta thuöjji Vüwa nü Damaska aleh vünü ma küüngu vünü ma nga Povüküsa nyi küsü thuo ta ji, ma mpa notha nü Khrista povü sara jümpa mükünyu hiri chie kuru vü matü Kümütse Sietse ma vü pro ta küsa chie ra, nyutü ma Kümütse Sietse vünü baptaiz sa. Hama küsa tü küpakenünyunü ma nga Povüküsari nyi küsü küsa kenü. Jükenü ma nga atükhu vü Povüküsari kümüjie Kümütse Sietse kükhra ngu.

Saul tü mokümüjie sa nü khaphrü lo, külöle ra lo?

Ma Khrista kütsotü nyi küsü sa teru. Asevü ma Damaska anyuji vünüh ma notha küjumü, asa sa, thi rülo küche mükütuo nüh kükhuo sabe, jüma zhünyo thuoüji ma kükhiemuö küsari kenüh müküleh kükhuo thsopo, thi jükenüh ma tü jümari vünüh luovekhaphrüle. Hama kümüshe vü, ma nale jamü taji ma tü khristanyu sa te ra thi ma kükhiemuori phrüja naküsa kenüh Vüwa nyo ji nü baptaiz sa. Hiri chieküru loso vü rhü küsa kümüjie, nyi küsüküsa nga Vüwa sieke taji Ma zhüküüna vünüh Ma nüh külöle nü zhülekümühiewa zhüküüna vü ji keve.

Thi jükenüh hiri sekhe küsawa thuoüji Saul tü Vüwa nüh mowa sa üta nüh jümari ave küsa ju vünüh küpari kümüjie ma nga Vüwa zhüküüna vü sara. Noh nga jüma sa tsethuo ülo? Jüütanyuthuoüji noh tü pohkamü nave. Noh nga Vüwa zhüküünari nyi küsü sa üti hi nüh kühü ve. Ma kütsotü vünüh, noh kükhiemuori vünüh noh luovekühaphrü ra, thi baptaiz küsa vünüh noh kükhiemuori phrü küja sa luo. Noh nüh jütasathuoüji Vüwa nüh noh külöle nü ma kümühuwa vü chiekühike nave. †

13.

Kornelius thi ma tharuori Luovekhaphrükümü

Teküwa loso vü hiri chie kuru thuöjji Saul Tarsaswa luovekhaphrükümü no ru thuo. Jüma zhühku rhü küsa ave zhie nü hiri thsü kümühie tsa küsü ngu ra, jüma thuöjji luovekühaphrü nü mowa thi luovekhaphrükümü vünüh zanyo ave khaphrüle rave ta küsa thsoshi kümühie küsü thsüra. Azhütsa, Saul nga küpari kümüjje Vüwa zhü küna nü khristanyu sate ru, thi ma luovekühaphrü thuöjji küsükeri nü khristanyuri sakümüsamüna kütsü khuke ave khaphrümü, thi jüse khristanyuri mokümüjje sakümüsamünave nü ma nga nyi münömüna. Ma nga ma nale jamütaji nü küzhütsawa thsü teküra nyi küsüwiethuo. Ma zhelonyula kenüh, ma füri, kürhieza, ma küsara nyutü zanyo küsüküsünga satü jümari shelewa müno. Jüütanyunü ma Master kenüh nyutü ma Vüwa kenüh thuo tsü, thi ma küüro müsaji mümühie ta küsa lozhewie taji küro ru. Nosü hiri nga jüma nyie vünüh ma kümüjje küro thuöjji küzakele nga na lo.

Hiri saul luovekhaphrükümü zhüku hozake küphratera kümühie beve, thitü jüma samütaji nü Kornelius thi, ma zhelori luovekhaphrükümü zhükuwa haluo teküwa sa nthé. Hiri Kornelius zhelori zhüku küüza vü hiri ma zhüku thi ma tharuo zhüku phrahte küwa sasati. Azhüku jüma tü Küürori 10 thi 11 vü zhüke save.

Kornelius tü judamükünyuri ma thuöjji Kaisaria vü

rhove. Ma tü arienyiri müzake nyia vü küjiwa sa ma tü Etali vü rienyiri küsü. Mazhünyo thuöjji ma tü Army sa thi ma nüñ arienyiri nyi müzake ma kükhuvü beve. Zhütsazhü nüñ kütza ma tü nale vü aluoveküthseri nyi küsü, jüma kenüñ ma thi ma tharuori ave Vüwa rüzhe krü nü kürhori tharuo küsü, ma thuöjji küthotsathorüri no thsümü thi ma thuöjji lotsotho ave vü kükhuo küsari jüma zhünyo thuöjji akhuke, kürhomüke, thi nale vü luove küthse ave ju nü kütseri nyi küsü, ma tü anyi kümühieri jüta satsewie nga ma tü khristanyuri nyu, thi Khristanyu müjje küsa kenüñ matü küñlole münyie. Jüma azhütsa, ma tü pohkah thi müküloleji mümühie. Ma luovekhaphrükümü zhüku vü hiri thsüra nave. Nosü anyi hozakewie nga khristanyu sa tse tü Kornelius kürho khuke kümühie vi wa mümüjiera nüñ rho tse la nave. Ah mari nga nyi kümühieri ta chiekeve, thi mari kütsotü vü anyi kürho khuke kümühie kenüñ küñle mühieve ta küsa nga müshetse la mühieve. Anyi hozake nüñ rüleh hama aleh no tse la na tü Bible vü thuöjji jümari müsosie. Kürhokhuke müñie taji kütse nga aküzilwiethuo thi khristanyu nyi küsü nga jüñta kürho khukeri müñie she taji tse la na, thitü jüma mpa nü küñle naküsa müju. Kornelius jümari mpa nüñ küñle naküsa müju nüñ samü.

Azhütsa jüma küpakenünyunü ma küsara beküve rügi nüñ ma luovekhaphrükümü sara. Ma tü luove müñieshe, nyuri küsieke luove küsü thi Saküñwuowa-a müshe küsa küñro küsangü nga küsü. Azhü küpale, ma nüñ küzhütsawa küñsüra sevü thuöjji ma kümühie zanyo küsü nga mümüshe. Nosü anyiri hozake wienga khristanyu küsa khukekürho kümühie sa tse thuöjji walewiethuo ta müsheve thi jükenüñ mari zhülekümüñiewa zhü mükñnawie ketünga mari kenüñ azhümünyie ta küsa müshe nüñ rho tse.

Hiri Kūūrori lo vū chie mūshuke kūtse ūta Kornelius tū mūnūwhu 3:00 arūlo vū kūmotsa kūsū ma nūh ngu. Sakūūwuowa zhūleri kūsū nūh ma vū kūza taji, no kūkhuori thi noh nūh kūtšūkūsuo kūsari mūkūūmatūmū nakūsa kenūh wa Sakūūwuowa tūvū juvethuo jūma zhūnyo thuōūji Sakūūwuowa nūh ma kenūh kūūtsa, ma kūtsaza rūgi nūh, ma luove kūthse, kūnazithsū, ma mūngu nūh ma kenūh kūūro kūsangū hamari kenūh, Sakūūwuowa nūh jūmari kenūh ti sa nū ma mūkūlolera, thitū Sakūūwuowa nūh ma mokūmūjie sa taji kūlole na lo ta kūsa kūche kūtsū sa. Zhūkekūsa vūnūh kūūza azhūlewa tewa nūh mūkūzhikewiethuo nūh ma sietse nyi kūnyi azhūkūnyiri rienyiri jikenū azhūku ave masū nūh vū kūzā kūūthsū sa. Thi ma zhūnyo kūmūhie ti kūza kūūthsū sevū thuōūji masū nūh Jopa vū kūze. Thitū mosa nū azhūlewa mūkūze, nyutū mosa nū Kornelius thi ma tharuo vū kūsaleh nū mosa mūsa lo? Ma tū ma vūnūh mūsa, thi rūgi zhūlewa tū Ethiopiari kūjiwa vū mūwa, thitū Filip vū wa ūta kūza, thi Khrista nūh Saul vū ma mowa kūsaleh lo mūkūza, thitū Anania vū mpa wa ūta kūza. Jūma tū Avūwa nūh zhūlekūmūhiewa nyiri vū mpa tsū sa kūve kenūh ma zhūlekūmūhiewa tū nyiri kenūh thi ma nūh kūūza zhūlekūmūhie vi azhīh ve vū wa kūza ūta azhū tsū (Mark 16:15,16) Jūkenūh zhūlewa nūh Pitor tū Kornelius kenūh kūze kūpakenūnyunū jūma tū Pitor-a kūūro Kornelius vū thi ma, tharuroi vū zhūlekūmūhiewa kūsuo nakūsa. Nosū nga hiri nūh kūsa kūmūhie Vūwa nūh sa nta nyu.

Atsotho wuori vū anyi wuori nūh kūphrate hiri nūh kūūnakera Vūwa nūh hama nyutū tuma sa ūta kūzave, ti ta, thitū mosa nū ma nūh jūta sana lo, ma nūh ma zhūwa hiri vū tsū kūthsūkūmū sevū? Azhūtsa thuōūji, Vūwa nū jūūta samūve. Povūkūsari tsotho vū shele wa nowienga, jūtsotho vū tū azhūwa rhūkesa nū kūchie nga mūsa, thi akūngo kūūro

mümühie thuoüji Avüwa nyuüü azhülewa nüñ pike tü nyi küstü vü mota külole na lo kütüzawa nyu, thitü anyiri jizhu sa taji küsosiewa nüñ küzawhuo ru, jükenü zhülekümühiewa tü vi wa nyiri küsosiera sa. Mosa nü hiri jüma müngu lo? Hiri müngu tsave üji jüma ngu mühieve. Küürori lasi vü chie no luo thi noh nüñ pike tü Vüwa nüñ nyutu azhüleri nyi küstü nüñ zhülekümühie sosie ta küsa athsoshi küngura nyu nyutu mokümüjie sa thuoüji külole na lo ta kütüza münyie luo. Mo sa nü nosü kütüpa sate na lo? Jüma müshe luo.

Thitü khinyi thuoüji Joppa zhüku, nole na. Pitor tü Joppa vü asawhu küüro küsawa Simon vü nyi peve, ma zhe thuoüji ajuhküjiwa nato peve. Kornelius asieperi aletsa vü kütse vü, rülotsuoküji vü Pitor tü kükhuo sa nti azhe küreike arügetsawa vü wa. Thinü ma tü avorüma taji ashie tsangü tewa; thinü matü zemoproketewa. Thinü thajüwu nüñ azhieh küfü kürüpuo aküjitsatsa küstü ajüke müzü kübe azhieh vü kütüze ngu. Thi jüla tü asa ajih müzü küpe küpapa küsa thi azhieh vü shorhü nü zhükütseri thi prükütse müwari beve. Jütüküsavü jikhi küsü ma vü ru nü, "Pitor, süra taji fethetsa luo". Pitor tü Mosa wule kükhu vünüh rho küsüra kentüh zanyo ave muomuo thi mükümütseri tü mütsa rhuo. Thitü, akünyüwa jikhi ma vü rule taji, "Saküüwuowa nüñ mowa sakümütse save nüñ noh tü jüma mükümütse ti müjütümü" küchekeri hakümütjie küza taji zanyo jümatü shiti rügi vü vitewa. Thinü Pitor tü kümotsa zhünyo jüinari mowa thüonüh ti mümüshephiera nüñ sa beve nü, Kornelius nüñ kütüze nyiri tü ru ju taji ma küna ru. Jütüküsa vü Pitor tü ma kümotsawa müshe bewieve. Sietsewa nüñ ma vü, "Halia, nyi küche nüñ noh phahtselia, jükenüh süra nü mÜshemüsüro tü tse tsuo luo, thi mari ase nyüwa luo, küpakenünyunü mari tü hi nüñ kütüzewiethuo," ti küza. Thinü Pitor tü tsuo thi mari mowa müngu ve ünüh küna. Mari nüñ ma vü Kornelius zhüku küza taji mari jüma rüza nü Pitor

kūze sa taji jūla zeh, thi rūlo kūnyiwa thuōji mari Kornelius vū wa. Pitor nūh kūmotsa kūnguwa tū azhūtsa, asamūwari kenūh nyunū Judari thi Judakūnyuri ave nga zarieke vūnūh kūro luo, Mosa awulewa thuōji vi mūvethuo, asamūwari ave khinyi thuōji mūtsemūthuo, Vūwa vū kīmūna tsū nū jūmari ave kūtsawa saluo, Jūkūthse zhūlekūmūhiewa Judari vūnga thi Judamūkūnyuri ave vūnga zhūlekūmūhiewa sosie tsū luo.

Kornelius tū Pitor ru nakūsa kenūh kūche taji ma jienūri thi ma fū kūmūhieri jizhu. Jūūtikūsa vū Pitor tū azhe lovū tu ūnū Kornelius tū ma mūtu taji ma jih vū kūkietsuo ma khurū. Thitū Pitor nūh ma sike taji “Testra hi nga nyiriwie” ti kūza. Jūtikūsavū anyiri nūh kūphrahte Pitor tū kūmūhuwa alū apowa. Azhūtsa thuōji ma nūh nyu, thitū Kornelius nūh kūkietsuo Pitor atīvū tsuo kūsieke nūh nosū anale vi kūtseri vūnūh kūpa sheve. Mari kūtsa mpa kūnyu, kūūchū nga sa. Akūngo kūro tsawietthuo!

Kornelius nūh ma zhūku ave ha kūzakheh kūmūsevū Pitor nūh sekhe sataji kūza. *“Jūtikūsavū Pitor tū ma po ka nū “Sakūūwuowa thuōji nyi kūsū vū nga thsūmūkūpa ta kūsa hi nūh thsūdovethuo. Thitū anyi kūsūkūsū nga thawa nūh ma krū thi zanyo kūsalehwa sa ti thuōji ma nūh kūvi kūtsewa wiethuo.”* (Kūūrori 10:34,35). Kūūna kūsū beve Pitor nūh zanyo hamari ave thsū tsa nū saru nū nyu nūh, bekhewie nga Judamūkūnyuri sie nū kūūro kūsa, jūma atīvū mari sie nū kūūro mūsa. Thitū Sietse mpa nūh hama tū ma kūjo kūtsū sa. Ma nūh kūūro hama azhūku kūsū-apotsatsa sa-zhūlekūmūhiewa Judamūkūnyuri vū nga mūsosieji mūkūmūhie kūthstira apowa. Kornelius thi ma tharuori nūh Judamūkūnyuri azhie nūh kūkhaphrū apowa, Judamūkūnyuri azhie nūh kūmūhuwa vū tu ru kūmūhu kūsa kūhuwa. Hamari ave Vūwa a kūmūshe vūnūh wie.

Küpakenünyunü ma nüñ krus vü nüñ küstü tü azhih ave vü kükhiemuori ave kenüh vü stü, thi zhülekümühiewa vi wa anyiri ave vü tsü üta azhü tsü (Mark 16:15,16; Kütürori 1:18).

Zhükeküsa vünüh küphrahté Pitor tü anyi hamari vü sosie bewhuo "*Pitor nüñ hakümüjie azhüküza küve tsotho vü azhü küünarari ave vü Kümütse Sietse teru. Thinü kütsotüri awhurhekümüri aza vünüh Pitor asenyi küruri tü ngo she, küpakenünyunü Kümütse Sietse kütsia tü Judamükünyuri vü nga küshoke kütsü kenüh. Küpakenünyunü Judamükünyuri tü azhü küpapa vünüh phra thi Sakütüwuowa khielo tä siake küve mari nüñ kümara. Thinü Pitor nüñ; Hiri kümüjie Kümütse Sietse ngukümüri baptaiz küsa kenüh nyi wuori nüñ ajuh khemühieve ülo? ti küna. Jütiküsavü ma nüñ mari vü Jisu Khrista nyo vünüh baptaiz samü luo ti azhü tsümü. Thinü mari nüñ ma tü rülo pike mari siepe üti khuo*" (Kütürori 10:44-48). Hiri hala nüñ müshuke taji küthsü Kümütse Sietse tü Kornelius thi ma tharuori vü küshoke. Künyiwa thuotüji mari Kümütse Sietse vünüh baptaiz sa. Hama Povüküsari vünga kükhra ngura. Zhütsazhü Kürüthewa ave vü, Kornelius thi ma tharuori nüñ povüküsari atü nüñ Kümütse Sietse vünüh baptizem küsa kungu khuwa. Hala nüñ Judari nüñ küthsüra Kümütse Sietse hama Judamükünyuri vü nga wa mühieve Sakütüwuowa kümüshe ta küsa thsüdora. Kүүsho 11 vü Pitor nüñ mari luovekhaphrükümü zhüku küzalehü taji, pentekost rülo vü Povüküsari lüvü Kümütse Sietse vünüh kükhra kungura khu kümüjie mari vü nga Kümütse Sietse kükhra ngurathuo ti povü sa. Thitü ma tü pentekost rülo vü mokümüjie sa nü Kümütse Sietse vünüh baptizem sa lo shele münoji mükümühie sa.

Mari luovekhaphrükümü sevü, zhülekümühiewa

künara, jüma tsotti, thi baptaiz sathuo. Jüsenga hama thuotiji nyi kúsüküsü vünga zariéke vünüh Vüwa zhü kütüna vü mari mübeji mümühie. Ma mpa nüh atharuo sa la luo nyutu azhelonyula sa la nga, Vüwa zhükütüna vü mübeji mümühie. Anyi wuori nüh rüngouri kúsaji kenüh kütüna shuteru. Thitü hiri nüh küphrahtewa thuotiji jütsotho vü jüla rüngouri nyi tu nü nyunüh hi nü müthsü. Hi nüh küthsü thuotiji Khrista zhülekümühiewa küthsürari müsaji mükümühie mpa kütüza thsüve, thari nüh kümüsü kümühie thsü küparave nüh jümari samühieve ta thsüra. Jükenüh azhelo küsü vü Vüwa Khrista zhülekümühie kütünarari, thi Saktüwuowa zhü kütünari jümari tü Saktüwuowa nüh küvikütseri müsaji mümühie. Noh nüh jüma thsüdo thuotiji jüla zanyo küsünga kütüjakünya münyie.

Noh Saktüwuowa zhü künavethuo ülo?

14.

Lidia thi ma tharuori Luovekhaphrükümü

Hiri teküwa kúchie vü Kornélius thi ma tharuori luovekhaphrükümü zhüku kümüthie ti thsürathuo. Hama zhüku tü chie külora zhüku küsü, kúpakenünyunü Kornelius thi ma tharuori tü Judamükünyuri küsü. Judamükünyuri vü zhülekümüthiewa küsosie hama nüñ apokhuwa sa. Kütürori 10 atüvü thuöüji Judari vü mpa zhülekümüthiewa tü küsosie sa. Mosa wule kükhu vünüth sosie, Judari tü Sakütüwuowa nüñ kürüka akuoh küsü küsa kentüñ, thi Bible vünüth kúpbrahte kúpari ave thuöüji mari mpa papa küsa ma wuleri vi ve, ma zhünyo thuöüji mari mpa mari wule kükhu vünüth rhove, thi ashih nga jüma rügi nüñ saná. Thitü Khrista küsü ase thuöüji awule kürüwiwa krus rügi vünüth zekemüthuo thi lekhujji kúpa vü shuteru thuo (Johan 1:17; Kolosiri 2:14). Thsü kümütse naküsa thuöüji wule kürüwiwa vi jamü nü, wule kürüthewa tsülemüthuo, Khrista wulewa (Ebriri 10:9,10), thi Khrista nüñ azhü kütüsü apostelero vü zhülekümüthiewa vi wa taji artigi kükhu-a kübe ave vü zhülekümüthiewa küzawa luo (Mark 16:15,16), thitü jüma atsotho hothake müküngara nüñ sa teru. Apowa, Pentekost rülo vü zhülekümüthiewa tü Judari vü mpa sosie, jüla nyiri kürholi 3,000 kümüjje Sakütüwuowa zhü kütünara sa, thi kümühuwa sate (Kütürori 2). Thi jüse zhülekümüthiewa tü vi taji Jerusalem thi Judia vü mpa sosielesosieza nüñ sa be. Jüse Samaria vü vi wa sosie ra (Kütürori 8) Thi sekhewa thuöüji, Kütürori 10 vü mari kúnga taji Judamükünyuri vü

apokhuwa luovekhaphrùlekümü sara. Jüse thuotji Judari sa luo thi Judamükünyuri saluo künyi khürü azhie ave vünga luovekühaphrù thi kümühuwa vü chieküzhike sa khe, thi jü tsotho vü nüñ sate taji nosü küju küro tse.

Kornelius hama nüñ Judamükünyuri müdho sa nü apokhutsawa luovekhaphrù, thi ma mpa künyu ma tharuori thi ma füri nga sie nü kühaphrù sa, küpakenünyunü ma tü akürho khuke kümühieri nyi küsü küsa kentüh. Ma thuotji azhüküzhuri, Sakütüwuowa külo küsangüri. Jükeñüh, Vüwa zhüleri küsü nüñ Pitor wa taji Joppa vü Simon asawhu küüro küsawa Kaisaria vünüh mületsuoshe nüñ be küvewa ma vü küza küze, thi matti jüla rho küve kenüh zhülewa nüñ kümotsa vünüh küjo kütsü kümüjie sa. Jütsotho vü Pitor nga kümotsa küsü ngu, thi hama kümotsa künguwa nüñ ma sosie taji asamüwa hamari ave mütseve ta küza. Mosa awule shele nowa thuotji asamüwari wuori mpa mütseve thi jümari mpa tsa küve kentüh. Pitor sosie taji khinyi thuotji asamüwa ave mütsemüthuo, thi ma sosie taji Mosa wule wa nü küneja müthuo, thi khinyi thuotji awule kürüthewa kükhuvü be thuo, jüma thuotji Khrista wule wa, nyiri ave nga küünakera zhülekümühie zhüwa küünakera kümühie sa luo thi mari kütsotü luo thi jüma zhüküünari küsa luo. Anyi jümari Pitor jü nta küru vü, ma thi küpari sie nüñ Kaisaria vethuo nü Kornelius thi ma tharuori vü zhülekümühiewa küsosiera arülo kümühie tsü. Pitor nüñ sosie kübe vü jüla mühu küberi ave ma mpa nüñ Judari sa luo nyutü Judamükünyuri sa luo Kümütse Sietse mari ave lüvü küru nü Pitor nüñ kümüshera zhülekümühiewa küsosie hama anyiri ave kentüh wiethuo ta thsüdora. Thi jüse vü ma nüñ mari vü Vüwa nyo vünüh baptaiz sa khe luo üta mari vü azhütü.

Khinyi, hiri mowa küsaleh thuo lo, Vüwa nüñ Kornelius thi ma tharuori thi Pitor ti mari ape küsü-a küübese,

Pitor nüh mari vü zhülekümühiewa kütösosie naküsa kenüh Vüwa nyutü Vüwa zhülewa Pitor nüh sara mühieve ta kütetsümü. Mari kütünara sevü tsotü nü baptaiz Vüwa nyo vünüh sakhe. Hama thuöüji Khrista nüh azhükütsü, ma nüh Apovüküsari küze nü zhülekümühiewa kütösosie, thi hamaha Povüküsari vü zhü kütü Apovüküsawa Pitor nü phrahte Khrista nüh küphrahte, *“Azhih ave vü wa nü zhülekümühiewa nyiri ave vü sosie luo, Nyi küsüküsünga tsotümütaji nü baptaiz sa thuöüji küülolewa nguranave nyi küsüküsünga mükütsotüwa thuöüji müshemüsümünave”* (Mark 16:15,16). Kornelius thi ma tharuori thuöüji hama kümüzhe rügi nü külöle, thi Vüwa nüh azhü kütü üta mari vi nü ma kümühuwa vü chieküzhike ra.

Povüküsari nüh küroküru azhie, Kümütse Sietse vünüh baptizem küsa Kornelius thi ma tharuori mpa. Mari nga Kümütse Sietse kükhra küngura vü Vüwa thuöüji Judamükünyuri thi Judari azhie vü nonü küpa müsa ta küsa hala nüh thsüdora. Pitor nüh mari vü sosie thi mari Kümütse Sietse kükhra ngukhe, jümasè ma nüh küna taji, *“Hiri kümüjie Kümütse Sietse ngükümüri baptaiz küsa kenüh nyi wuori nüh ajuh khemühieve ülo?”* ti küna (Küürori 10:47). Küürori 11 vü Pitor nüh mari luovekhaphrülekümüri vü küza taji Kornelius thi ma tharuori Kümütse Sietse vünüh baptizem samüthuo mari nga hiri Povüküsari kümüjie wiethuo apokhu vü, Pentekost zhünyo sa ju tsethüo ta nyiri vü küza le. Mazhünyo thuöüji kükhra hama nyiri ve vü müngu. Zhütsa thuöüji, Pitor nüh Pentekost rülo ñole küwa vü athsoshi küpa kütü jüma küngule sa. Jükümüjie üta Sakütüwuowa – a kümüshe jüma tü sa la na Judamükünyuri Khristanyuri nyi sate küru.

Khinyi thuöüji hiri Küürori 16 vü Lidia thi ma tharuori luovekhaphrülekümü zhüku no küwa sana. Hiri zhükeküsa

vünüh kungu Paul thi ma nuri sie nu mission küuro vü letse künyiwa küwa sa. *“Thinü jü rüza vü Paul vü kümotsa küsü ru taji Mesedonia vü nyi küsü tsie nu ma vü Mesedonia vü ru taji hiri kükhra tsü jie. “ti khuo. Jüti ma tü kümotsa ngukümü sevü Mesedonia vü wa nti müshe, Saküüwuowa nüh Mesedonia vü wa taji Zhühthe Kümühiewa mari vü küza üta hisü jivethuo;” ti küza. Jütisataji Troa vünüh juhie hie nu külesho Samothra vü mürhü tewa taji jü rülovü nüh Nipoli ju. Thi jülanüh Romri nüh wa anyu küsa Mesedonia vü nyuküji kümühiewa Filip vü wa. Nyuküji hala hisü rülo pike betewa. Thi sabat ti küji Judari kümünyerülo vü hisü tü shiaku kari arügu Judari nüh sehshu taji kükhuope vü kükhuo küsape ngu natünyie ti müshe nu wa shupe. Thi nyimzari refü sa nu küberi vü azhü küza. Hisü zhü küna beküveri azhie vü küsü thuoüji ma nyo Lidia, ma tü Thiatira nyuküji vünüh küru thsümünyi küsümo küzhuri thi Saküüwuowa kükhurüri Vüwa nüh ma luove saphie tsü nu paul nüh azhü künzari kümühieti küna. Jütisataji ma tü ma zhelori sie baptaiz sa kümüsevü ma nüh hisü vü, “Nosü nüh hi tü Vüwa kütsotütsari ta müsheve üji eh zhe vü ru nu beluo’ ti küza. Jütisanü ma tü hisü müja nta’ satéwa” (Küürori 16:9-15).*

Hala Luk kürhüwa nüh Küürori lasi rhü küwa vü mari küzehkütseri zhüku tsü küüthstü sa save. Ma nüh Paul tü mokümüjje kümotsa ngu lo thi Mesedoniari nyi küsü ma ji nu jüvü ru taji zhülekümühiewa sosie tsü ta khuo. Jüla künyiwa, Vüwa nüh zhülekümühiewa kütüsosie naktüsa kenüh mari jü vü sie ru kürü küübe taji thawa nüh zhülekümühiewa vi sosiera na lo mavü tsü, thi mükünaji mükümühieri kütüna ke küüsa. Jükenüh Paul thi ma sie kütseri müküzhikewiethuo nüh Mesedonia vü wa nti tewa khe, kütsotü Vüwa vü mpa

nüh mari ji nü jüla kütösosie naküsa kenüh ti müsheve. Mari Troa vü nüh juhie hie küwa anyu küpapa thi azhie hozake vethuo wa taji asekhe vü Filipi vü mari ru ju, Mesedonia azhie nü anyuji küjitsawa, thi jüla masü tü arülo küsou betewa.

Sabat rülo, arülo jüma Mosa wule vi kütseri kenüh kükhurü rülo, Paul thi ma sie nü kürü zetsekütseri arügu nato vü anyiri ru be taji kükhuo sasati küsape vü wa. Jüla nyi wuori be küve mari nüh ngu. Jüütiküsa vü mari nga shupe taji mari vü Vüwa zhü vi kütüza sa. Jütsotho nyimzavüh küstü manyo Lidia ta küjiwa nga beve. Ma thuoüji Thiatira nyuji vünüh ru. Ma thuoüji asüküsavühri küstü, athsümünyi küstümo kützhuri. Jütsotho vü thsümünyi jümari tü ame khoshemü. Lidia ma kümühie kübe thuoüji ma Sakütüwuowa kükhurü mpa nyu thitü Paul nüh zhülekümühiewa vi ru kütösosie künangüshe thi Sakütüwuowa kümüshe kütünangvühri küstü. Jütütisanü Vüwa nüh ma luove saphie tsü taji ma thi ma tharuori ave nga zhülekümühiewa kütünakera vünüh baptaiz sakhe. Khinyi eh müscheri vü mükützhikewiethuo nüh müshe küvewa thuoüji hama; Mokümüjie sa nü Vüwa nüh ma luove saphie tsü lo? jüla kungo kütüro nga sa ülo? Tsotho vi nü pike müshele noluo moküsa kenüh Paul tü Mesedonia vü küze lo. Mükütüküzü noh nüh phrahtera na thuoüji, noh nga thsü na, jüma tü zhülekümühiewa jüvü kütösosie naküsa kenüh Lidia luove saphie tsü nü kungo kütüro zhülekümühiewa kütünakera vünüh Vüwa nü ma vü tsü lo, jüma Paul müru ketünga ma nüh samühieve, thi Paul nüh sie kütse mafüri jüla müruwienga. Thitü Paul tü Mesedonia vü wa luo üta küza nü ma ru juthuo, thi kümüshe vü Paul nüh Lidia thi ma tharuori vü zhülekümühiewa sosie la nave, thi mari künakera nü mari jüma tsotü, thi azhü jüma küna save. Thitü Lidia thi ma tharuori luove kütösosie ra thi zhülekümühiewa kütünakera nü jüma kütüsü ra, thi kütötüra thuoüji zhülekümühiewa vü mpa nüh

wie. Thinü mari baptaiz küsa vünüh, mari külöle nü Vüwa—
a kümühuwa vü chieke, thitü hiri Kütürori 2 vü nüüh künole
pentekost rülo vü luovekhaphrükümüri Vüwa nüüh ma
kümühuwa vü chieküzhike. Thi jüüta ma nüüh sasa thuoüji,
Lidia thi ma tharuori nga jüüta sa la wienave.

Kornelius thi ma tharuori kenüh sie kütüro küsa tita
Lidia thi ma tharuori vü nga sa tsa save. Thari nüüh Vüwa
zhü küna taji tseve ünü, jümari kütüjje mari tharuori ave nga
Saküüwuowa tívü küchiekerari nyi wiethuo. Jüla kütüniri
nyutü nyinyori müchieke ra. Zhülekümühiewa thuoüji thari
nüüh, azhü jümari künakera mühie lö thi küna-nü mari zhi sa
na lo jümari kenüh mpa küsa kenüh. Jükenüh matü
khuromüzho kümüri müsaji mümühie, thi zhülekümühie
kütshüra thi kütsoüra, mari kükhiemuori vü nüüh luove
kükhaphrürari müsaji mümühie. Thi ma mpa ma po vünüh
Khrista thuoüji Saküüwuowa Tsata müphrahzhuji mümühie.
Thi jüse mari kükhiemuori noja naküsa kenüh baptaiz sana
(Mark 16:15,16; Romri 10:10; Kütürori 2:38).

Jükümüjje Lidia thi ma tharuori zhülekümühiewa
künakera jüma tsotü, thi mari baptaiz sa. Jükenüh mari nga
külöle Kümütse Sietse kütsia ngura, thi jüse mari kümühuwa
vü chieke. Jükenüh mari luovekhaphrükümü nga atükhu
vü küpari sa küru kümüjje sasave ta küsa hiri nüüh müshera.

15.

Küsizheküwhuo küjiwa thi ma tharuori Luovekhaphrükümü

Hiri küthsüra kümüjie luovekhaphrükümüri ave vü ma küthse küsü vünüh satekhe. Zhülekümühie küsosiewa nüh nyijünyito vünga thi atharuo vünga sa tü nyutü anyi shieji vünga sa tü zhülekümühiewa sosiewhuo ru. Zhülekümühiewa küsosie vü nüh, nyiri tü jüma tsotüra, mari kükhiemuori vünüh luovekhaphrü, thinü Vüwa thsü taji baptaiz sakhe, Kümütse Sietse kütsia mari ngura thi Vüwa nüh jümari vi ma kümühuwa vü chieke. Atsotho wuori vü thuoüji phrahte küwa vü nyutü azhüri vi phra küwa vü nüh küpa kümüjie nga hamari zhie vü be la mühie, thitü zhünyo küsü vü nü khehwie.

Küsükeri nü, kütsotü nyutü luoveküphaphrüle mürhüke nüh sa la na. Thitü mari ave zarikewie. Baptizem thuoüji ave vü nga rhüsakhewieve Küürori 3:19 küsü küchie nüh, khristanyu sateru ta küsa baptaizem müdhö wiethuo. Thitü hiri Bible no küwa vü teturu, baptaizem, hakümüjie atsotho ave vü rhüsaküla ngu ra nave, Hama müsheküwa vü hiri müsaji mükümühie ave thuoüji Vüwa-a azhü tsü küsa aküjitsawa Khrista nüh Povüküsari vü azhükütsü azhüh ave vü wa taji zhülekümühiewa nyiri ave vü sosie luo ta tsü küsawa shelewa müsaji mükümühie eh kerü vü beve. Thi manüh küthsephe "Nyi küsüküsünga tsotümütaji nü baptaiz sathuoüji küülolewa nguranave; thitü nyi küsüküsünga mükütsotüwa thuoüji müshemüsü münave" (Mark 16:16).

Nyi küsüküsünga thari nüh azhü jüma sie kürüluo

nave nüh ma nü zhütsanyu, küpakenünyunü ma thuöüji kühzütsawa tü müküümüze kenüh.

Hiri teküwa chieküru vü Lidia thi ma tharuori luovekhaphrülekümü zhüku haluo thuo. Hiri jüma tsotho vü Paul thi ma sie kütse ma füri vü kümotsa vünüh mari Mesedonia vü wa taji zhülekümüthiewa sosie luo üta rhü küsa hiri ngurathuo. Mari jüvü anyuji küji küsü, Filipi, vü wa, thi Sabat rülo, Mosa wule müzhe taji kütseri Judari kukhürü rülo vü masü tü arügu nato vü wa. Jüütiküsa vü ape jüla nyimüzavühri wuori Sakütüwuowa khurü kübe ngu thi masü tü jüla mari sosie naküsa tsotho kümüthie ngura. Nyimüzavüh nyi küstü, ma nyo thuöüji Lidia Thiatira nyuji vünüh kütüru nyi küsü, ma athsümünyi küsümo kühürü, Sakütüwuowa zhü künakera ase thuöüji ma tü ma luove saphie taji ma thi ma tharuori tsotü teru, thinü jüse mari baptaiz sakhe. Akünyiwa, hi nüh nori vü kühzüngüwa thuöüji hama tü Vüwa nüh Mark 16:16 vü azhütsü küsawa kütüza wiethuo "Nyi küsüküsünga tsotümüjtaji nü baptaiz sathuoüji kütülolewa nguranave; thitü nyi küsüküsünga mükütsotüwa thuöüji müshemüsü münave".

Khinyi hiri Kütürori lasi vü luovekhaphrülekümü tügena no müshuke küwa sana. Hama thuöüji küsizheküwhuo küjiwa luovekhaphrülekümü thi ma tharuori, thi azhüku hama Kütürori 16 vü zhükeküsawa sie tove.

Luk nüh hiri vü kütüza Lidia thi ma tharuori luovekhaphrülekümü sevü, küsizheküwhuo küjiwa thi ma tharuori luovekhaphrülekümü küjo tsü küsa ngura. Paul thi ma sie kütseri tü khinyi nga Filipi vü bewieve, thi Luk nüh küphrahte, "Jütisanü hisü tü akükhuo küsape vü wa nti tse ünü rülari kütüma sietse küsieri küstü hisü siemütu, ma nüh kütüma zhü küphrate vünüh ma nüh nyikübe vüwa tü nyia shesheti. Ma tü Paul hisü senyizhemüngu zia taji, "Anyi hamastü tü Ave Kümüsietsa Sakütüwuowa siepe nori vü

küülöle lehkhujj phrahte kütseri” ti küza. Rütlo hozake ma tü hakümüjie sa be. Thi ma tü Paul küjakünya tekütse kenüh sülewa sietsewa vü, “Jisu Khrista nyo vünüh nyiamzawa vünüh shuteru luo.” ti küza, Thinü müküzhikewiethuo nüh jüma tsotho vü kheti shuteru.

Jütiküsavü ma nüh nyikübe avüri nüh jü ngu taji akünyia luozhe kübe münyie nüh sakümüvü mari nüh Paul thi Sila re nü masü shoh zanyoküzhupe vü sierhüri atüvü wa. Jütisanü mari nüh masti sie taji ashiküsaktüjiwa vü ru nü, “*Anyi hamasü tü Judari thi masü tü hiri anyu khieloti saküjakünya tsüve. Masü nüh hiri Romri tü khonyo mükünyuri sa thi müzhe üta vi sosie ve, Thitü hiri nü jüri mümüshera,*” ti küza. Nyi shiejiwa nga mari Sietsarü nü masü müküle pha.

Thi ashiküsa künyi nüh masü athsümünyi zokhrimütü, thi amürü vi masü fe luo ti azhütsümü. Masü fe she taji sakümünömüna kümüsevü masü showa küsizhelovü thsemü, thi kümühieti masü whuo üti küsizhe küwhuowavü azhütsümü. Azhü hakümüjie tsükümü kenüh küsizhe küwhuowa nüh masü siewa küsizhe azhila lovü thsemü nü athso vünüh masü ajih jietemütü.

Thitü rüza tsotüla kümüjie küsavü Paul thi Sila masü tü Saküüwuowa vü kükhuo sa thi azah riehi ti sa, jütiküsavü küsiri tü masü nüh jüti küsa küna be. Thinü zhürüluo khieloti mükhrü küzhüteru taji küsizhe äzhie ave vikünga, thinü müküzhikewiethuonüh amükhie ave sajamütü thi mari phehküsa mürüli ave kületewa. Jütiküsavü küsizhe küwhuowatü josüra nü. küsizhe mükhie ave sakümü ngura taji ma nyusuo shozhu nü ma mpa ma rethe nti sa; küpakenünyümü küsiri tü küthi tewa khe thuotünti kümüshe kenüh. Thitü Paul tü ziekürügi she taji “No mpa no kürholi müvitümü, hiri ave hala

bekheh wievenüh" ti küza. Thinü ma tü anyih khuotaji zhü azhe lovü tu nü khekheti küshü thi krü taji Paul thi Sila masü ativü künyiatsuo. Jütisanü masü sie alievü ru taji, "Küji künyi, hi tü külole naküsa kenüh mowa müsaji mümühie lo?" ti küna.

Thinü, masü nüh, "Vüwa Jisu tsotü luo, jütathuoüji no nga thi no zhelori nga ave külole nave", ti küza. Jütisataji masü tü Vüwa zhü vi ma vü thi azhe jüla küberi ave vü küza. Thinü ma nüh jürüza vünüh masü siewa nü masü küfe thsopori khrütü, thi ma nga thi ma zhelori nga ave küsükeri vünüh baptaiz sa. Jütisanü ma nüh masü sie ma zhe vü wa nü kütsaküzhu küche nü masü tsü, thi ma tü Saküüwuowa kütsotüra kenüh ma zhelori ave sie lozhe she" (Küürori 16:16-34).

Hamari ave tü Paul nüh kümüsü rüzhewa rüngou nyimzavühwa vünüh zhe küja vünüh shu teküruwie, thi ma vüwa luove mürüzih nüh küsa kenüh. Azhütsa, Paul tü Kümütse Sietse kükhra ma vü beve, thi aküngo küüro sara, kümüsü rüzheri zheküjara kükhra nga ma kevü tsü. Zhütsazhü Kürüthewa vü hakümüjje küüro hama ma tsotho vü, ma thi povüküsari küpari nga ti aküngo küüro sa ru. Mari ke thsuke nüh küngo küüro küsa vünüh nyiri nüh mari thuoüji akürrie küsosieri nyu ta küsa thsüdo tewa, thitü mari thuoüji Saküüwuowa vünüh küru küzhütsa sosieve ta küsa mari nüh thsüra. Hakümüjje küsa vünüh rüngou nyimzavühwa nyiküpe avüwa tü arüshu taji anyiri ativü nüh Paul thi Sila masü re nü ashikhüsaküjiwa vü sie ru thi masü fe kümü sevü küsizhe lovü siewa taji küsizhe küjiwa kevü tsumü nü masü nü kümühie nüh whuo ta azhütsümü. Jütiküsa vü küsizheküwhuo küjiwa kümüshe vü masü shutewa thuoüji ma kürholithuo tinü küsiri azhila vü siewa taji athso nüh jietetaji samü jütathuoüji masü tü shutemüwarathuo ta müshe thitü masü tü shuteru.

Küpakenünyunü Saküüwuowa nüh masü nüh siekütse kenüh kúsizhe jüma nüh masü mükhetera. Kúsizhe küwhuo küjiwa tü masü nüh jüzake kükho beve ta küsa pike tü müthstü.

Zhükeküsa vünüh küngura jüma rüza tsotüla vü aküngo küsü sa ru. Zhükeküsa vünüh küphrahte Paul thi Sila masü tü kükhuo sa thi azah riehi ta sakübeh küsiri jüla küberi nüh künake beve. Küsiküsa künyi tü moküthse vünüh sa be sathuo nüh? Küsiri tü aküzhi vünüh mari kúsisakübe müshe nü lorü thj kriä kübe nga sasati. Anyi hozake nüh kümüshevü, mari mükülozhe müshe nü zia, mari nü mütseve, mari ashih vi tü ta kükhuori, thi nokümüze ta khuokhuoti. Thitü Paul thi Sila thuotüji jüüta nyu. Masü küno vü lozheshe küve kümüjie ngu. Mosa nü? Küpakenünyunü masü tü mütseve ta küsa thsüдове, thi masü tü Vüwa mpa nüh whove ta kúsanga thsüve. Thi jütaküsa vü mükhrü küzhü taji kúsizhe küngakhuo khemü. Amükhie nga sajamü, thi mari küsi küsari amürüli nüh mari ke kheteküsa ave küle tewa. Noh kümüshe vü hama tü amükhrü küüzhü ti müsheve ülo? Amükhrü küüzhü zhüku küünake ra vü jümari müke nga künake rana tü nüh? Jümari küsa tü Vüwa vünüh wie. Kúsizheküwhuo küjiwa tü zanyo mÜshesheh. Ma zhütu nüh amükhieri ave sajakümü ngura kúsiküsari ave shutekhehwathuo tünyie ti müshe. Hamari shute küwamüthuoüji ma kürholiwiethuo ta küsa ma nüh thsüve, thinü ma nyusuo shozhu taji ma mpa ma kürholiwa vi kümü nüh kümüphathuo ma küüro müsara nüh sakümü kenüh ta müshe. Thitü Paul nüh jüma ngu nü ziakürügi taji, "Noh mpa noh kürholi müvitümü, hiri ave hala bekhe wieve nüh". Nosü kúsiküsari nyi küsü nüh jükümüjie sara nave ülo? Jüütanyunü kúsizheküwhuoküjiwa ma mpa ma kürholi küviwa nüh küülozhe sana, thi ma tü shutewa lana. Thitü Paul thi Sila masü tü kúsiküsari anyilie küpari kümüjie nyu. Zhükeküsa

vünüh kүүza kűsizhekűwhuokűjiwa tű anyih khuo, nű zhű tu, khekheti kűshűh, Paul thi Sila masű atűa tsuo khotsű thi masű sie zu ru nű masű nű vű, “kűji kűnyi, hi tű külöle nakűsa kenűh mowa műsaji műműhie lo? ti kűna. Hi kűműshe vű hiri nű anyi hama kűműjie luoveji taji műkűzara tű nyie. Thitű hala mari kűűro kűsara thuoűji Vűwa vünüh kűkhra kűtsű ma nyia vünüh anyi wuori kűűji thi kűűkhra Vűwa nűh tsű save ta kűsa thsű taji,” “kűjikűnyi hi tű külöle nakűsa kenűh mowa műsaji műműhie lo?” ta kűna save.

Thinű masű nűh lűle kűza, “Vűwa Jisu Khrista tsotű luo, jűtathuoűji noh ngű thi noh zhelori ave ngű külöle nave,” ti kűza. Azhűtsa, akűjűtsatsa kűűna vű akűjűtsatsa lűle tsű. Hiri kűműshezih kűsawanyu, Paul thi Sila masű nűh kűphrahte külöle nakűsa thuoűji kűműshe mpa nűh wie. Thitű masű nű kűtsotű mpa ta műphrahte. Masű nűh kűphrate thuoűji Vűwa Jisu tsotű luo ta kűza. Bible vünüh hiri vű kűűza thuoűji hiri kűtsotű vünüh külöle, thitű kűtsotű kűsű mpa ta nyu. Kűműshe kűsűle thuoűji nyi kűsű nűh Jisu tsotű tsave thuoűji ma tű Jisu Khrista nűh azhű kűtsűri kűműzheleh, ma nűh mowa kűűsangűve ũnű jűmari sana. Nyi kűsű azhű tsű kűsari sa tsave thuoűji, ma tű Vűwa zhű kűűna vű tsevethuo. Mosa nűh nyiri kűzhi vünüh jűma műngura lo? Kűpakenűnyunű mari tű Vűwa nűh mowa sa ũta nűh jűmari műkűűna kenűh mari tű műngura. Anyi thari nűh mari mpa mari kűműshe sa rhove ũnű, mari jűkűműjie tse tewawie nave.

Kűsizhekűwhuo kűjiwa nűh kűűna hiri kűnole sana. Jűla kűűnari, lűle na. Kűsizhe kűwhuo kűjiwa nű thawa lo? Ma tű Khrista kűtsotűri nyi kűsű sa tse la ũlo? Hiri nűh kűphrahte thuoűji “nyuzhima” Jűűtathuoűji ma tű mowa kűthse vünüh Khrista műkűthstű, ma tsotű ra na lo? thi ma zhűku thsű műhie na lo? Azhű jűma kűlűle ra thuoűji Kűűrori 16:32 vünüh ngurave “Jűűsataji masű tű Vűwa zhű vi ma vű

thi azhe jüla küberi ave vü küza.” Paul thi Sila masü tü Vüwa zhü vi küsizheküwhuo küjiwa thi ma tharuori ave vü nga küza. Masü tü mosa nü jüta salo? Jütaküsa vü nüñ kütsotü sa küzhira naküsa kenüh. Jütiküsa vünüh mari nga Khrista kütsotü vü bera naküsa kenüh. Hiri Romri 10:17 vünüh küchie Vüwa zhü küünara vünüh kütsotü be rave, ta thsürathuo. Anyi hama tü Saküüwuowa zhü küünakera sevü mo sathuo lo thi kütsotü sa teruthuo ülo? Ma nüñ Paul thi Sila siewa taji kümüsamüna thsopori khrü tsü. Paul thi Sila müjie küfe vü thi küsizheküwhuo küjiwa vü sie ru nü küsi küsa vü masü ajih nga müjiete nü sa. Thitü khinyi thuoüji ma nüñ masü nü ajih nga khrütü, jüma jikhi tü luovekühaphrü kümüjie jüütanyu lo? Jüma jikhi tü ma kürho khaphrükümü thseve, jüma zhünyo atükhu vü lehkhujiri vünüh luovekhaphrükümü. Jüse küsizheküwhuo küjiwa thi ma tharuori tü khruomüthuo tü zhülekümühie zhü küna nü baptaiz zhürüluo sa. Mosa nü mari baptaiz sa lo? Paul thi Sila nüñ Vüwa Jisu Khrista tsotü ta mari vü küza jütathuoüji mari külole ra nave ta küza. Jüma tü azhütsa, thi mari jükümüjie sa khe. Mari Vüwa tsotü taji mari luovekhaphrü thi Khrista nüñ azhükütsü kümüjie mari baptaiz sakhe (Mark 16:16; Küürori 2:38).

Jüse vü Küsizheküwhuo küjiwa nüñ masü tü ma zhe vü sie ru “Jütisanü ma nüñ masü sie ma zhe vü wa nü kütsaküzhu küche nü masü tsü, thi ma tü Saküüwuowa kütsotüra kenüh ma zhelori ave sie lozheshe.”

Jütisanü, küsizheküwhuo küjiwa, thi ma zhelori zhülekümühiewa künakera, jüma tsotü, baptaiz sa, thi mari jüüta küsara kenüh lozheshe. Noh nga jükümüjie sa nave ülo? Mükütüküzü jüütanyuthuoüji, hi nüñ noh küchüve, noh nga khinyi küche luo, jüütathuoüji, Saküüwuowa nüñ noh külolena thi ma kümühuwa vü noh nga chieke nave. †

16.

Korinthiari Luovekhaphrilekümü

Küchie zhünyo hamari thuoüji anyiri Bible vü küjile, thi Zhütsazhü Kürüthewa vünüh khristanyu küsatsa. Hama anyiri vü müwuriera, thi hiri mowa save ünü jükümüjie sa üta müküzari. Hiri ekümünguri kenüh nyuri nga jütüta luo ta müsara, nyutü mari anale vü turu naküsa kenüh mari kümüshe sa müküzüla ra. Hiri kümüshe vü nyiri venga Saküüwuowa küthse vünüh sa sakhe tü nüh, jüma kenüh ma nga nyiri kürho müke thsüna, thi ma kürho vü khiema nüh kümüshowa lo kürükaleh. Atsotho ve vü mümüsho nüh samühieve, thitü küzüla nüh ma nga ma kümüshe küsaraleh beve. Anale hama tü papa kümüshe küsara kümühie be küve kenüh hiri nga küzüla nüh nyuri vü Khrista zhüku küthsü taji mari mpa nüh vi nave ünü nyutü kule nave ünüh mari mpa küürükaleh. Khiela papa küsa kümüshe küsara münyie luo nüh jüla küberi thuoüji atükha satseve, thi bekhewie nga sietselehwoovü atükha küsa thuoüji ave zhie nüh atükha kümüsü tsawa wiethuo. Jümatü nyi küsü Sietse azhih hala küsiküsa mpa künyu, küruwa azhih vü nga atükha wiethuo. Jümakenüh hi nüh kümünguwa thuoüji kürü nü Saküüwuowa-a zhü chie taji jüla nüh noh nga zanyo küthsüra kümühie sa nü aro kümühiewa khiema nüh rüka nü vi üti kümüna tsüve.

Hiri khinyi chie kütsewa thuoüji Zhütsazhü Kürüthewa vü eh tsothori tsü nü luovekhaphrilekümü hama nüh zhühtso save. Hiri thuoüji nyiri nüh küsosie nü mülo, jüma sosie taji ma nale sa vi tewa wati, thitü hiri kümünguwa

thuoŭji Zhŭtsazhŭ vŭ mowa zhŭke save ũnŭh jŭmari chie nŭ Sakŭŭwuowa nŭh kŭŭza zhŭwa mŭzhengŭve. Nyi wuori nŭh nyiri nŭh kŭsodie zhŭ kŭna taji ma kŭrho vŭ kŭlole thuo ta mŭshe lana. Thitŭ wa taji sekhie tsotho nŭh ma pohka kŭmŭ thsŭra na. Jŭma tŭ kŭlorŭ kŭsŭ. Thitŭ nyiri akŭzhi vŭnŭh jŭkŭmŭjie sa nŭ.sie rho kŭtseri mŭthsŭ nŭh sa nŭ ma luoveri kuo thi kŭlorŭ mŭsa nŭh vitseve. Noh thi hi tŭ Vŭwa.zhŭ vŭ mpa nŭh chie nŭ tse thuoŭji thi vi nŭ sosie kŭsari azhŭ mpa no nŭ tse thuoŭji Vŭwa nŭh hiri mowa kŭŭsa ngŭve ũnŭh ma kŭmŭnguwa sa whuo la nŭ kŭlole nave. Hiri nŭh chie kŭtsewa thuoŭji hamari kenŭh kŭkhra kŭthsewie. Hiri kŭlole, nakŭsa kenŭh muomuo nŭ mŭsara azhŭ.mŭzhŭshe ŭji mŭmŭhie.

Nohri nga luovekhaphrŭlekŭmŭ zhŭnyo thsŭthuo, jŭmari tŭ, kŭŭrele, kŭŭshele rhokŭŭrŭthele kŭmŭ, hamari wiethuo. Hiri nŭh kŭphrahtewa thuoŭji zhŭtsazhŭ rŭgi vŭnŭh kŭsate le, hiri zhŭlekŭmŭhiewa zhŭ kŭŭna vŭnŭh, hiri wuo kŭrŭthele kŭmŭ rŭgi vŭnŭh, hiri kŭlole kŭmŭ rŭgi nŭh phrate ve. Hiri nŭh mokŭmŭjie rhove ũnŭh, jŭkŭmŭjie rho whuo thuoŭji, hiri tŭ Vŭwa-a nyiri mŭsarathuo nŭh samŭna, nyutŭ hiri nŭh nyiri nŭh kŭsa kŭmŭhuwa lovŭ nyirho whuo thuoŭji thi nyiri nŭh mowa kŭzave nŭh Bible.zhŭ samŭ taji nyiri zhŭ kŭnakŭtseri tŭ khristanyu kŭzhŭtsawa mŭjie sawie.

Hiri kŭkhra thse nŭ luovekhaphrŭlekŭmŭ zhŭnyo nŭ mowa lo thi khiema nŭ nyu lo kŭtsa nti kŭsa eh kŭkhrari thseve. Jŭkŭmŭjie kŭsa chie nakŭsa kenŭh Sakŭŭwuowa zhŭ kŭŭna vŭ kŭbe kŭmŭpha thi Vŭwa nŭh mokŭthse vŭnŭh hiri kŭrho ngŭve ũnŭh jŭma kŭthse vŭnŭh kŭrho kŭmpha khe.

Tekŭwa kŭchie loso vŭ kŭsizhekŭwhuo kŭjiwa thi ma zhelori luovekhaphrŭlekŭmŭ zhŭku chie thuo. Hiri jŭma se luovekhaphrŭlekŭmŭ mŭjie no kŭwa atŭa, hiri nokŭmŭri

kümülu vünü shele taji teküwa losori künole sakhu nthé. Paul, Sila thi küpari nga Filipi vü beve. Mari nüñ Lidia thi ma tharuori luove sakükhaphrü tsüthuo. Mari anyuji jüla kübe vü kümüsü Sietse nüñ rülavühri nyi küsü küprüte kütse lehkhujji küjo tsü ngü. Rülo tsotho nyimzavüh jüma tü Paul thi ma sehnyiri asenyizhe zia taji, “Anyi ha masü tü Ave Kümüsietsa Sakütüwuowa siepe, nori vü küülole lehkhujji phrate kütseri” ti küza. Hama Paul saküjakünyashe thi ma nüñ asekhewa shelewa sietsewa vü, “Jisu Khrista nyo vünüñ nyimzawa vünüñ shute ru luó. Thintü jüma müküzhikewiethuo nüñ jüma tsotho vü kheti shuteru”. Hama tü aküngo küsü sa, thittü nyimzawa tü anyi wuori nüñ vi nü küro küve kenüh, ma vü nü asietsewa zhezhu kümüse vü, ma vüwa khielo ta alomüzhe nüñ sa teru, küpakenühnyunü mari tü nyimzawa vünüñ künyirhie ngu kütsewa aseke samüna saküve kenüh. Mari jüma mülo nüñ sa taji nyimüzawa sie nü küjakünya thi aküjiri vü wa küza taji Paul thi Sila küjo nüñ masü fe taji küsizhe vü thsemü.

Azhükuwa müshukewa na, jü tsotho vü müzatsotsoh amükhrü küzhü taji küsiküsari ave leja kheh. Küsizheküwhuowa tü ma müdho küsa kenüh ma mpa ma küzothé müshe teru, küpakenühnyunüh küsiküsari ave tü shutewathuo tünyie ta kümüshe kenüh, thi ma mpa ma kürhóli vi nta sa küve vü Paul nüñ zia taji mari ave shumüwa nüñ bekheve ta küza. Küsizhe küwhuowa tü akükhra kümüsietsawa hamathuo ta thsüra nü zhü ru Paul thi Sila vü ru taji khotsü nü ma külöle naküsa kenüh mo müsaji mümühie nüñ ta küsa küna. Khrista tsotüluo, jütathuoüji külöle ra nave ta Paul thi Sila nüñ ma thi ma tharuori vü Vüwa zhü vünüñ sosie tsü. Jü rüza nüñ Paul thi Sila masü nüñ ma zhe vü siewa taji küfe thsopori khrütü thi müntüwhu jüla nüñ

müküzhikewiethuo nüh ma thi ma nyiri baptaiz sakhe. Jüma sevü kúsizhekiwhuo küjiwa nüh masü nü ma zhe vü sie ru taji kütsa küzhu küche taji masü tsü, thi “matü Saküüwuowa kütsotüra kenüh ma zhelori sie lozhe she”.

Hamari ave vizhu noküwa vü kúsizhekiwhuo küjiwa thi ma tharuori zhütsa vünüh khaphrülekümü thsüra. Mari kúsükeri nü mükütsotüri sa, thi khinyi thuöüji kütsotüri samüthuo. Mari tü Paul thi Sila masü vü mükünongturi anyi sa ru, thitü khinyi thuotüji mari azhie vü afüdo thi ajientü samüthuo. Mari Vüwa zhü vi sosie taji, mari kütsotüra samüthuo. Mari kükhiemuo vünüh luovekhaphrü taji baptaiz samüthuo. Jükenüh Mark 16:16 vünüh küthstüra kümüjje mari külolera thuo. Thi Kütürori 2:47, vünüh rhükeküsa üta mari Vüwa-a kümühuwa vü chieküzhike müthuo. Anyi wuori hama müshe kürüza beve ülo? Thitü mükütüküzü anyi wuori nga mari kümüjje nosü nga sa thuotüji, mota sala nave ünü? Azhütsa phrate nta thuotüji jüta sala thuotüji zarieke sawienave. Jütanyuthuoüji, mokümüjje sanave lo?

Thitü khinyi thuotüji Kütürori lasi vü zhükeküsa kümüjje luovekhaphrülekümü türakewa hiri müshule nave. Hama thuotüji Kütürori 18:1-11 vünüh küngura Korinthiari luovekhaphrülekümü zhüku. Hiri lasipha vünüh kürü taji chie na; *“Hamasevü ma tü Athen jamü nü Korinth vü tewa. Thinü Judari anyo Aquila ta küsa Pontus vünüh rhoküruri küsü ngura, kajiwa Klaudia nüh Judari ave Rom vünüh tewa üta küüza kenü anyi jüma tü ma vüvüh Priskila sie jüma tüzah vünüh Etali vünüh teru taji masü no nti wa; masü athsüzhe sa nü müliekütsari küsa kenüh masü siepetewa nü mari kürü küro, küpakenünyunü mari küüro thuotüji athsüzhe küsari küsa kenüh. Jütisanü ma tü Kümünyierülo kürüzhu künazizhe vünüh haluo nü*

Judari thi Grikri khieloti küthotsü. Sila thi Timothi masü nüh Mesedonia vünüh ru küjuvü Paul tü Vüwa zhü phrahte taji Messaya tü Jisu wiethuo ti povü sa la. Thitü mari nüh ma sie küproluo thi ma müzü ti sa, thinü ma tü ma thsümünyi kütthe taji mari vü, "Hi mükületh münyie tinü nohri züh tü nori lü vü wa lu. Nosü vünüh tüvü thuoüji hi nü Judamükünyuri vü tewanathuo," ti küza. Jütisataji ma tü jülanüh tse nyi küsü ma nyo Tita Jestas ti küsa Saküüwuowa kükhurüri küsü azhe vü wa, ma zhe tü künazizhe kütuovü peh. Künazizhe küüchewa Krispas tü ma zhelori avé sie Vüwa tsotütera, thi Korinthia vü nyi hozake Paul zhüküünari tü tsotü taji baptaiz sa. Rüza küsü Vüwa nüh kümotsa vünüh Paul vü, "Mükrütümü thi zoti mpetü azhüwa küzapewhuo lu." ti küza. Küpakenünyunü hi nüh noh siepeve, thinü nyi küsü nga noh sakümüsü nta noh küphahwanyu, küpakenünyunü nyuküji hala eh nyi hozake beve. Jütisataji ma tü jüla mari azhie vü Saküüwuowa zhü sosie nü mavi küsü nü asah toro peh".

Paul nüh Athen vü küüro küsa vü ma hozake küüro müsara nüh samü. Jüma nyuji tü atsorhie kükhurüh be küsü küsa kenüh, thi Khrista zhüku thi Ma rhoküsüräle zhüku küünake vü, "wuori nüh riesa kükhri, wuori nüh, 'hama tü noh vünüh küna lehü nave'... Jükenüh Paul tü mari vünüh alievü shutewa: (Küürori 17:32,33). Thitü nyi wuori thuoüji ma senyi nü tsotü (Küürori 17:34) jümari zhie vünüh Areopagit ti küsa ashikhüsape vü levüwa Dionisius thi nyiamzawa ma nyo Damaris thi küpari nga mari senyi nü tsotü.

Athen vünüh anyuji küpa kilometre tüniake küsü küsü Korint vü Paul tü tsewa. Ma tü athsüzhe küsari nyi küsü küsa kenüh jüla thawari athsüzhe küsari be lö ta

künaküwa vü nyi künyi Judari be küve thsüra, masü nü anyo Aquila thi Priskila ta küji jüla be la. Masü tü Etali vünüh küruri küpakenünyunü küjiwa Kladia Rom vü kükajiwa nüh Judari Rom vü kürhori ave shutewa luo üta azhü kütsü kenüh. Azhüh kürho vü jütsotho vü thi khinyi moma küpa. Küpakenünyunü nosü nga mari anyuji vünüh zheküja nga beküve kenüh, jümari thuoüji anale rügi nüh, akuoh küpapaküsa rügi nüh aküshu küpapa küsa kenüh, nyutü azhünyo wuori kenüh. Jümari müshewa thuoüji ma fülüpo jükümüjie kümünömüna sa kütsü alokürü küsü. Thitü Paul tü Aquila thi Priskila sie nü nyi rho, thi mari küüro kürü sa. Jüla mari khristanyu zhüku thuoüji zanyoküsü nga müthsü, mari Jerusalem Pentekost rülo vü kürü tse la mühieve, (Küürori 2:9), zhülekümühiewa künakera, thi jüma zhü küna, nyutü mari Rom vünüh Khrista thsü tera la nga mühieve. Jüla Paul nüh künazizhe vü wa taji küsosie küsa nga mükünyu kümüjie, thitü nyipanyi hamasü vü thuoüji sosie naküsa tsotho kütsü müngu masü nüh khristanyu sa mülawie nga. Thitü rhüküsa vünüh kümüshera thuoüji masü tü khristanyu sasavethuo, küpakenünyunü masü zhe vünüh kümühuwa küsa kenüh (Romri 16:3-5).

Jüse hiri Küchiekera Paul tü Sabat rülo ave vü künazizhe vü wa taji Judari thi Grikri sosie sieti. Sabat rülo nyutü Saturday tü Mosa wule kükhuvü kübe rülo thuoüji kükhurüh rülo sa ru. Azhütsa, khinyi thuoüji Saküüwuowa nüh awule jüma kükhu vünüh hiri pherü müvethuo. Thitü Judari thuoüji nosü küju nga jüma müzhe tsewie. Anyi wuori nüh kümüshevü Paul thuoüji Sabat rülo wa nüh vi müshuke ru kükhurü rülo sa save ti ta, thitü hama nü azhütsa nyu. Ma tü khristanyuri sie nü deobado rülo apowa, nyutü hiri nüh küji Sunday rülo (Küürori 20-7) vü kükhurüh sa. Künazizhe thuoüji

Judari wa taji kükhurü pe, Judari thi Grikri masü khürü wa kükhurüri thuöüji prosiliteri, nyutu judaism nale vü khaphrü teküruri. Anyi hamari thuöüji wa serü nüñ kükhurüh küsa vü Saküüwuowa tsotüve thi Zhütsazhü kürüwiwa tsotü ve, mari kümüshevü Messaya ru nave ti müshe küberi thi Paul kümüshe vü ape jümari Khrista zhüku vi sosie küru hiri ngura. Judari thuöüji küzeri nga mari künazizhe vü nüñ ru nyi kümühuri nüñ azhü küphrahte mükhe. Jükenüh Paul tü Khrista zhü povüküsa tsotho kümühie ngu rarati. Thi Paul tsotho ave vü mari vü zhülekümühie kütüsuora sa.

Sila thi Timothi masü nüñ Mesedonia vünüh ru Paul sie nü kütüroküsa asevu thuöüji Paul tü Khrista povüküsa vü müzhozah teru. Kúpakenünyunü ma mpa küüro vü Judari nüñ ma sie küproluo thi Saküüwuowa anyo vi nü akürie sosieive ta Paul azhü kükule kenüh. Paul nüñ mari vü küza taji mari züh tü mari mpa ma lüri vü be tewa luo mari nüñ Vüwa kükule kenüh. Ma nüñ mari vü küzalehü taji nü, ma nüñ küphrahteri tü azhütsa vünüh tsüve, thi jükenüh ma thuöüji mütseve thi luove lotsatsa vünüh küza taji, ma küürowa sathuo thitü kúpakenünyunü mari nüñ külozhe mükünyie kenüh, Khrista mari zhi müküsangü kenüh, ma khaphrüle Judamükünyuri vü tewa.

Paul-a küsodie zhü müküvingü vü nüñ jüla ma mükürojura nüñ samü. Thitü jüla ma nyo Jestas ta küji küsü Saküüwuowa kükhurühri nyi küsü beve, ma thuöüji künazizhe karie kuo taji jüla rhove. Jüsenga künazizhe kütüchewa Krispas tü ma zhelori ave sie Vüwa tsotü teru, thi Korinthia vü nyi hozake Paul zhükütünari tü tsotü taji baptaiz sa. Hama nüñ Korinth vü Vüwa kümühuwa küsate sa, thi Paul jüla mavi küsü nü assa toro be taji Vüwa zhülekümühiewa mari vü sosie kübe sa. Jütiküsa vü Vüwa nüñ Paul vü kütüza

mükrütümü luo thitü ma zhüwa küza bewhuowie luo küpakenünyunü Ma tsotü naküsa anyi anyuji jüla hozake beve ta küza. Ma nüü kütüza zhünyo hama thuoüji jüma nyuji ma zhüküünari hozake beve, mükütüküzü mari zhülekümühie zhüwa künakera thuoüji zhü jüma künana save. Thi jüma tü azhütsa shu teru.

Thitü hiri minute küsü shelewa taji hama küna no nave; Korinthiari tü moküthse vünüh khristanyu sa teru lo? Zhüke küsa vü mpa nüü küphrahte, *“Thi Korinthia vü nyi hozake Paul zhüküünari tü tsotü taji baptaiz sa”* (Küürori 18-8). Paul nüü Romri 10:17 vünüh hiri vü kütüza Saküüwuowa zhü künakera vünüh kütötü ruve thi Jisu nüü küphrahte, *“Nyi küsüküsünga tsotümütaji nü baptaiz sathuoüji küülolewa nguranave”* (Mark 16:16). Korinthiari tü jükümüjie sa, thi jüla nüü kütieke taji Jisu nüü jümari külolera nave ta küza. Hiri Küürori lasi 2:47 vünüh küchie külole kümüri thuoüji kümühuwa vü chieküzhike müthuo. Jüküthse vünüh Korinthia kümühuwa nga küsate sa.

Noh nga khristanyuri thuo tünü? Noh nga Khrista kümühuwa vü kümühuri nyi küsü sa tsethüo ülo? Korinthiari nüü küsa kümüjie nonga sajümüthuo ülo? Jüüta müjie sa üji, hi nüü noh küüchü ngüwa thuoüji noh nga nosü ha khinyi küche luo üti küzave. Mükütüküzü noh nüü jümari sa tseji Korinthiari küülole kümüjie noh nga külolera nave thi mari Korinth kümühuwa vü kümühuri nyi küsara kümüjie noh nga kümühuwa vü kümühuri nyi küsü sara nave. †

17.

Efesari

Luovekhaphrükümü

Küürori lasi vü zhükeküsa üta hiri luovekhaphrükümü zhünyo türake chie ruthuo. Hiri nü hie küru ave vü jümari ave sie toluo khehve. Jümari ave vü zhülekümühie zhü küsositse bekhewieve. Zhülekümühie küsositse vü jüla azhü küünari nga be wieve, mari küna nü tsotüra, mari luovekhaphrü thi müküle phrahzhu, nyütü Vüwa vü küza, mari baptism sa thi kükhiemuori noküja ra sa, mari Kümütse Sietse kütsia ngura thi mari vi taji kümühuwa vü chieke khe.

Teküwa küchie vü hiri Korinthiari luovekhaphrükümü chiethuo. Paul Korinth vü wa thi jüla ma nü hie Judari künazi Sabat rülo-a mari sosie jüüta ma nü hie jüma rülo vü wa nü hie sosie sieti küpakenünyunü Sabat rülo tü Judari künazi rülo küsa kenüh mari tü jütsotho küju nga Mosa wulewa vi kütsewie kenüh mari tü Saküüwuowa kütsotüri, zhütsazhü kürüwiwa vü, thi mari tü Messaya küru whuo tseve. Paul nga azazühle wuovü thuotüji Judari thi küsüküri nü ma nga anale hama kenüh khielo ta kükhra thse. Ma nü hie anale jüma kümühie nü hie müzho taji vi tse ta küsa anyiri nü hie thsüve, thi mari awulewa, akürhokhukeri anyiri nü hie thsüküve kenüh apowa thuotüji mari küthsü naküsa kenüh Judari sosie. Paul nü hie ma zhünyo kümühie ti vi sosie, mari vü Khrista zhü vi küza. Asevü thuotüji mari ma zhü mükünangüthuo nü hie kule tewa, thi jüütaküsa vü ma nü hie mari jamütaji nü hie Judamükünyuri vü ma luove thse teru. Jestas, anyi hama tü künaazithe akütuo vü beve, Paul nü hie ma sosie, krispas

künazizhe küwhuo küjiwa, thi ma zhelori thi Korinthiari küpari nga mari anyi hozake kütsotü vü teru thi baptaiz sakhe. Jütakümüjie, mari mokümüjie sa nü külole lo mütsemütsa she taji rhüsave. Zhülekümühiewa vi sosie thi mari tsotü taji baptaiz sakhe. Azhü hamari tü Khrista nü kütü zhüwa müzhe taji zanyo küji sara, ma nü kүүza, *“nohri azhieh ave vü wa nü zhülekümühiewa nyiri ave vü sosie luo, nyi küsüküsunga tsotümütsaji nü baptaiz sathuoüji küülolewa nguranave; thitü nyi küsüküsunga mükütsotüwa thuoüji müshemüsümünave”*. (Mark 16:15, 16). Korinthiari nga jüüta sa ülo? Küürori 18:8 vünüh küüzawa mari sa. Mükütüküzü jümatü azhütsa thuoüji Vüwa nü mari külolekümüri vi nü mari aza vü Ma kümühuwa vü chiekühike (Küürori 2:47). Anyi küsüküsunga mütsesheke taji zhüke küsa mokümüjie thsüzih mühieve lo?

Korinthiari powa küüşo I vü, kümühie üti küthsütsü save, eh kümüshe vü Korinthiari mokümüjie sa taji nü luovekhaphrülekümü sa ra lo hiri küchie vünüh kürü mühie ra natü nü ti müshe ve. Hiri chie küru üta, Paul nü kūsosie rügi nü Korinth vü kümühuwa.sate ra. Jütaküsavü mari zhie vü küürüluo kenüh küluo taji küsuokhuo sa shuteru, wuori nü Paul wuovü ti wuori nü Apollo wuovü ti, wuori nü Kaifa nyutü Pitor ta, thi wuori nü Khrista wuovü ta shuteru. Hama mari vü kütsa naküsa kenüh Paul nü küna taji, *“Khrista tü küsuomüthuo” ülo? Thinü Paul tü nori kenüh khieluothso rügi vünüh sü ülo? Nyutü nohri tü Paul nyo vünüh baptaiz sa ülo?”* (Korinthiari Powa 1:13) Azhütsa, Khrista mpa nü Sietse satsawie, nyutü kümühuwa, thi Ma mpa nü mari kenüh khieluothsó vünüh sahthuo tsü, jümpakünyu nyiri ave kenüh nga, thi mari ave Khrista nyo vünüh baptaiz sakheh. Jükenüh Paul nü mari vü, mari ave

nga küsuokümü vünüh shele ru taji kürü Khrista semüzhe lu
üta küza. Jüla ma nüh küza müshuke taji küphrahte, ma tü
Khrista thi Gaiya thi Stefana tsapari küchie nüh küpari nü
müümüshera ta küza. Ma tü anyiri vü wa taji baptaiz sa tsü
luo üta müküze, küpakentünyünü, ma tü baptaiz satsü ütanyu
thitü zhülekümühiewa sosie nta küsa kenüh. Hama küphrahte
thuotüji ma nü baptism müsaketü nga azhümünyie ta nyu, anyi
wuori nüh kümüshe kümüjie, thitü apowa thuotüji
zhülekümühiewa küsosie tü ma küüro. Jütaküsavü, anyi wuori
zhülekümühiewa zhü künakera nü zhü küüna vü teru thi mari
tü baptaiz sa nta thuotüji Vüwa nüh küsosie üta Paul nüh
nyutü anyi wuori Vüwa kütsotüri nüh baptaiz küüsa mühie.
Hala Paul nüh mari müküleh kinguwa thuotüji Korinth
kümühuwa vü küsuokümü kenüh sie kühaluo sa. Ma nüh
jüma aleh nyuta azhü tsü küsawa hiri kümühie ti müthsüji
mümühie.

Khinyi thuotüji hiri Zhütsazhü Kürüthewa Küürori lasi
vü zhükeküsa türaluokewa thi luovekhaphrülekümü sekheva
vü tsethuo. Shele taji Küürori 19:1-7 hala nüh hiri kürü taji
künole sa ngüve, "*Jüütiküsavü Apolo tü Korinth vü beve
ünü, Paul tü anyu wieh vünüh tsekari Efesa vü ru. Thinü
ma tü hala kütsotüri wuori ngura. Thinü ma nüh mari
vü, "Nohri tü Khrista kütsotüra vü Kümütse Sietse ngura
ülo? ti küna. Thinü mari nüh, "Nyu, hiri nüh Kümütse
Sietse peve ta küsa nga mükünara wie," ti küza. Thinü
ma nüh, "Thinü nohri tü khiemawa baptizem sa lo? ti
küna. Thinü mari nüh," Johan baptizem vünüh sa, ti
lüle küza.*

*Thinü Paul nüh, Johan thuotüji luovekükhaphrü
baptizem tsü nü ma sevü kütsewa Jisu tsotü üta küsa küza,
ti küza. Hama künara nü mari tü Vüwa Jisu nyo vünüh*

baptaiz sa. Jüütisataji Paul nü h ma ke thsuo taji mari vü thse ünü Kümütse Sietse tü mari vü ru, thinü mari tü tsotora zhü vünüh setsaküthsü zhü phra. Thi mari ave küsaji türakünyi.”

Hama chieküwa vü mari luovekhaphrükümü zhüku küna nü loküzhe küsü. Jüma küparinyie vüntüh küpasheh taji ru thitü hiri nowa thuoüji aseke vü thuoüji anyiri ave kenüh zariékewiethuo.

Paul Efesa ru, küju vü anyiri türakünyi küüluo asehnyi sa üta jih, jümari tü mokümüjie ru nü h nyutü mo rügi nü h mari kürü sieru nü h mari zhüku nü rhü müsa. Thitü küthsü ra ma mpa ma zhieri vü be taji, mari küna. “Nohri tü Khrista kütötüra vü Kümütse Sietse ngura ülo?” Mari Kümütse Sietse kütsia kükhra ngura taji küna save nü nyunüh nyi küsünga müthsü. Thitü mari tü Vüwa povüküsari wuori Vüwa vüntüh Kümütse Sietse kükhra kütsia nyiri vü mari ke thsuo ke taji kungo kütro küsari nga sa la mühie ve, zanyo ave vü sakümütsemüthuo, thitü, mari nü h küphrahte vü, mari Kümütse Sietse beve ta küsa mükünakerawie ti küza. Jüse Paul nü h thsüngü taji, “Thinü nohri tü khiema baptizem sa lo? ti küna. Thinü mari nü h Johan baptizem vüntüh sa, ti lüle küza.

Paul nü h künawa müzhe taji hiri sekhe küsangüwa thuoüji jütsotho mari zhie vü anyi wuori Sakütüwuowa vünüh azhü kütsüri thsü nü sosie save. Thitü ma nü h azhüwa küza kümütse nü mari vü, “Johan thuoüji luovekükhaphrü baptizem tsü nü ma sevü kütsewa Jisu tsotü üta küsa küza” ti küza. Hama künara nü mari tü Vüwa Jisu nyo vüntüh baptaiz sa. Jütisataji Paul nü h ma ke thsuo taji mari vü thse ünüh Kümütse Sietse tü mari vü ru. Hama mari tsotora zhü vünüh setsaküthsü zhü phra kübe mari nü h ngu taji azhütsa ta küsa

tsotü tewa.

Johan-a baptizem thuoüji luovekhaphrü taji baptizem küsa ta küsa müthsüji mümühie. Baptizem hama ma zhünyo küjo kütsü rühleh küsü, nyiri luove küche taji zanyo küümüshe naküsa tsotho, baptizem thuoüji akürho arüh rühleh küsü, küpakenünyunü Johan baptizem hama anyiri nüñ küünara vü, mari kükhiemuö vünüh luovemükhaphrü thuoüji mükümühie, Vüwa kükaji pe nyutü kümühu ru naküsa kenüh küche müläji mükümühie thi luove tsaza taji rho be lana küsa zhü. Thitü küsodie thi povüküsari wuori nüñ baptizem küsa se nga shele küüsa nga sosie kütse küñakera ve, mari teküwa tsotho baptizem küsa külozhewa kümiekümtü kenüh. Jükenüh Johan baptizemwa samütaji Khrista nüñ azhü kütsüwa vi teru küpakenünyunü hama kükhaphrü thuoüji jüma tü ajuh vünüh chowu mari Paul sie küserü vü Johan-a baptizem sa üta müwuri. Jüüta mari baptizem küsa vü tü Saküüwuowa atharuo vü nyi sa naküsa kenüh Khrista nüñ küüza vünüh wuo kürüthele mazhünyo Khrista küsü ase, chowu thi rhosüräle hama nüñ azhütsa thi kümüshotsawa küsa kenüh *"Thinü Jisu nüñ mari vü, "Kükhra ave, thajüwu vü nga satü azhih vünga satü hi vü tsükhehmüthuo. Jükenüh wa nü akuoh ave eh senyi küüsa luo. Pawa thi Tsawa thi Kümütse Sietsewa nyo vünüh baptaiz küüsa luo. Hi nüñ nohri vü momowa küza nüñ vi mari vü sosietsü nü mari küümüzhe luo, thi halia, hi nüñ nori sietsewhuowie nave; tsotho sehke küju sietsewie nave,"* ti küza(Mathi 28:18-20). Paul nüñ baptizem hama vünüh Efesari 4:5 vü küza Khrista nga nüñ küüza nyiküsüküsü nga thari nüñ tsotü taji nü baptaiz sa nave nüñ külölera nave ta küza (Mark 16:16) Pitor nüñ küphrahte mari kükhiemuori nojanaküsa kenüh baptaiz sa luo üta küza(Küürori 2:38). Jüsenga Paul nüñ phrahte taji baptizem hama nüñ Khrista vü turu ra nave thi Ma kümühuwa

vü kümühuri nyi sa ra (Romri 6:3; Galatiari 3:26,27; Korinthiari Powa 12:13). Jükenüh anyiri küsükeri küzhütsa hama thsürathuoüji mari tü Khrista nyo vünüh baptaiz sa nave.

Eh rülori vünga Efesari kümüjje ajuh lovü tekeve, thitü azhünyowa nüñ sazhive. Jümatü, mari Bible müzhe taji müsarhuo. Mari Efesari nüñ rüluo taji Vüwa zhü küna nü baptaiz küsa üta müsaji mümühie, thi mari küzhütsawa küthsära se nüñ, baptaiz müsaji mümühie. Wuori thuoüji kükoke wieve, mari azhütsa phrahtena, mari kükhiemuori nojanaküsa kenüh mari ajuh lovü mütekeji mümühie. Jüüta küsari Vüwa-a azhü mükümüzhe küju nü mükülorera. Mari tü pike tü Khrista vü müjje khaphrü turuwie. Kümüshe-vü mari mowa save nüñ jüma tü mari luovekhaphrümüthuo ta müshe la na, thitü jüma nü küzhütsawa nyu, nyi küsüküsü nga Khrista nüñ sosie küsawa zhü müküünari ave thuoüji mü külöle ra tsawie.

Paul tü Efesari küsosiewa sa, thi Povüküsari nyi küsüngawiethuo, ma tü ma ke thsuo anyi jumari vü tsü ra thi mari Kümütse Sietse kükhra küütsa küngura sa. Efesari Vüwa zhü küna nü nyimüzhe teküru vü, mari vü Kümütse Sietse teru rho küve ngura, thitü jümatü Paul nüñ ma ke mari vü thsuo ke kütsü vünüh mari Kümütse Sietse kükhra aküngo küüro küngurawie.

Thitü Paul tü nosü rhomüvethuo, nyutü Povüküsari nyi küsünga münyieethuo. Kornelius thi ma zhelori, Judamükünyuri azhie nüñ luovekühaphrü khuwa küchie nüñ, Kümütse Sietse vünüh baptizem sa kütsü thuoüji mari mpa, thi Povüküsari mpa nüñ mari ke thsuo ke, nü anyi küpari vü thse thuoüji Kümütse Sietse kükhra küngo küüro ngurarati sa ru nü nosü nü küngo küüro khristanyuri vü münyieethuo. Nyiküsü nga Kümütse Sietse pro taji baptaiz tsümüve, thi

nyiküsünga mari ke thsuo taji luovekühaphrü kürütheri vü mütsüthuo. Anyive nga Kümütse Sietse kütsia be khe küveh kentüh Kümütse Sietse vünüh aküngo küüro müküsa mari lüvü be khe küve kenüh. Thitü rhüke küsa zhü rügi vünüh küjo tsü taji hiri jümari no nü sosie tseve. Zanyo venga Vüwa kümüjie mütse nü rho tse thuöjji Kümütse Sietse kütsia kükhra küngura nosü hiri kevä mübesheji mükümühie beveh. Thari nüh mari mpa ngunathuo ta satse nüh jümari tü sazih ve thi müramüthuo, thinü mari küsosie vünüh thi nyiri kütütsa vünüh Sakütüwuowa-a zhü mari kevä be müveh.

Türaluokeri ave luovekhaphrükümü Zhütsazhü Kürüthewa vü nüh küngura, ave nga zhülekümühiewa künakera, ave nga jüma tsotü, mari kükhiemuori vünüh luovekhaphrüle kheh, ave nga Vüwa kütüsüdo sara, ave nga baptaiz sakhe, ave nga külöle, ave nga Kümütse Sietse kütsia ngukhe, thi ave nga Vüwa-a kümühuwa vü chieküzhike kheh. Azhüri luovekhaphrükümü küsü vünüh luovekhaphrükümü küpawa sie pipi küpaveh, küpakenününü ma rülowa rügi nüh thitü ave nga phrahte thi sakheh, küsa ave nga zhünyo küsü vünüh wie.

Hi nüh nohri kütüchüngüwa thuöjji nohri nga mari kümüjie saluo. Nohri nüh jüütasathuoüjji Khrista nüh nohri nga külölera nü Ma kümühu vü chieke na. Ma thuöjji Vüwa khana vünüh kütse Vüwa wiethuo thi Ma kevä ave beve thitü Ma zhü küünari sa nave ta müshekümüri ave külöle nave.

18. Zhütsazhü Kürüthewa vü Luove – Mükükhaphrüleri

Hiri Zhütsazhü Kürüthewa vü luovekhaphrülekümü küpapa vünüh hozake chie ruthuo. Hiri luovekhaphrülekümü zhünyori nü mowa lo jümari nga nolenozä nü chie ruthuo thi luovekhaphrülekümü ta küsa Zhütsazhü Kürüthewa vü khiemari sie toveh lo thi sosie save nüH Kütürori lasi vü hiri küsü sü nüH türaluokeri ave no ruthuo thi jüla mokümüjje zhüke save ünü luovekhaphrülekümü zhüku ave ngura thuo.

Hiri küngura luovekhaphrülekümü thuoüji kürele, küshele, kükhaphrüle zhünyo tita. Hiri nüH küngulehü, luovekhaphrülekümü hama thuoüji nyi küsüsünga ma mpa ma küürathuo ra, wuori thuoüji atharuo ave sie nüH müshe kütsü ra, wuori lehü thuoüji nyiri ariekhuo küji luove thse nü kürura beve, jümari ave nga zarieke vünüH müzhewieveh. Küsosiewa be, kükhiemuorí aza vü. Zhülekümühiewa küza jüma künakera, tsotü, jüla luovekükhaphrü sa ra, Vüwa nüH küüze ta küsa thsü, jüla baptism sa, Kümütse Sietse tsü taji mari sa küthsü nü Sakütüwuowa vünüH rüzhe nyi kürüthe sa ra, thi Vüwa nüH külöle kümüri vi nüH ma kümühuwa vü thse nü chiekemü. Wuori vü thuoüji kütsotü ta küsa rhü müsä, thitü jüma ave vü bewieveh ta küsa müshe luo. Wuori vü thuoüji luovekükhaphrü küütsa thse müsä, thitü jüma tü bewiethuo ta küsa thsüna, thi jüüta Khrista nyo vi taji küphrazhu nga bewie nathuo. Thitü luovekhaphrülekümü ta küsa ave nü baptism sanyie wienathuo, thi jüla nyi tünyiewie

nathuo. Kūsūkeri baptism sa ta kūsā mūngu, jūma mūdho nūh “khaphrū teru” ta kūsā vi save, thitū kūpari vū kūsosiewa mpa nūh kūtūza, “Jūkenūh nohri kūkhiemuori phrahzhujamū nū Vūwa atū vūnūh nori sakūrherho le nakūsā kenūh luovekhaphrū thi sūle le luo” (Kūūrori 3:19), Kūtūzalehū, “Nohri luovekhaphrū nū nohri kūkhiemuo nojanakūsā kenūh nohri nyi kūsūsū nga Jisu Khrista nyo vūnūh baptaiz sa luo, jūtūthuoūji nohri Kūmūtse Sietse kūsia ngu nave” (Kūūrori 2:38). Jūla wuori kūtūjakūnya beve ūlo? Kūsū nga mūnyie luo. Kūzhūtsa vūnūh luovekhaphrūlekūmū ji sa nakūsā kenūh baptizem mūsaji mūmūhie.

Kūūrori lasi vūnūh kūpa Zhūtsazhū Kūrūthewa lasi vū rhū kūsā aveh noh nūh chie ju ra nga mūhieve tū jūmari zhūtsazhūri aveh vū nyi kūsū kūlole nakūsā thuoūji luovekhaphrūlekūmū se nūh kūtūlolewa ngura mūhieve ta kūsā noh nūh nguranave. Kūzhūtsa vūnūh kūzana, Wuori vū kūtūza kūpa thi kūpari vū kūtūza kūpa ta kūsā hiri mūshe nū kūrūzarūpo vūhnyu. Thitū anyi wuori kūrūwhuri nyi kūsū krus rūgi nūh nyi kūhūthuowa zhūku thsengū la mūhieve. Hi nūh hama kenūh nohri vū kūna nthe. Zhūtsazhū Kūrūthewa vū luovekhaphrūlekūmū hama hiri ave kenūh zarieke vūnūh kūcheve thitū kūtūzawa nūh krus rūgi vūnūh kūrūwhuwa kūhūthuo zhūku ma kūlole ta kūsā rhū save ūlo? Jūla zanyo kūsū nga nyu! Thi hiri tū kūrūwhuwa vū wa mūkūnara. Ma tū Mosa wule kūthu vūnūh nyi rhoru. Hiri thuoūji azhūkūsū wule kūkhu vū rhovethuo thi jūla mowa sa ūta nūh jūmari kūna nū mūtseji mūmūhie.

Arūleh kūpapa vūnūh hiri chie nū no ruthuo, jūla mari luovekūkhaphrūri tū akuoh kūpapa vūnūh, wuori thuoūji Judamūkūnyuri wuori thuoūji ajuh lovū mūtethsele thuoūji mūkūmūhie sa, wuori thuoūji kūmūhuwa vū kūūrori sa

kūmīnomīna kūtseri, kūpalehū thuotji kūsizhe kūwhuo kūjiwa etc. Thitū mari ave nga zhūlekūmūhiewa zhū kūūna vūnūh Kūmūtse Sietse kūtsia ngura khe. Azhūku thuotji Zhūtsazhū Kūrūthewa mūjie kūrhū atū vūnūh kūro kūruri khehwie akūngo kūrori tsotho vū thuo. Povūkūsari tū Kūmūtse Sietse vūnūh baptism kūsa kūtsia kūmūhuwa mūjie kūsate vūnūh ngumūthuo Kornelius thi ma tharuori tū kūpari nyi kūstū nga Kūmūtse Sietse mūjie kūūshoke vūnūh ma lūri vū ru, Sakūūwuowa thuotji kūūmūze kūmūrhū mūnyie zarieke vūnūh anyiri ave kūmūze ve ta kūthstū nakūsa thsoshi kūūtsa sa, thitū Judari mokūmūjie Kūmūtse Sietse vūnūh kūkhra ngura nūh jūkūthse judamūkūnyuri vū nga wiethuo ta kūsa kūtsa. Povūkūsari mpa nūh mari ke thsuo kūpari vū thse thuotji Kūmūtse Sietse kūtsia kūngura kūkhra tsū. Khristanyuri nyi kūpari vū Sietse vūnūh kūkhra kūstū zhūke kūsa kūstū nga mūngu.

Nostū hiri zhūtsazhū vū mowa vi nū sosie ūta nūh jūla nūh hiri vū akūkhra vi ra taji kūūza kūchie nūh akūngo kūūro vūnūh Vūwa zhū vi kūza na kūsa mūsa ketūnga azhū mūnyie. Nostū eh tsothori vū thuotji amūngu kūmūhie kūstū kūpakentūnyuntū hiri vū kūmūrari akūkrū mūktūnyie kenūh. Vi kūmūjie Simon, kūūmawa kūmūjie mari nūh "akūngo" kūsa vūnūh hiri vi nū zhutsa nakūsa nū mūnyie, Mūktūktūzū hiri nūh Bible zhūwa mpa nūh vi nūh riezi be whuo thuotji mari nūh zanyo kūstūnga hiri vū kūsarawa nyu. Kūtsotū hama Sakūūwuowa zhū kūūnakera vūnūh rave (Romri 10:17), "akūngo thsoshi" wuori kūsara vūnūh nyu. Jūkenūh kūsosiewa nūh kūūza vū ma tū Sakūūwuowa zhū vūnūh kūzatsave azhūtsa ta kūsa nyutū Sakūūwuowa zhū vi mūjich no taji jū nū nyu lo ta kūsa hiri thsū ra mūhieve. Zhūlekūmūhiewa vi nū kūza na, thi nyi kūstūkūstū nga thari

nüh tsotü nave nüh thi künara nave nüh jümari nü külöle nave (Mark 16:15,16). Thari nüh kule münave nüh jümari thuöjji pokah münave. Paul nüh küphrahte thari nüh Sakütüwuowa müthsü nüh be la nave nüh thi zhülekümühiewa zhü müvi nüh be la nave nüh Vüwa küru vü jümari nomüsümünathuo (Thesoloniari künyiwa 1:7-9) Pitor nüh küna taji, “...Sakütüwuowa vünüh Zhühthe kümühiewa mükütsotüri tü mokümüjje sehke sa na lo?” (Pitor Powa 4:17). Jüma lüle naküsa Thesoloniari Powa 1:7-9 vünüh ngura na, mari pokah münathuo.

Luovekhaphrülekümü zhünyo küpapa vünüh no küwa ase vü; hi tü Kütürori lasi vü shelewa küno khinyi müsheve thi jüla anyi wuori luovemükhaphrüle nüh sa kümüri ngu ra na. Anyiri ave nüh zhülekümühiewa mükünakera nüh samü thi azhü jüma müvi nüh samü. Mukümüjje kütüza vünüh lo hiri no nthe, thi anyi hamari tü mosa nü Sakütüwuowa zhü müküta nüh samü nüh thsüngüve.

Apowa thuöjji Kütürori küüşo 6 thi 7 vünüh nguna. Hama Stefen nüh mari vü kütüza zhüku. Kütüüşo 6 – wa apo vü Povüküsari nüh nyi türü rüka zhu nü mari sie nü Vüwa – a küüro vü kütükra luo sa. Mari küüro vü kümühie ti sa küze naktüsa kenüh, Povüküsari nüh mari lü vü mari ke thsuoke taji Kümütse Sietse kükhra kübera sa. Hamari azhie nüh Stefen nga nyi küsü zhüke küsa vünüh küphrahte, “Jütüküsavü Stefen tü kuumüze thi kükhra pro nü kungo küüro thi kükükükra küji hozake nyiri aza vü sa” (Kütürori 6:8). “Thinü künazizhe vü atükha müküsari wuori, thi Siriari wuori, Alexendria wuori, thi Silisia vünüh wuori thi Asia vünüh nga ti süra nü Stefen sie ruoluo. Thitü mari tü Stefen nüh küphrahte kümatsa thi Sietse atüvü mütsiera nüh samü. Thinü mari nüh kütüze

vünüh nyiri vü khrüke nü, "Ma tü Mosa thi Saküüwuowa phrahte küümüsü azhü hiri nüñ künara lie," ti küza jüütisataji mari nüñ nyiri thi kükhruori thi Khonyo küsosieri luove küzhe kümüsü taji ma sie müzakümühu vü ru, Ma müküleñ phah nü, "Anyi hamatü kümütse Kükhurühzhe thi khonyowa mükütuo nüñ phramüsü küpe wiethuo. Jisu Nazaret nüñ azhie hama zoriemü nave, thi Mosa nüñ Khonyori vi hiri kütsüri khaphrümü nave ta küza", ti küza. Jütiküsavü ma no phoke peve ünü Kümühu vü peküveri ave nüñ ma nyia tü rügi vü zhüleri nyia kümüjie ngu (Küürori 6:9-15).

Hiri phrahte küüsuowa nyuthuo, thitü Küürori 7 vünüh hiri vü küüzawa Stefen nüñ Khrista zhü anyi hamari vü küza, Zhütsazhü Kürüwiwa vü shelewa nü Judari zhüku küphahzhu ra, Saküüwuowa nüñ kütsa, ma nüñ Khrista küze na thi mari nüñ ma re taji krus vünüh zeke na ta küsa küza. Zhükeküsa nolehü na "Mari nüñ azhü hamari küthsüra vü khieloti mari rüshu nü mari ha tsürü taji peh, Thitü Stefen tü Kümütse Sietse nüñ pro taji thajüwu no ünü Saküüwuowa küthola thi Jisu tü Saküüwuowa zhie wuovü tsieküve ngu. Thinü ma nüñ, "Halia thajüwu saphie küsa thi Tsawa Saküüwuowa zhie wuovü tsie küve hi nüñ nguvethuo" ti küza.

Thitü mari tü zie kürügi she nü mari khüna küwute taji mari tü zhüru kürü küsükeri vünüh ma vü veke, Jütisanü mari nüñ ma nyüküji alievü zhezhujamü nü aloh vi ma ve, thi ma vü müküleñ kütsüri athsü phre nü Saul ti küsa vizari küsü ajih vü sa. Mari nüñ aloh vi ma ve küvehvü ma tü kükhuo sa taji, "Vüwa jisu eh Sietse sie luo" ti khuo. Jütisanü ma tü khotsü taji krie kürügi she, "Vüwa müküleñ hama vi mari alü vü müthsetümü

luo," ti kũza. Thi ma nũh azhũ hama kũzakũmũ sevũ ma tũ sũtewa. Thi Saul wie nga ma kũũsũ ma kũmũshe" (Kũũrori 7:54-60)

Stefen nũh anyi hamari samũkũkhaphrũra nũh samũ, thi kũmũshe vũ Kũũrori 9 vũnũh kũchie vũ Saul asevũ luovekũkhaphrũwa nũh asierhũwa sasa tũnie ti mũsheve, Hama nũh sate taji kũmũhuwa Vũwa-a nyiri vũ khielota kũmũnomũna tsũ teru. Thitũ khristanyu kũsa aseke kũsawanyu nũ anyih ũhu teru. Kũũrori lasi 8:4 vũnũh kũphrahte, "Thinũ zhe kũvorie kũũzeri tũ vorie porie wa nũ zhũlekũmũhiewa kũza" (Kũũrori 8:4).

Mũsheno nyi nũ anyiri anale kentũh anyi kũpari mũsamũna tsũ thuoũji, asazũh kũju nga kũsa luo shuteru na, anale jũma mari mũshe mũkũũsangũ nũh protena, jũmari mũkũleh vũnũ save. Mari kũkrũwa thuoũji thutũ vũ ma naleri tũ mũmũzho nũh samũ nũ kũpari nalewa nũh tsie tewa thuoũji mari pokah nave ta kũsa kũmũshe vũnũh sa save ti mũsheve. Jũtũta anyiri nũh Stefen hama kũmũnomũna kũtsũ tũ azhũtsa wiethuo, nosũ nga jũkũthse tseve azhũtsa, anyi thari nũh ma nalewa mũkũleh ta sa nave nũh anyi jũma lũvũ kũmũnomũna tsũ tsũti sa kũve nosũ nga wiethuo. Kũsaluo thi kũmũnomũna sa tũta ti sa nũ dhola kũũze jũma nũh tsotũ mũbe ra.

Luovemũkũkhaphrũle azhũku kũpalehũ Kũũrori lasi vũ Paul nũh Mar-a Aho rũgi tsie taji Athen nyiri vũ zhũlekũmũhiewa kũũza vũnga athsuoshi kũsũ. Ma nũh mari vũ, "Athen nyiri, nori tũ anale vikũmũhierĩ ta kũsa hi nũh zanyo ave vũnũh thũũra. Kũpakentũnyunũ hi nũh tse kari kũru vũ nori nũh kũkhurũhperi ngura, thi kũkhurũh vũ hakũmũjie nga ngu. "Mũkũthstũ Sakũũwuowa kenũ" ta rhũ save. Nori nũh mũkũthstũwa kũkhurũ ta sakũsawa mazhũnyo hi nũh nori vũ kũza nave. Sakũũwuowa azhĩh thi zanyo ma

vü küperi ave küsawa tü thajüwu thi azhih Vüwa sakümü kenü anyira kenüh küsa kükhurüheri vü ma nü peh. Jümpamüküngu ma tü zanyo müma nü kürholi thi rütho küsah thi zanyo ave vi nyiri ave vü tsüküve kenüh. Thi ma nü nyi küsü vünüh nyi rhoküve ave satsü, thi azhih ave vü kürho nyiri satsü. Kütü vünüh mari rho naküsa tsothowa nga küte mütü thi mari kürhope azhiewa nga küte taji samütüthuo. Mari tü Saküüwuowa küüphahwie, thi küluozhe vünüh ma kümüngu nü ma küphahra ti sa naküsa kenüh. Thitü ma thuoüji hiri nyi küsüvü nga nü kietuomüvewie. Kүpakenünyunü wuori nü kütüza kümüjie.

‘Ma vünüh hiri tü rhove thi küngahve thi hiri kürholi peküve kenüh; Jüma zhüku tü nohri küriehiri wuori nga nü küza, küpakenünyunü hiri wienga ma tsari wiethuo ta küza save. Jükenüh hiri tü ma tsari sakümü kenüh hiri ma kürhowa tü suna nyutü aloh amekükhrawa nyutü aloh anyira kesie thi kümüshe kümüjie vi küsavüh nyu. Nyiri zanyomüküthsü vü thuoüji Saküüwuowa nü ngu tü müküngu kümüjie nothoriamütüthuo, thitü khinyi thuoüji nyiri azhie ave vü luove kükhaphrü zhütsüvethuo. Kүpakenünyunü ma nü Nyi küsü rüka küsawa nü künyitsa vü nü azhihwa ashih sa naküsa kenüh rülo küsü küche samüthuo; thi nyi küsü sü taji nü saküürhole vünüh nyiri vü küzatomüthuo.

Thi mari tü küsüri kürhole zhüku küthsüra vü wuori nü riesa kükhri, thitü wuori nü, “*Hama no vünüh küna lehü nave*” ti küza. Jükenüh Paul tü mari vünüh alievü *shutewa*” (Kүürori 17:22-33).

Hala ma küsüro mowa beve lo? Nyiri tü anyirhie kükhurüh samü. Mari tü zanyoküthsüsheri, zanyo kürüthe küthsüngüri, Paul nü mari vü Saküüwuowa thuoüji hiri küsawa ta küsa küjotsü, thitü mari küsara kübe rügi nü thi

aluovemüküthse rügi nü, küzhütsa hama tü mari kentü zanyoküsü nga künyu üta samüthuo. Küürori 17:34 vü zhükeküsa kümüjie jüma tsotho vü anyi wuori ariakhuo pike kütsotü vü be save, jütawie nga ma nü kütüza zhüwa müküna ngü nü samü. Jüküthse nosü eh kürhori vünga zarikewie, nyiri zanyo kürüthe nü thsü ngümü thitü münomüna taji müzho nü tsiena ta küsa kümüshe münyieluo.

Luovemükükhaphrüle zhünyo künyi beve hama hi nü küzüla vünüh küjo kütsa nthe. Paul tü Jerusalem vü müküleh vünüh ma re nü küsizhe vü sa. Jütüküsavü wuleküvi kükhuori nü ma tü Romri citizen ta küsa küthsüra vü thi küthi nü ma zothe nta sa küve küthsüra vü, ma Kaisaria vü kübe Felix kümükhrüwa atü vü sie ru künongü. Felix nü Paul kungu vü zhükeküsa vünüh küphrahte Paul nü ma vü, "Jütisanü ma nü küzhütsa thi kütüzhikezhikhri thi thuotü vü ashikhüsa zhühku phrahte kümütse tsü ünü Felix tü krütewa nü ma vü, "Nosü thuotüji tewala luo, thuotü vünüh tsotho ngu le thuotüji hi nü no ji le nave." ti küza (Küürori 24:25). Azhüku hama tü külorü küsü, Felix pike tü Paul ru müserüle thi zhülekümühiewa nga mükünake le thi ma tü Sakütüwuowa thi küluozhe münyie nü sümüthuo ta küsa küthsükünguwiethuo.

Akünyiwa, Paul tü Agripa küjiwa atü vü siewa. Ma nü ma zhüku ma motaküsa vünüh Khrista vü ru lo ta küsa küza. Jüse Paul ma mpa nü Agripa vü kütüza, "Kajiwa Agripa, no tü setsaküthsüri zhü tsotüve tünü? No tsotüve ta küsa hi nü thsü ve," ti küza. Thinü Agripa nü Paul vü, "Rüzi sheh nü hi Khristan küsa nta no tü müsheve nü" ti sa. Thinü Paul nü mütotü münütü no mpa mükünyu nosü eh zhü küna küperi ave nga hi mürüli nü pherküsa kümüjie nyunü hi kümüjie küsara Sakütüwuowa vü müngu ve," ti küza

(Kütürori 26:27-29). Jüsenga hiri kütshüralehü, Kajiwa Agripa nga pike tü Khristanyu müsara nüü samü. Thitü ma tü moküsa rügi nü khristanyu anyo nü thsüra lo? Kütshüra kümühie thuoüji Paul nüü khristanyu nyi küsü sa taji ma nüü sosie thi kütüza vünüh sa la na ti müshe ve. Paul nüü khristanyuri vü küssosie kümüjie vünüh ma müsosie nyutü Khristanyuri müke vi müküza, thitü matü Khristanyu nyi küsü küsa kenüh wie. Nosü khristanyuri ta küsa Sakütüwuowa zhü küna tse thuoüji kützakele nga ngo na, mükütüküzü mari nüü kuro kütse zhünyo thsüra thuoüji lozheshhe nave. Mükütüküzü nyi küsü nüü anyiri nüü küssosie zhü küna tse thuoüji jüma nü küpa thi ma tü anale anyi mpa vike vünü “Khristanyu” anyie vünüh ma nale müshe kütseri tü küpa thuo.

Khiema riekhuo vü kütse nohri nü müsheve lo? Anyi jümari Vüwa vü khaphrüle teküruri sa na nü nyutü ma zhü müküna nüü kule kümüri sa na lo?

19. Luovekhaphrükümü thi kümühuwa

Luovekhaphrükümü ta küsa thuöüji nyi küsü nüzhülekümühiewa küünakera, jüma kütsotü, thi ma kükhiemuori nojanaküsa kenüh baptaiz küsa (Romri 10:17; Ebriri 11:6; Kütürori 17:30; Mathi 10:32; Mark 16:16; Kütürori 2:38). Hiri luovekhaphrükümü türaluokeri ave Kütürori lasi vü kungu ra hala rhüküsa mari ave nga azhü hamari küuna vü kübe ngura. Hiri nga momowa säwienga, jüma kümüjie khemta sa thuöüji, mari küülolera kümüjie hiri nga külöle nave.

Hiri khinyi kütchie ngüwa thuöüji kümühuwa vü mokümüjie sanü luovekhaphrükümü sara nüzhü kürü taji küno santhe. Hiri kümüshe vü kümühuwa zhüku kütchie tü müviji mükümühie küsü tünyie. Küpakenünyunü anyiri nüzhü phrahte kütse kümühuwa tü müsanyiewie nga azhümünyie ta kümüjie müsheküve kenüh thi kümühuwa vü kümühuri nyi küsü müsawie nga külölera thi rügi wa ranave ta kümüsheri kenüh.

Azhütsa phrahte nta thuöüji, anyiri nüzhü küsa thi denomination kenüh kümühuwa vü member küsü müsawienga külölera nave ta mari nüzhü küphrahte nü azhütsa. Jümpakünyu ariekhuo küpapa küsa nohri nüzhü Bible chiewie nga kütchiekera nyu. Atükhu vü Povüküsari thi kütsotüri khristanyuri nosü anale sa kütse kümüjie nü wuowuo nga satü nyi küsü nga nüzhü zarike wieta küphrahteranyu. Mari tü mari kümüshe sa taji nü vi müru, küpakenünyunü mavi müzamüza ase vü jienü kütchie povüküsari azhü hama müjie karieteküwa küju nü Küpapamünyie lu. Thifü anyi hamari atükhu vü Khristanyuri

anale kúpapa mûsa nûh sa nû kûlole rûgi wa ra thuoûji, jûutathuoûji jû tsotho vû mokûmûjie anyiri sa rho ru nûh jû khemta kûsaleh.

Thitû kûmûhuwa vû ru taji hiri Bible zhûku chiewa thuoûji jûla kûpa shutewa ve. Khrista nûh kûsa kûmûhu azhewa nosû denomination kúpapa kûsa kenûh nyu. Jûma thuoûji Avtûwa kûmûshe sa nû kûlole Khrista anyo vi kheh (Mathi 16:18; Kûûrori 2:47; Romri 16:16). Member jûmari mpa nûh Khristanyuri (Kûûrori 11:26; Kûûrori 26:28; Pitor Powa 4:16). Khrista jûma kenûh sû, jûma kûsû kenûh ma zûh kûthû, thi jûkenûh ma tû jûma kûtûlolewa sara. (Efeseri 5:27; Kûûrori 20:28; Efesari 5:23). Hakûmûjie kûsari Vûwa-a kûmûhuwa thuo ta thsûrana.

Kûmûhuwa tû atûkhu vû khristanyuri kenûh mpa nyu thitû nosû azhîh rho kûtseri kenûh nga wiethuo. Anyi thari nûh Zhûtsazhû Kûrûthewa mûzhe nû tseve nûh, mari vûnûh kûmûhu nyiri shuru ra nave. Anyiri wuovû nûh azhîh vû denomination kûmûhu sazhu kûru thuoûji mari wuowuo wa wienga nyuri mûrhû kûma nû kûzakûwa vûnûh shuteruve. Jûûta kûmûjie, hiri nûh Bible vû mpa nûh mûzhe nû sosie, mûthsephe nyutû suovimûja, jûutathuoûji hiri Khrista kûmûhuwa sa ra nave. Mokûmûjie hiri tû jûma nyie vû kûsûkûsû ngu be mûhie nave lo? Mûkûtûkûzû nohri nûh jûma khemta sa, nohri wuowuo bewie nga, Vûwa nûh noh kûlole nave thi Ma kûmûhuwavû, noh chieke nave.

Bible vûnûh kûsosie, nyi kûsû nûh ma luovekhaphrû taji teru thuoûji ma tû kûlole mûthuo, thi Kûûrori 2:47 vûnûh kûphrahte “... *Vûwa nûh kûlolekûmûri vi mari aza vû chiekûzhike pewhuo*” Mari mokûmûjie kûsa vûnûh mari tû kûlole rathuo ta sa lo, Thitû mari tû kûmûhuwa khielakhiela nga member nyi mûsa nûh? Mari anyi nûh kûsa kûmûhuwa

vü member küsü müsala nga mühieue thitü jüma nüü mükülolera, thi Khrista-a kümühu vü member nyi küsü müsala nüü sa la mühieue mosa ? Azhü thuotiji mükho Vüwa nüü külöle kümüri ma kümühuwa vü chiektzhike kümükenüh. Ma zhünyo thuotiji member nyi küsü nüü Vüwa-a kümühu vü member nyi müsala thuotiji, ma tü mükülolera.

Paul nüü hiri vü kütüza baptism küsa vünüü Khrista vü turu rave (Romri 6:3,4; Galatiari 3:26,27). Thitü Khrista vü turu ta küsa ma zhünyo mowa lo? Jüma zhünyo thuotiji Vüwa vü kübe, Ma Sietse satsa vü kübe Ma kümühu vü kübe küzave. Jükenüh ma nüü, "*Küpakenyunyü hiri ave tü Sietse küsü vünüü satsa küsü vü baptaiz sa, Judari nga nyutü Grikri nga, siepe küsari nga thi mükünyuri nga Sietse küsü vünüü zhümüthuo*" (Korinthiari Powa 12:13). Thitü khinyi lehü satsa tü mowa lo? Kolosiri 1:18 vü Paul nüü küphrahte satsa thuotiji kümühuwa jüse Efesari 1:22, 23 vü nüü ma nüü kütüza kümühuwa thuotiji satsa. Satsari küzake be ve lo? Efesari 4:4 vü ma nüü küphrahte satsa nga küsü wie mükütkütü be lawie nga satsa tü küsü wie thi jüma tü kümühuwa, thi hiri tü satsa vünüü baptaiz sa thi jüma zhünyo thuotiji hiri kümühuwa vü baptaiz sa. Thitü khinyi nga, ma nüü küphrate lehü hiri satsa, kümühuwa vünüü baptaiz sa. Jüma zhünyo thuotiji Khrista vünüü kürhowa kümühuwa vü rhove thi kümühuwa vü kürhowa Khrista vü rhove. Jüsenga satü, hiri vü kütüza hiri nüü tsotü taji baptaiz sa thuotiji külöle nave, thi Vüwa nüü hiri külöle nü Ma kümühuwa vü chieke nave. Paul nüü tsotho hozake vü rühle küpapa vünüü Khrista vünüü hiri baptaiz sa, nyutü satsa, nyutü kümühuwa vü baptaiz samüthuo ta kütüza. Thi jükenüh baptaiz samüthuotiji külöle müthuo, thi kümühuwa vü chiektzhike nü Khrista vünüü, satsa vünüü, kümühuwa vünüü, baptaiz sa müthuo.

Hi nüh kühütsa phrahte nta küsa mürohsheve nosü nyiri tü kümühuwa sie küproluo nü rho kütse anyi hozake beve. Jümaritü küpakentünyu akürie küsosieryi nüh kümühuwa zhüku küphrate zih vünüh shuküru khehwiethuo. Kümühuwa tü müviwie nga azhümünynie ta anyiri nüh riesarienyi nü kütse whu rügi nüh kühütsa kümüjje nyiri müshe tewa. Thitü jümaritü küsosietyi tü satan wiethuo. Azhie küsü vü nga Bible küpa sa nü kümühuwa küsa münyieluo. Jüma Sakütüwuowa azhi Khrista jüma kenüh sü jüma rho kübewhuo naküsa kenüh jüma tü Khrista satsa sietsewa jüma nüh Khrista azhih müdhonüh ru. Jüma manyo küsieke küvü küjuwa, anyi thari nüh Khrista züh nüh külole save nüh jümaritü ma memberri, mari tü manyo küsieke vü ve, mari tü ma kümünyutevühwa, anyihzhüzahwa Khrista tü jüma kenüh tholara. Thi rülo küsü ma tü jümaritü kenüh shele ru nü ma mpa nüh jümaritü sie serü nave. Azhütsa kümühuwa anyo jikümüsü leh nyu, thi jüma sa kührünynie vühnyu, thi jüma müvi wienga azhü münyie ta küsosietyi vühnyu.

Hi nüh müzho she taji küphrahtewa thuoüji noh nga kümühuwa küsü keri noleluo. Anyiri nüh küphrahtewa nü kümamüluo tü Bible vü mpa nüh müzhe lu. Thi jüla mowa küza save ünü jüma no lu. Noh nüh jütütasathuoüji noh kührho khaphrü ra nave ta küsa hi nüh thsüdove.

Kümühuwa nü kütülolewa nyu ta küsa azhütsa, thitü Khrista thuoüji kümühuwa kütülolewa. (Efesari 5:23). Jüma zhünyo thuoüji noh thi hi külole naküsa kenüh wiethuo. Hiri ave nga kümühuwa memberri müsakhe jikümühie. Jüma kütse lehkhujiküpa münyie lu. Bible vü hiri Noa thi ajuhie zhüku chiethuo. Ajuhie jüma tü kütülolewa nyu azhütsa. Sakütüwuowa mpa kütülolewa thi anyiri külole naküsa kenüh ajuhie jüma alovü kübe sa. Thari alia vü be tewa nüh mari ave ajuh nüh kührothe kehmü. Thi nosü nga jükütse sa

wie na. Asehkhe vü, Vüwa nüh ma kümühuwa külolena, thitü alia vü be teküwari kenüh mokümüjie sa nathuo lo? Noa tsotho vü anyiri aküzhi vüntih ma no kükhri thi ajuh ji ru naküsa thi ajuhie lovü kütüri mpa külole na ta küsa mari mümüshephiera. Thitü asehkhe vü thari pohkamü lo? Nostü hiri jü küthse vü rhove. Anyi aküzhi vüntih Vüwa kümühuwa vü küberi no kükhri satse, thi jüma kümühuwa mpa nüh külole na nü rügi vü wa nave ti küüzawa küwhuophie tetseve. Thitü Bible nüh küüza ma kükajipe kenüh Vüwa shele ru nave ta Bible vü küza save. Ma kümühu. Jüla alia vü jaa kümüri kenüh mokümüjie sanathuo lo? Jütaküsavü thari nüh kümühuri no kükhrira be ra na lo?

Vüwa thuöji sa küüzhiävüh küsü kümüjie sa küzhie müve ta küsa anyiri tü küstira leh thuo. Mari ma müviji mükümühie thi Ma kümühuwa vü mübeji mümühie ta küsa kümüsheshehle thuo.

Jütanyuthuöjji mari rülo küsü vü münülethuo ta küsa mari thsüra na. Paul nüh küphrahte Saküüwuowa müküthsüri, zhüthe kümühiewa zhü mükünari thuöjji Vüwa nüh shele ru taji ma küthola thovü kükhra vünüh mari tü saküpemü nave (Thesaloniarü künyiwa 1:7-9). Nyi küsü nüh zhühthekümühiewa künakümü sevü ma tü mokümüjie sana lo? Ma tü külöle müthuo, thi ma vi kümühuwa vü chieke müthuo (Mark 16:15, 16; Küürori 2:47). Thi jükenüh anyi thari nüh Saküüwuowa müthsü nüh rho tse thi zhühthekümühiewa müküna nüh tse nüh jümari nü mükülöle ra thi mari thuöjji kümühuwa vü member nyi küsü nga nyuthuo.

Vüwa-a kümühu ta küsa thuöjji anyi thari nüh luovekhaphrüle rho tsethuo nüh anyi thari nüh mari kükhiemuori vünüh kürele Saküüwuowa zhüküna müthuo nüh, thi jüta küsari külöle taji kümühuwa vü chieküzhike ve. Anyi

thari nüh Khrista vü be thi kümühuwa vü be müthuo nüh anyi jüma thuoüji kürho kürüthe thuo, külole kümü pe vü rhove thuo. Thi küpakentünyunü ma tü khaphrükümü kenüh ma tü anyi kürüthe thuo, akürho kürüthe thuo. Paul nüh küphrahte “Jükenüh nyi küsü nüh Khrista vü pemüthuoüji, ma nü kürho kürüthe thuo; kürüwiwa tewathuo, thi halia, kürüthewa teruthuo” (Korinthiari künyiwa 5:17). Khrista nüh nyi küsü nyijünyito vü ajuh vünüh thi asietse vünüh wuo kürüthele luo Saküüwuowa kükajipe nyutü kümühuwa lovü tu na küsa kenüh ta küza (Johan 3:3-5).

Paul nüh phrahte taji Saküüwuowa kükhra vünüh zhülekümühiewa tü külole sa ra, “Küpakentünyunü hi tü zhühlekümühiewa kenüh thuoüji müzükrü, jümatü küsüküsünga kütsotü küperi ave thuoüji külole kenü Saküüwuowa kükhrawiethuo, thi hamatü Judari kenüh apo thi Grikri kenüh nga wiethuo. Küpakentünyunü jüla tü kütsotüwa nüh kütsotü kenüh Saküüwuowa künyiitsa saküthsütsü ve, thi jüma kenüh hakümüjie rhü save, “Thawa nüh kütsotü vünüh nyitsara nüh ma thuoüji rhora nave.” (Romri 1:16,17). Hala müshe luo zhülekümühie hama tü külolewa Saküüwuowa kükhrawa wiethuo ta ma nüh phrahte jüma nüh külole kükhra kükhaphrüra, saküümütsera saküürüthelera kükhra beve. Kükhra thsenyie taji zhülekümühiewa zhüküüna vünüh Saküüwuowa vünüh külole nave. Romri khristanyuri vünüh zhülekümühiewa thari nüh künakera nüh külole kükhra ngura, Paul nüh küphrahte, “Jükenüh eh füri Saküüwuowa küümüze vünüh hi nüh nohri tü nohri satsari kümürho küsahthuo, mütse thi Saküüwuowa nüh küvikütse, jümatü sietse vünüh kükhurüh sa üti nohri vü khuove. Azhih sie zarieke sa mürhötümü, thitü nohri luove sakürüthe nü khaphrü luo, jüütathuoüji Saküüwuowa küümüshe

nü mowa nüñ kümühie nga, küvikütse nga thi kümühiejuwa nga thsüra nave” (Romri 12:1,2).

Jükenüñ hiri nyi küstüsti Saküüwuowa-a lehkhui vü shele teru luo üti jive. Jümatü Khrista zhülekümühiewa vünüh nyi küsüsü khaphrülera nave thi jümatü Khrista vünüh satsa nga küsü, Vüwa-a kümühuwa, ta küsa rügi nüñ khristanyu ta küsa Saküüwuowa kükhra vünüh nyiri vü kütsa rave. Eh füri, Saküüwuowa thuöüji küusuokümü thi kürüzarüpo Vüwa nyu. Rülö küsü athso küsü küsü nga Apawa vünüh shiemüsala thuöüji arüzoh vünüh lozhujamü nave, ma zhünyo sariemünave (Mathi 15:13). Rülö küsü anyi thari nüñ ma nüñ zhü kütsüri mümüzhe nüñ tse la nave ünüh jümari ave thi ma tharuo nyi müsa nüñ anyi thari tseve nüñ jümari ave kulekhehmü nave. Jümatü külorü küsü, thi hiri müküsarawa nüñ mülo thi khinyi hamari karie taji teru na küsa tsotho thuo thi kümühuwa küzhütsawa zhüku küthsü tsotho thuo. Thi küpari ave nga noh Sietse mokümüjieh sa taji külolera nave lo müsheluo. Saküüwuowa nüñ zanyo ave tsü sakhehve thi noh mokümüjie sa thuöüji küzhütsawa thsüra thi zhüküüna vü tse taji ma kümüshe thsüra nave lo, küthsü kümühie kükhra hiri vü tsümüthuo. Noh rülö kümühie vü noh nga azhü hamari lüle na tünynie ti müshe nü hi nga khuo beve. †

20.

Luovekhaphrükümü thi jümari kütsiari

Luovekhaphrükümü zhüku ave notsa nta thuoüji khristanyu nyi küsü sa nü Saküüwuowa zhüküüna vü be; kümühuwa vü kümühu nyi küsü nyi satse ta küsa thsü nthe thuoüji Kütürori lasi vü shele müwathuoüji mümühie. Luovekhaphrükümü türaluokeri ave vü zhüke küsa ngurana. Arütsoh küsate vü ave nga zarieke vünüh küro zhu küwa ngurana. Jüla küsosiewa thi nyijünyito nyutü nyiküsüsü satü mükülole thuoüji mükümühie rhü küsa ngura. Zhülekümühiewa vü mari vi küza, mari jüma künakera thi jüma tsotü. Thitü ave jüma mpa nü nyu, nosü wuori nü sosiekütse üta nyu. Mari ma kükhiemuori kenüh luovekhaphrü, thi Khrista thuoüji Saküüwuowa Tsa wiethuo ta phrahzhu thi jüse mari kükhiemuori nojanaküsa kenüh baptaiz sakhe nyutü mari kükhiemuori phrühküja sa. Hamari küsa vünüh Khrista züh, Vüwa nü küsü nyia rathuo ta küsa mari thsü tera, thi mari Sietseri tü mütsera nyutü kükhiemuori khrukümütsera. Mari jü rügi vünüh Kümütse Sietse kütsia ngurakhe, thi mari Vüwa-a kümühuwa vü chieküzhike.

Hamari sa ti küsa noh nü mütsoü thuoüji, noh mpa Kütürori lasi shele taji chie no luo. Azhütsa phrahte nta thuoüji Vüwa nü küsosie zhü hama nyi küsü vü küpa tsü thi küpawa vü azhü küpa tsü ta nyu. Ma tü nyi küsü vünüh kümühuwa küsü vü thse, thi küpari nü kümühu küpa vü thse ta nü müsa. Nyutü nyi küsü Sietse nü kümühu küsü vü chieküzhike thi Sietse küpawa nü kümühu küpawa vü chieke ta nga müsa.

Ave nga aküna-kükhiemuo, zarieke thi zarieke vünüh ave nga sa müküümühiele thuoüji mümühie zhülekümühiewa. Jüma nüh azhütsawa thi küzhütsa jüma nosü küju nga müvji mümühie.

Nosü nyi küsü nüh mokümüjie-sanü külöle mühie ve lo? Zhülekümühie zarieke küsa zhü küüna vünüh, azhükütsü küsü vünüh, Jüla mpa nüh nyiri luovekhaphrükümü küpapa vünüh küru Küürori lasi vü rhü save. Luovekhaphrükümü hamari nüh küüro küpapa küsa thsoshi küütsa sa, nyutü hiri külöle naküsa kenüh mari nüh mokümüjie sa ru nüh jümari kümüzheleh lehkhui küsü mpa wie. Kümühuwa nga küsü mpawie, jüüta küülolewa nga küsü mpawie.

Thitü hiri khinyi thuoüji luovekhaphrükümü vünüh kütsia küngu zhühku hiri müshe nono nthe. Luovekhaphrükümü nü mowa lo hiri azhüku jüma wuori vi küütsa sathuo. Küthsüra apöwa thuoüji nyi küsü küülole ra thi Vüwa-a kümühuwa vü chieküzhikekümü. Thitü jüma nyie vü a küzhitsawa beve. Nyi küsü nüh ma Khrista kütsia vü khaphrülerura thuoüji ma tü Khrista kümühuwa vü member nyi küsü nyi sara thuo, jüma thuoüji Khrista vünüh Sietse satsa sa taji, Vüwa-a tharuo sarathuo. Jümatü ma nga Vüwa sie nü ma mpa ma sie küüro nyi küsara ngurathuo. Ma tü Saküüwuowa Tsa saterathuo. Ma tsa nyiampa nyutü Ma tsa nyiamza küsü ta chieke rathuo. Thi Saküüwuowa tü ma Pa sathuo. Azhünyo hama, ma kürho ave vü küümüze thi kütsiari Pawa vünüh a tsawa vü tsü mühieve thuo. Hamanyie vünüh atsawa nüh Saküüwuowa ma Pa jinta thuoüji akükhuo vünüh ma küsia khuo ngüve nüh atsotho ve vü khuo mühieve thuo. Johan nüh küphrahte, "Hiri tü Saküüwuowa tüvü luove ji ve, küpakenünyunü hiri nüh ma kümüshe kümüjie vünüh zanyo küsü küsü nga khuo thuoüji ma nüh küna tüve ta küsa

thsütöhvê” (Johan Powa 5:14), Khrista vü kübe kenüh, Vüwa-a tharuo nyi sakütse kenüh, hiri tü azhieh anyie vü hiri jienü zhile jükenüh hiri küsü nüü-küsü sie nü kümüpamüwu sa mühieue, kürükükhurüh sa mühieue, thi küsü nüü küsü kükra mühieue.

Khaphrükümü kenüh thi külolekümü kenüh thi Khrista vü be küve thi ma kümühuwa vü be küve kenüh hiri tü Sietse vü kütsiari ave ngu rathuo. Paul nüü küphrahte, “Khrista vünüü sietse kütsiari thajuwu vünüü tsia hiri kütsü kenüh hiri Vüwa Jisu Khrista Saküüwuowa thi Pawa kümüna tsü luo” (Efesari 1:3) Nyiküsü küsü nga akütsia hamari tü Khrista vü mpa nüü ngu rave ta küsa thsüdoluo. Mokümüjie sa nü nyi küsü nüü Khrista vü tu ra na lo? Romri 6:3,4 thi Galatiari 3:26,27 vünüü küüza Khrista küwaleh küsü mpa wie. Thi lehkhujü jüma thuoüji baptism küsa vünüü mpa.

Khrista vü be thuoüji ma tü anyi kürüthethuo, Paul nüü küphrahte, “*Jükenüh nyi küsü nüü Khrista vü pehmüthuoüji ma nüü kürho kürüthe thuo, kürüwiwa tewathuo, thi halia, kürüthewa teruthuo*” (Korinthiari künyiwa 5:17). Khrista vü küberi thuoüji ma tü ape kürüthe kütsia satelethuo. Ma nüü küphrahte kümüjie “kürüwiwa tewathuo, halia, ave nga kürüthewa teruthuo.” Kürüwiwa tü tewathuo, küpakenünyunü ma tü khristanyu kürüthe sa nü noküja vü bekümüthuo kenüh. Ma tü khana vü küsawa ma jüma anyi müsa thuo. Ma tü akhuke kümüsü jaküzemüthuo thi kürüwiwa müvilethuo ma nü khaphrüle müthuo. Khinyi thuoüji ma tü khristanyuri nyi küsü thuo. Ma nü anyi kürüthe thuo, anyi küpa sarho lemüthuo. Ma kürho mükeküpa samüthuo. Ma tü akürhowa kenüh zanyo kürüthe müsê teruthuo. Khinyi thuoüji ma tü Saküüwuowa zhükünangü müthuo, thi ma zhü künakütseri sie nü kümüpamüwu vü nyi sa

ngümüthuo. Luovekhaphrükümü zhühku ma zhünyo thuoüji hamari thuo noh nüü Zhütsazhü Kürüthewa vü chiewa thuoüji, aküzhiwa vünüh anyi hamari kümüjie küsari vü mari kürho khaphrükümüri ngura nave. Jüla nüü kütüza kükhiemuo nü mowa nüü kükjökütsa nü khiemuokümü kenüh luovekhaphrükümü jüma zhünyo kürho küpa sa kürhole, zanyo kürüthe müshe kürhole, thi küsosie vü eh sa züh wuovü nga thi Sietse leh wuovü nga kürho kürüthe vü khaphrü terunathuo.

Nyi küsü nüü kürhokürüthe vü teru thuoüji külolera thuo, ma Khrista vü tetu ruthuo, thi ma kümühuwa lovü nyi bethuo. Ma tü anyi kürüthe salemüthuo, ma tü ajuh thi Sietse vünüh wuo kürüthele kümükenüh, thi jükenüh ma tü nyinuori kürüthe küwuo kümüjie kürüthethuo. Pitor nüü küphrahte “Kürünyi wuote küsari kümüjie sa luo, tsotho ave kümütse sietse tünüjuh küria pehwuo luo, jütathuoüji jüma küzhu vünüh jiwara nave thi külolera nave” (Pitor Powa 2:2). Nyinyoteri wuo küsateri kümüjie khristanyuri kümüshewa vi aro sa mübewhuo thuoüji mümühie. Zhütsazhü vü küsosie zhü kürüzih vi taji sosie be whuo thuoüji müchiemüchie nüü ma mpa müzho teru mühie. Azhünyo thuoüji Khristanyu küsa küsükeri nüü küwuote nüü kükhruo satsa müsara. Asazüh vü künyinyo wuo küru nüü kükhruo küju ma tsotho vi nüü khruo küsüra kümüjie Sietse leh wuovü küwuo nga zarieke wiethuo. Jüüta ma nüü khruo tsewhuo thuoüji sietse leh wuovü atsa kükho zhüri nga nyi vi ranathuo, nyuthuoüji Bible zhü kükhori thi ma küsheh müthsüra nüü samüna. Thitü khruoküsüra vünüh müzho rave, thi jüütaküsavü nüü ma vü küsosie zhüri thsüra nü zanyo sa jurave.

Khristanyuri khruo süra kümühie thuoüji Khrista vü kübe rügi vü mpa nüü sara nave. Ma nüü azhihwa vünüh

ajowhuowa wiethuo. Ma thuoŋji anyiri akhuke azhüküzhüri vü beve. Ma nüŋ nyiri azhü kümüsü küphrari vünüh küŋshe-kümüzü zhüri vünüh, müküzü thi mükümütseri külazhieh küsa vünüh vijakümü satsüve. Ma nüŋ thsümünyi küvi küŋluole vünüh khristanyu kürho vü sie turu rave. Ma thuoŋji ashikhüsa aperi vünüh shutewave nyütü kietuo ve. Ma thuoŋji Vüwa nüŋ küüza azhü küna taji deoba rülo vü ma mowa ngura nüŋ vi taji Vüwa kütsü sarave. (Korinthiari Powa 16:2). Ma mpa ma thsüdo taji mowa Vüwa vü kütsü leh thi küükraleh lo küükra vünüh küpari nga pesa jüma nüŋ küükrrara save. Ma mpa ma kükhetera sa nü deoba rülo vü wa taji Vüwa vü nyi kükhurühra save. Ma nga Vüwa nyiri aza vü nyi kübera müshe taji ma mpa Vüwa anyiri kübepe za vü nyi kütse kentüh lozhe rave. Ma mpa ma kükhete vü berave, küüro vü amüke ma mpa thsüra ma tharuo vü mokümüjie sie mürhoji mümühie nüŋ, ma furi vü nga, thi amüza atüvü mowa küsaleh lo ma mpa thsütera nathuo. Ma mpa ma thsü nü rülo rülo vü mowa küsaleh lo jümari sana. Ma kümükhra nüŋ küro nathuo, zanyo mowa müsü ve nüŋ jüla nyi kütuwa nyu thi amüke müküzü vünüh kietuo müna. Ave vü nga künyitsara kükhra thsena thi küpari vü nga künyitsara müke vünüh sie küro rave. Ma Khrista nüŋ küza küsa lekhujji tseve, Khrista nüŋ athsoshi sa nü tsü küsa ave ma thuoŋji tsotü ve, ma nga satü ma nüŋ kütsüri müzhe nüŋ afü küpari sie nü mari vü Khrista nüŋ küjotsü küsawa kümüzhera kümühie athsoshi sa tsüve.

Ma nga khristanyu nyi nyi küsü kümüjie sa naküsa thsümü taji afü küpari sie nü Vüwa nüŋ sa üta küza küsari sie küro tseve. Khritanyuri nyi küsü küsa sevü thuoŋji anyiri atüvü kükhurüh wuowuo nga sa tü nyi tu nü Vüwa kükhurüh sa rave. Nyiamza nga satü ma nga azahri zhie nüŋ kümühiewa sara, ma tharuo mokümüjie vi mütsokrüjji mümühie

lo, mokümüjje mari mükümüzeji mümühie lo, künariwa kuno no vü, thotsa kütseri kütürara küsa vünüh, no kenüh khristanyu vüh kümühieri ta kütthohla sarave thi ma küüro vünüh Vüwa sehnyiri saru rave.

Anyi wuori khristanyuri nyi küsü thuota sa nü müküleh vünüh müshe kütse beve. Azanyo wuori vünüh mari mpa müshe nü khristanyu sa terathuo nü khana vü analewa nü müküsa ra, küpakenünyunü khinyi thuoüji zanyo hozake satekütse thuo kenüh jüüta nga mütshesheti, ma kümüshe vü khristanyuri thuoüji kükhetemünyie luo thuo ta mükülemüshe nü, nyiamzah nyiampa muomuokürho, thi ma tü aku nga mu mühieve, kümüzü, akütsi, club vü küwa, thi jüüta küpapa samühieve ta müsheve. Thitü azhieh vü ma tü mokümüjje küsa vünüh küüro jüri vi ra lo? Bible vü pike tü zanyo jüri müsosierhuo. Azhütsa, ma nükhristanyu anyi wuori küüchouri jümari sa kütse ngu la nga mühieve thi ma kümüshe vü khristanyu ave nga hamari sa tseve ta müshe la nga mühieve. Thitü jümari küüro thuoüji kühzütsa vünüh kietuo shemüthuo. Nyi küsü nükhristanyu satera thuoüji ma tü zanyo küsü nga nükhkhete münyie luo thuoteküwa tsotho vü kükhiemuo vünüh shu teruthuo kükhete münyie thuo – ma kümüshe sa nü kükhete münyie thuo nükhkhurühra bemüthuo. Thitü ma kükhiemuo sa nü rho üta tsü müsa. Khuke kümüsü sa nü rho luo ta nü nyu, ashieh küsabe vü wa üta nyu, müküzü sa rho üta nyu, nyutü zanyo küsü küsü nga kümüsü thi müküleh sa üta nyu. Khristanyuri thuoüji Khrista nonü kütse mpa wie. Ma tü kükhiemuo müsa nükhürho, ma vünüh athsoshi kümühie sa nü kürho kümühiejuri küsü ta küsa nyiri vü küütsaleh. Ma nüh hiri tü mütse nü rho üta, Vüwa kümüjje mütha taji kübe ma külo. Bible vü azhieh zhiri müsa tümü ta küsari, jümari müsa tümü üta küttho nü hiri vü tsü

save. Mükütüküzü hiri nüh jümari sa nü tse thuouji Pawa nüh sa üta kümünguri sa müvethuo. (Johan Powa 2:15-17).

Hiri Khristanyu nyi küsü sa tse thuouji Vüwa nüh azhü tsü kūsawa nüh hiri sietsevè, hiri kükrave, thi hiri mowa müviji mümühie nüh ma nüh küche hiri tsüve. Johan nüh, “Thitü ma nüh aküwie-vü rhoküve kümüjie hiri tü aküwie vü rhove thuouji hiri tü küsü nüh küsü sie mpamüwu vethuo, thi Jisu, ma Tsa azüh nüh kükhiemuo ave vünüh hiri phrühmüthuo. (Johan Powa 1:7).

Hiri akütsiari küngura rhü küsa mpa nyu thitü küpari hamanyie vünüh müküphrahte rhüra beve. Asekhewa, khristanyuri hiri thuouji küsuokürho küluozhe beve. Vüwa nüh azhü tsü küsa Ma mpa nüh sheleru taji hiri ru sie na thi hiri rügi kajipe vü sie wa nave; jüma zhünyo, mükütüküzü hiri nüh küsü küju ma kütsotü vü be nü rho külari kenüh (Küthsükütsü 2:10)

Jükenüh luovekhaphrükümü – kütülole, thi jüküthse ave thuouji, azhüh vü rho küveri ape nyie vünüh hiri ape kütsia beve. Hiri tü Saküüwuowa tsari, Jisu Khrista tsevüri thi prahzari, ma thuouji kajiri nyie nüh kajiva thi Vüwari nyie nüh Vüwa wiethuo. Hiri thuouji azhüh hala küthsüzheri anyie vünüh küthsüzhe küjitsawa nyiri sa müthuo jüma tü ma kümühuwa. Hiri thuouji azhüh küwiewa wiethuo. Hiri thuouji azhüh mütsüwa wiethuo. Azhühwa thuouji aküthsü phah kümüjie vü tseve küpakenünyunü hiri thuouji Khrista müdho vünüh be küve kenüh. Hama Vüwa nüh hiri eh kürhori vü sa üta kütsü kenüh, jüütathuoüji hiri Saküüwuowa sie nü küsuokürho bena ta azhütsü. Nohri tü khristanyuri vü akürho kütsü küpari vikümüjjera beve ülo?

Nohnga khristanyu save ülo? Mükütüküzü müjie sa thuouji noh tü mowa jamü nü rho tse nüh müthsüra. Vüwa

17

ma mpa kümühuwa wiethuo, khristanyu ta küsa azhie khie khiela be lawie nga Saküüwuowa zhüküünari sa tse la thuoiiji noh külolera mühieve, thi noh nga kümühuwa vü nyi küsüthuo ta chieküzhike nave, thi khristanyu ta chieke nave. Noh nga Saküüwuowa kütsotüra rügi nüü Saküüwuowa Tsa ta Khrista kütsotü vünüh no kükhiemuori kenüh luovekükhaphrü vünü, Khrista vü noh kütsotü kübe rügi nüü, thi noh kükhiemuori phrühja naküsa kenüh baptaiz küsa vünüh külolera nave. Atharuo vü turu üti siekeve! †